

Lamatuak Yesus Tutui Malolen tunga Mateos

*Lamatuak Yesus bei-ba'in nara tungga susura
tititi-nonosin
(Lukas 3:23-38)*

¹⁻² Ia, buku tutuik la'e-neu Yesus Karistus, Hatahori naa ndia Manetualain helu-bartaa memak kana numa lele uluk mai ena, fo nae nadenun mai. Ndia ia, mane Dauk ma ba'i Abraham tititi-nonosin.

Mulai numa ba'i Abraham losa mane Dauk hambu dombe salahunu haa. Ndia bei-ba'in nara tungga susura tititi-nonosin, leo iak:

Abraham bonggi nala Isak,

Isak bonggi nala Yakob,

Yakob bonggi nala Yahuda no ka'a-fadin nara,

³ Yahuda bonggi nala Peres no Sera (sira inan, nade Tamar),

Peres bonggi nala Herson,

Herson bonggi nala Ram,

⁴ Ram bonggi nala Aminadab,

Aminadab bonggi nala Nahason,

Nahason bonggi nala Salmoon,

⁵ Salmoon bonggi nala Bo'as (ndia inan, nade Rahab),

Bo'as bonggi nala Obet (ndia inan, nade Rut),

Obet bonggi nala Isai,

⁶⁻¹¹ Isai bonggi nala Dauk.

Numa Dauk mai losa lelek naa, fo hatahori
 Isra'el asa neni nggari henik kara reni Babel reu,
 hambu dombe salahunu haa bali, sira:
 Dauk bonggi nala Soleman (Soleman inan ndia,
 bakahulun Uria saon).
 Soleman bonggi nala Rehabeam,
 Rehabeam bonggi nala Abia,
 Abia bonggi nala Asaf,*
 Asaf bonggi nala Yosafat,
 Yosafat bonggi nala Yoram,
 Yoram bonggi nala Usia,
 Usia bonggi nala Yotam,
 Yotam bonggi nala Ahas,
 Ahas bonggi nala Heskia,
 Heskia bonggi nala Manase,
 Manase bonggi nala Amos,†
 Amos bonggi nala Yosias,
 Yosias bonggi nala Yekonya no fadin nara, neu
 lelek fo neni nggari henik kara reni Babel
 reu.☆

12-16 Neu ara neni nggari henik kara reni Babel
 reu losa Yesus, hambu dombe salahunu haa bali,
 sira:
 Yekonya bonggi nala Saltiel,
 Saltiel bonggi nala Serubabel,
 Serubabel bonggi nala Abihut,
 Abihut bonggi nala Elyakim,

* **1:6-11** Susura dede'a Yunani lasin lenak ma neulaun lenak
 surak nae, *Asaf*. Hambu susurak ketuk bali surak rae, *Asa*. Nadek
ia, sama leo nadek mana todak nai *1 Isra'el no Yahuda Tutui*
Bakahulun 3:10. † **1:6-11** Susura dede'a Yunani ketuk surak rae,
Amos, ma ketuk bali surak rae, *Amon*. ☆ **1:6-11** 2 Mane-manek
 kara 24:14-15; 2 Isra'el no Yahuda Tutui *Bakahulun 36:10*; Yermia
 27:20

Elyakim bonggi nala Asor,
 Asor bonggi nala Sadok,
 Sadok bonggi nala Akim,
 Akim bonggi nala Eliut,
 Eliut bonggi nala Eliasar,
 Eliasar bonggi nala Matan,
 Matan bonggi nala Yakob,

boe ma Yakob bonggi nala Yusuf. Yusuf naa,
 sao nala Maria. Maria naa, ndia bonggi nala
 Yesus Karistus.

¹⁷ Dadi mulai numa Abraham mai losa Dauk,
 hambu dombe salahunu haa; numa Dauk mai
 losa ara neni nggari henik kara reni Babel
 reu, hambu dombe salahunu haa; ma numa
 Babel mai losa bonggi Karistus, hambu dombe
 salahunu haa.

Maria bonggi nala Lamatuak Yesus
(Lukas 2:1-7)

¹⁸ Maria bonggi nala Yesus naa, tutuin talo ia:
 Maria ia, Yusuf fufudin ena. Dua sara bei
 ta sunggu-soro rakabua sama leo sao holu-
 ndaek, naa te medak neu ma, Maria ta'in
 naisi numa Manetualain Dula-dale Malalaon mai
 ena.✧ ¹⁹ Neu Yusuf bubuluk talo naa, boe ma
 ana nae tao naketu sira dua sara nefufudi aon
 naa. Tehuu ana ta nau nakamamaek Maria nai
 hatahori no'uk kara matan, nahuu ndia dalen
 neulauk. Huu naa de ana nae tao naketun no
 kada neneek.

²⁰ De neu ana bei du'a-du'a neu-mai, boe ma
 le'odaek esa ana nala me'i. Numa me'is naa, ana
 mete-nita Manetualain atan numa nusa tetuk do
 inggu temak mai nafadan nae, "Yusuf! O ia,

✧ **1:18** Lukas 1:27

mane Dauk tititi-nonosin. O boso babati sao mala Maria. Te kakanak manai ta'in dale naa, Manetualain Dula-dalen ndia tao naa. ²¹ Neu ko Maria bonggi nala ana tou anak esa. Boe ma o muste foin nade *Yesus*, nahuu neu ko Ana ndia tao nasoi-nasoda Manetualain hatahorin nara ruma sira sala-singgon nara mai." ‡ ☆

²² Dede'ak ia dadi talo naa, nahuu Manetualain nafada memak kana numa lele uluk mai ena. Ana pake nita Ndia mana to'u dede'an Yesaya fo surak nae,

²³ "Ei nenene, ee! Neu ko hambu ana fe'ok esa bei ao tema,

ta bubuluk te ta'in na'isi ena.

Boe ma ana bonggi nala Ana tou anak esa.

Ara oo foin nade *Immanuel* boe."

(Nai dede'a Ibrani, 'Immanuel' sosoa-ndandaan:

Manetualain sama-sama no ita.) ☆

²⁴ Yusuf nala me'i basa, boe ma nambadeik. De ana tungga memak Manetualain hara hehelun naa. Ana simbo nala Maria dadi neu ndia saon,

²⁵ tehoo Yusuf ta sunggu-soro nakabua noon sama leo sao holu-ndaek, losa Maria bonggi basa Kakanak naa ena. Bonggi basan, boe ma Yusuf foi Kakanak naa, nade *Yesus*. ☆

2

Hatahori mana malela mete nduuk mai tiro Yesus

¹ Neu bonggi *Yesus* numa nggorok Betlehem nai profensi Yudea, manek Herodes to'u

‡ **1:21** Nadek *Yesus* sosoa-ndandaan nae, "Manetualain tao nasoi-nasoda hatahori". ☆ **1:21** Lukas 1:31 ☆ **1:23** Yesaya 7:14 ☆ **1:25** Lukas 2:21

parenda. Faik naa, hambu hatahori hida ruma mamana dook nai mamanak ledo toda, reni kota Yerusalem mai. Sira iar, hatahori mana malela mete nduuk. ² Neu ara losa Yerusalem, ara ratane reu-mai rae, “Hatahori Yahudir manen fo bei fo neni bonggik naa, nai mamanak bee? Ai mete-mita nduuk esa nai mamanak ledo toda natudu tanda nae, Ana neni bonggik ena. Huu naa de ai mai fo mae makaluku-makatele neun.” ³ Neu manek Herodes namanene nala kokolan nara talo naa, boe ma dalen nameda ta neulauk. Huu naa de, basa hatahorir marai Yerusalem oo rameda leo naak boe.

⁴ Basa boe ma manek Herodes nakabua nala malangga anggama Yahudi malanggan nara ma meser anggamar lala'en, de natane sara nae, “Soba ei mafada au dei! Karistus naa, fo Manetualain helu-bartaa memak kana ena naa, bonggin nai bee?”

⁵ Boe ma ara raselu rae, “Nai nggorok Betlehem, profensi Yudea, papa manek. Sama leo Manetualain mana to'u dede'an Mika surak memak kana ena numa lele uluk mai, leo iak:

⁶ ‘Woi, ei hatahori Betlehem marai profensi Yudea naa.

Ei boso du'a mae, ei nggorom naa,

kada nggoro kadi'ik esa fo sosoan taa.

Huu neu ko hambu hatahori mo'o-inahuuk esa numa naa mai.

Neu ko Ana dadi mana lolo soa-neu Au hatahoring Isra'el asa.’”[✠]

⁷ Manek Herodes namanene nala naa, boe ma ana nanggou nala hatahori mana malela mete nduuk kara no neneek. De ana natane sara nae,

✠ 2:6 Mika 5:1; 2 Samuel 5:2

“Faik bee ei mete-mita nduuk naa toda nai lalai?” Boe ma ara rafadan. ⁸ De ana nadenu sara reni Betlehem reu ma nafada nae, “Ei miu sangga Kakanak naa ndule basa mamanak manai naa. Mete ma ei matonggo mian ena, na, fali mai ngga fo mafada au. Au oo ae uu akaluku-akatele neun boe.”

⁹ Ara ramanene rala manek kokolan, boe ma ara reu. Ta bubuluk te, ara mete-rita seluk nduuk naa, fo fai bakahulun mete ritan numa mamanak ledo toda naa ena. Nduuk naa toda neu matan nara, boe ma ana la'ok nakandoo de nambariik tetar Kakanak naa mamana leleon lain.

¹⁰ Ara mete-rita talo naa, boe ma ramahoko ralan seli. ¹¹ De ara maso uma dale reu, boe ma mete-rita Kakanak naa no inan, Maria. De ara sendek luu-langgan nara fo rakaluku-rakatele neun. Boe ma ara buka sira hadia buas mabelir mbombotin, fo fee neu Kakanak naa. Ara fee lilo mbilas, rani, ma ai kaboo menik daan.

¹² Ta dook ka boe ma ara hambu me'is numa Manetualain mai nae, “Ei boso bei fali meni manek Herodes miu bali.” Huu naa de ara fali reni sira nusan reu, tungga dalak laen.

Yusuf asa ralai reni nusa Masir reu

¹³ Neu hatahori mana malela mete nduuk kara raa fali reu ngga, boe ma Manetualain atan esa numa nusa tetuk do inggu temak mai nafada Yusuf nai me'is dale nae, “Yusuf! Mambadeik lai-lai leo! Malai mua Kakanak naa no inan meni nusa Masir miu. Leo makandoo miu naa, losa Au afada faik bee fo ei bisa fali, te manek Herodes sangga Kakanak naa, fo nae tao nisan!”

¹⁴ Boe ma Yusuf nambadeik. Ana nuni nala saon no Kakanak naa, de le'odaek naa oo ara ralai reni nusa Masir reu boe. ¹⁵ Ara leo numa naa losa Herodes mate. No dalak naa, Manetualain kokolan dadi, sama leo Ndia mana to'u dede'an Hosea nafada memak numa lele uluk mai ena nae,
 "Au anggou falik Au Anang, fo kalua numa Masir mai."✧

Manek Herodes nakanisa kakana anar marai Betlehem

¹⁶ Neu manek Herodes bubuluk ena nae, hatahori mana malela mete nduuk kara raa lelekok kana ena, boe ma ana namanasa nalan seli. Ana parenda soldadun nara nae, "Meni nggorok Betlehem ma nggorok kara mana deka rai naa. Makanisa basa kakana ana touk kara lala'en, fo teun nara dua dae reu." Herodes parenda talo naa, nahuu ana nasaneda hatahori malelak kara raa tutuin. Ana reke mulai numa makasososan mai mete-rita nduuk naa toda numa lalai.

¹⁷ Basa hata mandadik kara iar dadi tungga hata fo Manetualain mana to'u dede'an Yermia surak memak kana numa lele uluk mai ena nae,

¹⁸ "Hambu hatahori haran bu'i namatani nai kota Rama.*

Rahel bu'i nakarereu,

nahuu ndia anan nara mate basa sara ena.

Ana ta nau hatahorir mai kokoe-nanasi neun,

nahuu ndia anan nara taa sara ena."✧

Yusuf asa fali numa nusa Masir mai

✧ **2:15** Hosea 11:1 * **2:18** Rama naa, kota esa deka no kota Yerusalem. ✧ **2:18** Yermia 31:15

¹⁹ Doo-doo boe ma manek Herodes mate. Faik naa Yusuf asa bei rai Masir. Boe ma Manetualain atan esa numa nusa tetuk do inggu temak mai natudu mata-aon neu Yusuf nai me'is dale. ²⁰ Ata naa nae, "Yusuf! Mambadeik leo! Nuni mua Kakanak naa no inan, fo fali muni Isra'el miu leo. Hatahori fo mana nae nakanisa Kakanak naa, maten ena." ²¹ Yusuf namanene nala naa, boe ma ana nambadeik. De ana nuni nala sara fali reni nusa Isra'el reu.

²² Tehuu neu ana namanene nae, manek Herodes anan Arkalaus ndia to'u parenda hatematak ia nai profensi Yudea, boe ma ana namata'u fali neni naa neu. De Manetualain parendan nai me'is esa dale bali nae, "Yusuf, o boso leo nai Yudea." Huu naa de ana neu leo nai profensi Galilea, ²³ numa nggorok esa nade Nasaret. No dalak naa, Manetualain kokolan naa, dadi tetar ena tungga hata fo Ndia mana to'u dede'an surak memak kana ena nae, "Neu ko hatahorir roken rae, Hatahori Nasaret."✧

3

Yohanis Mana Saranik nanori hatahorir (Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18; Yohanis 1:19-28)

¹ Neu Yesus namo'o mamais, boe ma Yohanis Mana Saranik mulai nanori hatahorir numa mamana nees, nai profensi Yudea. ² Ana nafada nae, "Toranoo susue nggara ein! Ei muste manaku ma la'o ela ei sala-singgom mara, fo fali meni Manetualain miu leo. Hatematak ia basa hatahorir bisa maso dadi reu Manetualain hatahorin ena."✧

✧ **2:23** Markus 1:24; Lukas 2:39; Yohanis 1:45 ✧ **3:2** Mateos 4:17; Markus 1:15

³ Lele uluk Manetualain mana to'u dede'an esa, nade Yesaya surak la'e-neu Yohanis nae,
 "Neu ko hambu hatahori eki nai mamana nees nae,

'Basa hatahorir sadia memak tao matalolole dalak,

fo soru Lamatuak mamain!

Tao matetu dalak kara soa-neun!" ✧

⁴ Yohanis ia leleo-lala'on sama leo Manetualain mana tou' dede'an lele uluk kara. Bua-lo'an, taon numa banda onta bulun mai. Kalikeen, taon numa banda roun mai. Nana'a-nininun, ndia lamak ma fani oe lasi. ✧

⁵ Faik naa, hatahori no'un seli mai fo rae ratonggo ro Yohanis. Ara ruma Yerusalem, ma ruma profensi Yudea isin lala'en mai. Ara oo ruma nggorok kara mana dekak ro lee Yarden mai boe. ⁶ Ara buka dalen nara ma manaku sira sala-singgon lala'en, basa boe ma Yohanis sarani sara ruma lee Yarden.

⁷ Faik naa, hatahorir maruma anggama Farisi partein ma anggama Saduki partein oo mai fo roke Yohanis sarani sara boe. Tehuu neu ana mete-nita sara, boe ma ana mboka nae, "Weeh! Eir ia, sama leo mengge mana pepeko-lelekok! Neu ko Manetualain hukun ei, nahuu ei tataononoi manggaraum mara. Heeh! Boso du'a mae, ei bisa makambo'ik numa Ndia huku-dokin mai. ✧

⁸ Dadi malole lenak ei fali meni Manetualain miu, ma la'o ela ei sala-singgom mara lala'en. Basa naa, tao hata fo neulauk kara, sama leo ai huuk mana maboa neulauk. ⁹ Boso du'a mae, eir ia, ba'i Abraham tititi-nonosin, de ei masodam

✧ **3:3** Yesaya 40:3 ✧ **3:4** 2 Mane-manek kara 1:8 ✧ **3:7**
 Mateos 12:34; 23:33

mara nai lino-lendek dale ena. Mamahere au! Manetualain bisa adu batur ia fo dadi reu ba'i Abraham tititi-nonosin.☆ 10 Besa-besa, ee! Te hambu Hatahori to'u memak taka, nahani a fo nae hungga heni basa ai huuk ta mana maboa neulauk lala'en. Hungga basa, na, Ana nggari sara reni a'i dale reu.☆

11 Hatematak ia au sarani ei unik oe fo dadi tanda nae, ei masadea la'o ela ei sala-singgom mara ena. Tehuu neu ko hambu Hatahori esa ta neni babanggak lena heni au nae mai. Leo mae dadi uu kada Ndia hatahori neondan oo, au ta andaa boe. Neu ko Ana nasofe ei dalem mara nenik Manetualain Dula-dale Malalaon. Ana oo tao nala ei dadi malalaok boe, sama leo hatahori pake a'i fo hotu heni dafuk.* 12 Ana to'u kokoko nonook hade ena fo sangga da'i heni hade langgak. Boe ma Ana nadai hade neun nara reni soka dale reu. Tehuu hade langgak kara, Ana mbo'a sara reni a'i mana mbila ta kala matek neu."

*Yohanis sarani Lamatuak Yesus
(Markus 1:9-11; Lukas 3:21-22)*

13 Faik naa, Yesus konda numa Galilea mai neni lee Yarden neu. Ana mai noke Yohanis saranin, 14 tehuu Yohanis ta nau. Ana nasabara nae, "Talo bee de au muste sarani Lamatuak? Ta sala ia, do?"

☆ **3:9** Yohanis 8:33 ☆ **3:10** Mateos 7:19 * **3:11** Ndia dede'a de'en dede'a Yunani huuk nae: "sarani nenik Manetualain Dula-dale Malalaon, ma a'i." "Sarani nenik Ndia Dula-dalen" sosoa-ndandaan, ndia, "tao nasofe ei dalem mara nenik Manetualain Dula-dale Malalaon." "Sarani... nenik a'i" sosoa-ndandaan, ndia, "tao ei dadi malalaok, sama leo hatahori pake a'i fo hotu heni dafuk."

Lamatuak ndia muste sarani au. Te naa ndia au to'ak, na!"

¹⁵ Boe ma Yesus naselu nae, "Ta hata-hata. Tehuu hatematak ia malole lenak ka'a ndia sarani Au. No dalak naa, ita tungga Manetualain hihii-nanaun."

Yohanis namanene nala naa, boe ma ana naselu nae, "Bee a mesan, Lamatuak." De ana sarani Yesus.

¹⁶ Sarani basa, boe ma Yesus kalua numa lee mai. Tehuu medak neu ma, lalai natahuka. Boe ma Ana mete-nita Manetualain Dula-dalen konda mai neni Ndia neu, dadi sama leo mbui lunda sina mai tai neun. ¹⁷ Boe ma Manetualain nahara numa lalai mai nae, "Ndia ia, Au Ana susueng.

Ana soa tao namahoko Au."☆

4

Nitur malanggan soba-dou Lamatuak Yesus (Lukas 4:1-13; Markus 1:12-13)

¹ Basa boe ma Manetualain Dula-dalen nuni noo Yesus neni mamana nees neu, mita fo nitur malangga ina-huun soba-doun.☆ ² Numa naa Ana puasa hatu-leledon faik haa hulu dalen, de Ana ndoe nalan seli. ³ Neu Ana ndoe nalan seli talo naa, boe ma nitur malangga ina-huun mai soba-doun nae, "O ia, tebe-tebe Manetualain Anan, do? Mete ma tebe, na, parenda batur ia dadi reu nana'ak leo."

⁴ Tehuu Yesus naselu nae, "Sama leo neni surak nai Manetualain Susura Malalaon dale nae:

☆ **3:17** Tutui Makasosak 22:2; Sosoda Kokoa-kikiok kara 2:7; Yesaya 42:1; Mateos 12:18; 17:5; Markus 1:11; Lukas 9:35 ☆ **4:1** Ibrani 2:18; 4:15

'Hatahori dae-bafok ta rasoda numa kada nana'ak mai.

Tehuu ara oo muste nenene Manetualain Dede'a-kokolan boe,
ma tao tungga Ndia hihii-nanaun.' "☆

⁵ Boe ma nitu naa nuni noo Yesus neni kota Yerusalem neu, ndia Lamatuak kota malalaon. De ana noo Yesus hene reni mamananak fo demak mate'en manai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk reu. ⁶ Boe ma nitu naa nae, "Mete ma tebe-tebe Manetualain Anan O, na, soba O boke dae muu leo. Sama leo neni surak nai Manetualain Susura Malalaon nae,

'Neu ko Manetualain parenda Ndia atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai,
fo ranea O.'

Nai Manetualain Susura Malalaon oo neni surak boe nae,

'Neu ko ara ratanee rala O renik liman nara,
mita fo O ta koi la'e batu ma O ao-inam oo ta nambeta boe.' "☆

⁷ Tehuu Yesus naselu nae, "Hambu neni surak boe nai Manetualain Susura Malalaon dale nae, 'Manetualain naa, ndia naena haak fo parenda O.

Huu naa de o boso soba-doun.' "☆

⁸ Boe ma nitu naa nuni noo Yesus neni letek fo demak mate'en esa poin neu. De ana natudu basa nusak kara marai dae-bafok roo basa ta hoho'an nara. ⁹ Natudu basa naar lala'en, boe ma nitu naa nafada nae, "Sadi O sendek luu-langgam fo makaluku-makatele neu au, neu ko basa iar lala'en au fee sara reu O."

☆ 4:4 Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 8:3 ☆ 4:6 Sosoda Koko-kikiok kara 91:11-12 ☆ 4:7 Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 6:16

10 Tehuu Yesus ranggan nae, "Weeh, nitu! O malai heok ia leo! Huu Manetualain Susura Malalaon nae,

'O muste makaluku-makatele neu Manetualain, ma o muste maue-osa soa-neu kada Ndia mesa kana.'"☆

11 Nitu namanene nala naa, boe ma ana la'o ela Yesus. Boe ma Manetualain atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai fo raono-lalau neun.

Lamatuak Yesus mulai fee nenorik numa Galilea

(Markus 1:14-15; Lukas 4:14-15)

12 Lelek naa, manek Herodes sese Yohanis Mana Saranik neni bui dale neu. Neu Yesus namanene talo naa, boe ma Ana fali neni Galilea neu.☆

13 Ana neni Ndia nggoro-tadun Nasaret neu, basa de Ana la'o nakandoo neu leo numa nggorok Kapernaum. Nggorok naa, nai dano Galilea tatain, nai Sebulon no Naftali daen.☆

14 No dalak naa, Ana tao tungga hata fo Manetualain mana to'u dede'an Yesaya surak memak kana ena nae,

15 "Nai Sebulon daen ma Naftali daen, mana deka no dano Galilea, nai lee Yarden boboan seri,

hatahori ta Yahudir oo leo rai naa boe.

16 Ara leo-la'o nai makiu-makahatuk dale, tehoo hatematak ia ara mete-rita Manggaledok ena.

Ma Manggaledok naa nasa'a ena soa-neu basa hatahorir fo bei ta ralela Manetualain."☆

☆ **4:10** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 6:13 ☆ **4:12** Mateos 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19-20 ☆ **4:13** Yohanis 2:12 ☆ **4:16** Yesaya 9:1-2

17 Numa lelek naa mai oo, Yesus mulai nanori hatahorir boe nae, “Ei muste masadea la'o ela ei sala-singgom mara, fo leo-la'o no lolo-laok leo! Hatematak ia basa hatahorir bisa maso dadi reu Manetualain hatahorin ena.”☆

Lamatuak Yesus nanggou hatahori mana pu'a-dala haa fo tunggan

(Markus 1:16-20; Lukas 5:1-11)

18 Faik esa, Yesus la'ok nesik dano Galilea tatain. Ana natonggo no hatahori dua ka'a-fadik kara. Esa nade Simon, tehoo hatahorir rasi'e roken rae, Petrus. Ma fadin nade Anderias. Ara dala i'ak numa dano, nahuu dua sara mana pu'a-dala. 19 Boe ma Yesus nanggou sara nae, “Woi, mai fo tungga Au leo! Ei masi'e sangga i'ak, tehoo hatematak ia Au anori ei fo dadi miu mana sangga samanek.” 20 Dua sara ramanene rala naa, boe ma ara la'o ela sira dalan, de reu tungga tutik ka ro Yesus.

21 Basa naa, Yesus la'ok nala faa bali, boe ma mete-nita Sabadeus anan nara. Ka'ak nade Yakobis, ma fadik nade Yohanis. Dua sara rafafa'u ralole pu'ak nai ofak dale sama-sama ro sira aman. Boe ma Yesus nanggou dua sara fo tunggan. 22 Dua sara ramanene rala naa, boe ma ara la'o ela sira ofan ma aman, fo tungga tutik ka roon.

Lamatuak Yesus nanori hatahorir; ma tao nahai hatahori kamahedik kara

(Lukas 6:17-19)

23 Basa naa, Yesus asa la'ok ndule profensi Galilea, fo fee nenorik nai hatahori Yahudi uma

☆ 4:17 Mateos 3:2

huhule-haradoin nara dale. Ana fee nenorik la'e-neu Manetualain Hara Lii Malolen, ma nafada dalan talo bee fo hatahorir bisa tungga Manetualain parendan. Ana oo, tao nahai basa hatahorir ruma sira hedi mata-matan nara mai boe. ☆ ²⁴ Ta dook ka boe ma tutuik la'e-neu Yesus tataon naa, natanggela ndule basan losa profensi Siria. De hatahorir roo sira hatahori kamahedin nara fo hedis mata-matak kara reni Yesus reu. Ara oo reni hatahori fo nitu sa'ek, mulu bibik ma keko-lu'uk boe. Boe ma Ana tao nahai basa sara. ²⁵ Faik naa, hatahori no'un seli mai, de tunggan. Ara ruma profensi Galilea mai, ma ruma nusa kota salahunuk fo rasi'e roken rae, *Dekapolis*. Hambu laen bali, na, ruma kota Yerusalem mai, ruma profensi Yudea mai, ma ruma lee Yarden boboan seri mai.

5

Lamatuak Yesus nanori hatahorir numa letek lain

¹ Neu Yesus mete-nita hatahori no'un seli mai tungga Ndia, boe ma Ana hene neni lete-mbuku anak esa neu, de nanggatuuk neu naa. Ndia ana nunin nara fo neni here nalak kara raa, mai deka-deka fo nenene neun. ² Boe ma Ana mulai nanori sara nae,

*Hatahori mana maua tetebes
(Lukas 6:20-23)*

³ “Hatahori kasian nara fo mana parluu Manetualain raua,
nahuu Manetualain mesa kana, ndia sira
Mane neulaun.

☆ **4:23** Mateos 9:35; Markus 1:39

- 4 Hatahorir mana rameda susa-sonak raua,
nahuu Manetualain mesa kana, ndia kokoe-
nanasi sara. ✧
- 5 Hatahori kadi'ik kara raua,
nahuu neu ko ara simbo basa baba'e-babatik
fo Manetualain helu-bartaak ena. ✧
- 6 Hatahorir fo dalen nara hii ralan seli neu
Manetualain eno-dala ndoon raua,
nahuu neu ko Ana tao nala sara rameda dai. ✧
- 7 Hatahorir mana ratudu dale kasian raua,
nahuu neu ko Manetualain oo tuda kasian
neu sara boe.
- 8 Hatahorir fo dalen nara lolo-laok raua,
nahuu neu ko sira mesa kasa, ndia mete-rita
Manetualain. ✧
- 9 Hatahorir mana tao mole-damek raua,
nahuu neu ko Manetualain nae, 'Sira iar, Au
anang nggara.'
- 10 Hatahorir mana hambu tuni-ndenik nahuu
tungga Manetualain raua,
nahuu Manetualain mesa kana, ndia sira
Mane neulaun. ✧
- 11 Neu faik fo hatahori laen tao doidoso ei,
nahuu tungga Au, ei oo maua boe. Neu faik
fo ara kokolak manggarauk neu ei, ma ratuik
puputa-papata tao raboboo ei nadem mara, ei
oo maua boe. ✧ 12 Leo mae talo naa oo, ei muste
tao aom mara mamahoko ma dalem mara kada
mbena sau-sau boe, nahuu Manetualain sadia
bala fee ei baba'em no'un seli nai nusa tetuk
do inggu temak ena. Tehuu masaneda, ee! Ta
kada ei ndia doidoso talo naa, te bakahulun

✧ 5:4 Yesaya 61:2 ✧ 5:5 Sosoda Kokoa-kikiok kara 37:11

✧ 5:6 Yesaya 55:1-2 ✧ 5:8 Sosoda Kokoa-kikiok kara 24:3-4

✧ 5:10 1 Petrus 3:14 ✧ 5:11 1 Petrus 4:14

hatahorir oo tao manggarauk talo naa soa-neu Manetualain mana to'u dede'an nara boe."✧

Hatahori mana tungga Lamatuak Yesus sama leo masuk ma manggaledok

(Markus 9:50; Lukas 14:34-35)

¹³ "Mete ma ita tae tao nana'ak malada, na, ita tao masuk neun dei. Leo naak oo, hatahorir mana leo nai dae-bafok ia, ara to'a neu ei boe. Tehuu mete ma masuk mami ena, na, nanalan hata bali? Kada nggari henin neu dalak fo heheta-tatabun leo.✧

¹⁴ Ei oo muste leo-la'o sama leo lambu boe, mita fo hatahori no'uk ka mete-rita no neulauk. Ei mbilam mara muste rasa'a, nok bali kota manai letek lain, de basa hatahorir mete-ritan.✧

¹⁵ Hatahori mana nambila lambu ti'oek, ara ta ranggunggua lambu naa neu ure dae dale. Tehuu ara ratetende lambu naa neu mamana demak, mita fo ana tao manggaledo uma isin lala'en.✧

¹⁶ Ei oo muste leo-la'o talo naa boe. Ei muste masa'a, mita fo hatahori laen nara mete-rita ei leleo-lala'o neulaum mara. Neu ara mete-rita talo naa, neu ko ara koa-kio Manetualain rae, 'Wee! Ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak naa, ta neni babanggak!' "✧

Lamatuak Yesus mai fo tao natetu Manetualain hohoro-lalanen

¹⁷ "Ei boso du'a mae, Au uni dae-bafok ia mai, fo koka heni Manetualain hohoro-lalanen fo Ana feek neu ba'i Musa. Ma boso du'a

✧ **5:12** 2 Isra'el no Yahuda Tutui Bakahulun 36:16; Nedenuk kara Tutuin 7:52 ✧ **5:13** Markus 9:50; Lukas 14:34-35 ✧ **5:14** Yohanis 8:12; 9:5 ✧ **5:15** Markus 4:21; Lukas 8:16; 11:33 ✧ **5:16** 1 Petrus 2:12

mae, Au ta tao matak neu hata fo Manetualain mana to'u dede'an nara kokolak memak kana numa lele uluk mai ena. Huu Au mamaing ia, ae tao basan dadi tetar sama leo basa hata fo ara kokolak memak kana ena. ¹⁸ Huu naa de nenene matalolole, ee! Lalai no dae-inak bei ta rakalulutu, mete ma basa-basan bei ta dadi tungga Manetualain hohoro-lalanen nara. Leo mae titik do koma esa oo, ta bisa neni koka henik boe.✧ ¹⁹ Numa Manetualain hatahorin lala'en mai, mete ma hambu ketuk lena langga Manetualain hohoro-lalanen, nahuu ana du'a nae, 'Hee! Hohoro-lalanek ia kadi'ik ka, ta naena sosoak hata esa boe na!' De ana nanori neu hatahori laen talo naa, neu ko Manetualain henggenee nalan dadi kada hatahori kadi'ik nai nusa tetuk do inggu temak. Tehuu hatahori mana tao tungga Manetualain hohoro-lalanen lala'en, boe ma ana nanori hatahori laen talo naa, neu ko Manetualain henggenee nalan dadi hatahori mana maena sosoak nai nusa tetuk do inggu temak. ²⁰ Mamahere neu Au! Ei muste leo-la'o no ndoos lena heni meser anggama ma hatahori partei Farisir raa. Mete ma taa, na, ei ta bisa maso dadi miu Manetualain hatahorin."

Lamatuak Yesus nanori hatahorir fo esa boso namanasa esa
(Lukas 12:57-59)

²¹ "Ei bubuluk ba'i Musa hohoro-lalanen fo nafada memak kana neu ita bei-ba'in nara ena nae, 'Boso makanisa hatahori, te see nakanisa hatahori, neu ko ana hambu hukun.'✧ ²² Tehuu Au ae afada talo ia: esa boso namanasa esa, te

✧ **5:18** Lukas 16:17 ✧ **5:21** Kalua numa Masir mai 20:13; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 5:17

see namanasa ndia toranoon, neu ko ana hambu hukun. Hatahori mana nahuur mbali toranoon nae, 'O uten leo kea!' neu ko hatahori naa, muste neu nasare nai lasi anggamar matan. Ma hatahori mana mboka babalik ndia toranoon nae, 'Nggoa bebek, ee!', neu ko ana hambu hukun nai a'i mbila ta kala matek dale.

²³ Dadi mete ma o muni fefeek soa-neu Manetualain, tehoo o masaneda mae, hambu o toranoon bei namanasa o, ²⁴ na, boso mbeda o fefeem naa neu dei. Muu fo mole-dame mua o toranoon dei, basa naa dei fo o muu mbeda o fefeem soa-neu Manetualain.

²⁵ Mete ma hambu hatahori rae radede'a ro o, na, malole lenak o muu maote lai-laik fo mole-dame muan dei. Mete ma taa, na, neu ko hatahori naa le'a no o, fo muu masare mbali mana maketu-maladi dede'ak. Boe ma mana maketu-maladi dede'ak loo lima o muni pulisi muu, de ara sese o muni bui dale muu. ²⁶ Au kokolak tetebes ia! Neu ko o leo makandoo muu bui dale, losa bae maketu basa o hutam lala'en."

Lamatuak Yesus nanori hatahorir fo boso hohongge

²⁷ "Ei bubuluk ba'i Musa hohoro-lalanen mana nae, 'Boso hohongge.' ✧ ²⁸ Tehoo Au ae afada talo ia: hatahori mana botik matan fo mete-nita inak esa, boe ma dalen hii nalan seli nae sunggu-soro nakabua noon, na, touk naa hohongge no inak naa nai dalen dale ena. ²⁹ Mete ma o tao salak munik o mata konam, na, do'i henin leo. Malole lenak o maso muni nusa tetuk do inggu temak muu, muni kada o matam esak ka lena heni ara

✧ **5:27** Kalua numa Masir mai 20:14; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 5:18

nggari o muni a'i mbila ta kala matek muu, mua o mata de'em dua sara.✧ ³⁰ Ma mete ma o tao salak munik o lima konam, na, tete heni limak naa leo. Malole lenak o maso muni nusa tetuk do inggu temak muu, muni kada o limam esak ka lena heni ara nggari o muni a'i mbila ta kala matek muu, mua o limam dua sara."✧

Lamatuak Yesus nanori hatahorir fo boso ramaketu

(Mateos 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18)

³¹ "Ei bubuluk ba'i Musa hohoro-lalanen ena nae, 'Hatahori mana namaketu no sao inan, na, ana muste fee inak naa susura nemeketuk.'✧

³² Tehuu Au afada talo ia: mete ma hambu hatahori namaketu no sao inan, naa te sao inan bei ta la'ok sala nita no touk laen, boe ma inak naa sao seluk, na, naa sama leo sao touk makasososan, ndia tao inak naa hohongge-lelena. Mete ma hambu touk sao nala inak esa fo saon elan ena, na, dua sara oo hohongge-lelena naa ena boe."✧

Lamatuak Yesus fee nenorik la'e-neu so'uk hehelu-bartaak

³³ "Ei bubuluk ba'i Musa hohoro-lalanen ena fo ana nafada neu ita bei-ba'in nara nae, 'Mete ma o so'uk hehelu-bartaak pake sumba-sook no Manetualain naden, na, o makaesa mua hehelu-bartaak naa ena.'✧ ³⁴ Tehuu Au afada talo ia: mete ma o so'uk hehelu-bartaak, na,

✧ **5:29** Mateos 18:9; Markus 9:47 ✧ **5:30** Mateos 18:8; Markus 9:43 ✧ **5:31** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 24:1-4; Mateos 19:7; Markus 10:4 ✧ **5:32** Mateos 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18; 1 Korentus 7:10-11 ✧ **5:33** Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 19:12; Susura Rerekek 30:2; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 23:21

boso pake sumba-sook. Boso sumba-soo pake nusa tetuk do inggu temak naden, nahuu nusa tetuk do inggu temak naa, Manetualain mamana leleon. ✧ ³⁵ Boso sumba-soo pake dae-inak naden, nahuu dae-inak naa Manetualain ei tatabun. Ma boso sumba-soo pake Yerusalem naden, nahuu Yerusalem naa, Mane Ina-huuk kotan. ✧ ³⁶ Boso sumba-soo pake ei langgam. Te ei ta maena koasa fo parenda ei langga bulu doom esa fo bisa dadi nggeok do mutik. ³⁷ Dadi mete ma ei mae so'uk hehelu-bartaak mae, 'hou', na, mafada mae, 'hou' a leo. Tehuu mete ma 'taa', na, mae, 'taa' a leo. Mete ma ei kokolak lenak numa naa mai, na, naa naoka nai nitu dale ena."

*Lamatuak Yesus nanori hatahorir fo boso bala manggarauk no manggarauk, tehUU muste maono-lalau no neulauk lenak bali
(Lukas 6:29-30)*

³⁸ "Ei bubuluk ba'i Musa hohoro-lalanan ena nae, 'Mete ma hatahori tao nakalutu o matam, na, balan tao makalutu matan boe. Mete ma hambu hatahori tao namo'u heni o nisim, na, balan tao mammo'u heni nisin boe.' ✧ ³⁹ Tehuu Au afada talo ia: boso bala manggarauk no manggarauk. Mete ma hatahori famba o nasum seri, na, elan numa naa fo ana famba o nasum seri bali. ⁴⁰ Mete ma hambu hatahori nae nadede'a no o, fo nae ha'i nala o badum, na, fee o jeket neun bali. ⁴¹ Mete ma soldadu esa nakasetik o fo lu'a-lemba ndia bua-ba'un la'ok

✧ **5:34** Yakobis 5:12; Yesaya 66:1; Mateos 23:22 ✧ **5:35** Yesaya 66:1; Sosoda Kokoa-kikiok kara 48:3 ✧ **5:38** Kalua numa Masir mai 21:24; Malangga Anggamar Hohoro-lalanan 24:20; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 19:21

kilo esa, na, lemba malan makandoo losa kilo dua. ⁴² Mete ma hambu hatahori noke o buam hata a mesan, na, feen neu leo. Ma mete ma hatahori nae pindan o buam hata a mesan, na, feen neu leo.”

Lamatuak Yesus nanori hatahorir fo sue-lai hatahori mana mburuk neu ita (Lukas 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Ei mamananene hatahorir rae, ‘Sue-lai neu o toranoom, ma mburuk neu hatahori mana mburuk neu o.’[☆] ⁴⁴ Tehuu Au afada talo ia: o muste sue-lai neu hatahori mana mburuk neu o. Ma moke-hule fo Manetualain fee baba'e-babatik soa-neu hatahori mana tao doidosok neu o. ⁴⁵ Mete ma o tao talo naa, na, o matudu mae, o ia, Amak manai nusa tetuk do inggu temak anan. Huu Ana tao ledo nasa'a soa-neu hatahori neulauk, ma Ana oo tao ledo nasa'a soa-neu hatahori manggarauk boe. Ana oo nakonda udan soa-neu hatahori mana tao tungga Ndia parendan, sama-sama ro hatahori mana laban Ndia parendan boe. ⁴⁶ Dadi mete ma o sue neu kada hatahori mana sue o, na, o du'a mae, Manetualain muste balan no fee o baba'e-babatik, do? Taa! Te hatahori manggarauk oo sue sira nonoon mana sue neu sara boe. ⁴⁷ Mete ma o kada kokolak soda-molek neu o nonoom, na, lenan hata? Te hatahori ta kamaherek neu Manetualain oo tao talo naa boe. ⁴⁸ Dadi masaneda, ee! O Amam manai nusa tetuk do inggu temak sue-lai neu basa hatahorir. Huu naa de o muste tao tungga talo naa boe!”[☆]

[☆] **5:43** Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 19:18 [☆] **5:48** Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 19:2; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 18:13

6

Lamatuak Yesus fee nenorik fo tulu-fali neu hatahori mana susa-sonak kara

¹ Yesus fee nenorik nakandoo nae, “Masaneda, ee! Boso tungga do'o-do'o mia anggama hohoro-lalanen, fo kada nau sangga hatahorir koa ei. Te mete ma ei tao talo naa, na, ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak, ta fee ei seseba-babaek hata esa boe na.✧

² Mete ma ei nau tulu-fali hatahori kasian nara, na, boso miu tui leli-belak kana nai bee a mesan. Te mete ma ei tao talo naa, na, ei sama leo hatahori mana kokolak laen, tao laen ena. Ara soa reu la'o-la'o nai uma huhule-haradoik, mita fo hatahorir koa sara rae, ‘Awii, hatahori ia, ta hoho'ak!’ Au kokolang ia ndia tetebes! Huu no hambu kokoak talo naa, ara simbo rala sira seseba-babaen ena. ³ Dadi mete ma ei mae tulu-fali hatahori kasian nara, na, boso mafada see a mesan, ee! ⁴ No dalak naa, hatahori manai dae-bafok ia ta bubuluk. Tehuu ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak ndia bubuluk hata fo ei taon no neneek naa. Neu ko Ana bala ei menik baba'e-babatik no'un seli.”

Lamatuak Yesus nanori hatahorir hule-haradoi

(Lukas 11:2-4)

⁵ “Neu ei hule-haradoi, na, boso tao aom mara sama leo hatahori mana kokolak laen, tao laen. Ara soa reu la'o-la'o nai dala rame, ma rambariik rai uma huhule-haradoik, mita fo hatahori no'uk kara mete-rita ma koa sara rae, ‘Awii! Sira iar, hatahori malalaok!’ Tehuu nenene, ee! Huu no

✧ 6:1 Mateos 23:5

hambu kokoak talo naa, de ara simbo rala sira seseba-babaen ena. [☆] 6 Tehuu ei ta bole talo naa. Mete ma ei hule-haradoi, na, maso meni kama dale miu dei. Basa naa, nggoe lelesu, dei fo ei hule-haradoi mbali ei Amam no neneek. Leo mae hatahori laen ta mete-rita, tehuu ei Amam mete-nita. Neu ko Ana bala ei no baba'e-babatik no'un seli.

⁷ Mete ma ei hule-haradoi, na, boso kokolak maputak miu-mai. Hatahori ta mana malela Manetualain oo bisa hule-haradoi talo naa boe. Ara du'a rae, Manetualain hii nenene huhule-haradoin nara fo mana lolola naruk naa. ⁸ Boso tao tungga sama leo sira, ee! Te mae ei bei ta moke hata-hata neu Amak manai nusa tetuk do inggu temak, tehuu Ana bubuluk memak hata fo ei to'ak ena. ⁹ Dadi mete ma hule-haradoi, na, pake netuduk talo ia:

'Amak manai nusa tetuk do inggu temak! Amak naden malalaok mate'en.

Naa fo basa hatahorir rakadedemak Amak naden ta neni babanggak.

¹⁰ Naa fo Amak dadi Manek soa-neu basa hatahorir!

Naa fo basa hatahorir tao tungga Amak parendan nai dae-bafok ia,

sama leo Amak atan nara tao tungga Amak parendan nai nusa tetuk do inggu temak.

¹¹ Amak tulun fee ai nana'ak mana daik tungga faik.

¹² Ai moke-hule Amak koka heni ai sala-singgon nara,

[☆] 6:5 Lukas 18:10-14

sama leo ai oo lilii heni basa hatahorir salan
fo ara tao neu ai boe.

13 Amak, manea fo ai ta tao manggarauk.

Ma tao masoi-masoda ai numa nitu koasan
mai.

[Huu Amak ndia, Manek mana maena koasa
mate'en ma ta neni babanggak.

Amak mana to'u parenda seku neu.

Ai huhule-haradoin talo kada naa,
Amak. Amin.]*

14 Tehuu masaneda, ee! Mete ma ei lilii heni
hatahori salan neu ei, neu ko ei Amam manai
nusa tetuk do inggu temak oo koka heni ei sala-
singgom mara boe. 15 Tehuu mete ma ei ta nau
lilii heni hatahorir salan neu ei, neu ko ei Amam
oo ta koka heni ei sala-singgom mara boe.”✧

Lamatuak Yesus fee nenorik la'e-neu puasa

16 “Mete ma ei hule-haradoi ma puasa, na, boso
tao idu-matam mara mana sunda-lukak sama leo
hatahori mana kokolak laen, tao laen. Ara tao
talo naa, mita fo hatahorir koa sara rae, ‘Awii!
Sira iar, hatahori malalaok!’ Tehuu nenene,
ee! Huu no hambu kokoak talo naa, de ara
simbo rala sira seseba-babaen ena. 17 Mete ma
ei puasa, na, marou idu-matam mara lao-laok,
ma sau malole langga bulum mara! 18 Dadi, neu
ko hatahorir mete-rita ei, ara ta bubuluk rae, ei
puasa. Tehuu ei Amam ndia bubuluk. Neu ko
Ana bala fee ei baba'e-babatik no'un seli.”

* 6:13 Susurak dede'a Yunani lasin lenak ta surak tamba
baba'ek bakahitok ia. ✧ 6:15 Markus 11:25-26

Lamatuak Yesus nanori hatahorir la'e-neu neduduru hata-heto nai nusa tetuk do inggu temak (Lukas 12:33-34)

¹⁹ “Boso maue-osa fafandek lima-eim mara fo maduduru hata-heto no'un seli nai dae-bafok ia. Te fufuk no rutu ra'a heni sara. Ma na'o manu-meo oo mai ofe uma fo ba'u neni sara boe.✧
²⁰ Tehuu malole lenak maue-osa fafandek lima-eim mara fo maduduru hata-heto no'un seli nai nusa tetuk do inggu temak. Te nai naa fufuk no rutu ta bisa rakalulutu sara. Ma na'o manu-meo oo ta bisa mai ofe uma fo ba'u neni sara boe.
²¹ Ei mbeda hata-hetom nai bee, neu ko ei dalem mara oo rakadite nai naa boe.”

Lamatuak Yesus nanori hatahorir la'e-neu leo-la'o nai manggaledok dale (Lukas 11:34-36)

²² “Hatahori matan, sama leo lambu tao nanggaledo ndia dalen. Mete ma matan manggaledok, na, ana tungga eno-dala masoda malole, sama leo hatahori la'ok nai manggaledok dale.
²³ Tehuu mete ma ndia matan kiu-habu, na, ana ta tungga eno-dala malole, sama leo hatahori la'ok nafaroroe a nai makiuk dale. Dadi mete ma manggaledok manai ei dalem naa dadi makiuk ena, na, ei oo leo-la'o nai makiuk dale boe.”

Lamatuak Yesus nanori hatahorir fo boso dudu'a leleo-lala'on nara talo bee (Lukas 16:13; 12:22-31)

²⁴ “Hatahori ta bisa naue-osa tebe-tebe soa-neu malanggan dua, nahuu neu ko ana hii malanggan esa, lena heni malanggan laen. Boe ma ana bisa tungga malanggan esa, tehuu ana ta

✧ **6:19** Yakobis 5:2-3

tao matak neu malanggan laen. Huu naa de o ta bisa kokolak mae, 'Lamatuak naa, ndia naena haak fo parenda au,' mete ma o tao doik dadi neu o malanggam ena.

²⁵ Huu naa de Au afada talo ia: boso masambute mia dudu'ak, au ae asoda talo bee, au ae u'a hata, inu hata, pake hata? Ei du'a mae, masodak naa, kada ndia na'a-ninuk mesa kana, do? Ma ao-inak naa, kada soa-neu pake buah-lo'as mesa kana, do? Ta talo naa. ²⁶ Mete sudik mbuik mana lambuk kara rai lalai naa. Ara ta rasambute sele-tande do ketu-koru fo rahinda nana'ak nai soka-pole. Tehuu ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak nakaboi-nasamao sara rakandoo. Neu ko Ana bisa nakaboi-nasamao ei lena heni basa mbuik kara raa. Dadi du'a matalolole dei. Ana timba-tai ei lena heni mbuik kara raa. ²⁷ Mete ma hatahori nambariik nai titiro matan, boe ma ana nasambute no ao heli-helin, ana bisa tao nadema ao-inan, do? Ta bisa! ²⁸ Mete ma taa, na, tao hata de ei masambute fo dudu'a la'e-neu buah-lo'as bali? Miu mete sudik bungga bakung manai mook. Ara ta lolo abas, ma ta tenu temak.

²⁹ Tehuu nenene matalolole, ee! Manek Soleman buah-lo'an mana mandela-masa'a lenak oo, ta bisa laban bungga raa lolen nara boe.✧

³⁰ Manetualain dalen susuri-memete neu bungga fo nasoda kada faik ia, boe ma be'e-mai maten de hatahori nggarin neni a'i dale neu. Mete ma Ana tao talo naa, neu ko Ana oo heti ei lena heni bungga raa boe. Dadi ei muste mamahere tebe-tebe neun. ³¹ Huu naa de hae masambute dudu'a mae, 'Ai mae mi'a hata?' do, 'Minu hata?'

✧ **6:29** 1 Mane-manek kara 10:4-7; 2 Isra'el no Yahuda Tutui Bakahulun 9:3-6

do, 'Pake hata?' ³² Hatahorir ta mana ramahere neu Manetualain, ara raue-osa fafandek lima-ein nara fo rae soba hambu basa naar lala'en. Tehuu ei boso talo naa, huu ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak bubuluk basa hata fo ei to'ak kara ena. ³³ Tehuu ei muste makalala'ok makahuluk Ndia uen dei, ma muste tungga Ndia parendan dei, basa naa neu ko Ana fee tamba basa hata fo ei to'ak. ³⁴ Dadi boso masambute dudu'a mia hata fo ei to'ak be'e-mai. Huu be'e-mai hambu ndia toto'an laen bali. Faik ia susa-sonan mesa kana dai ena."

7

Lamatuak Yesus fee nenorik fo boso soa makasasa'ek salak neu hatahori
(Lukas 6:37-38, 41-42)

¹ "Ei boso makasasa'ek salak neu hatahori, mita fo Manetualain ta nakasasa'ek salak neu ei. ² Ei timba-tai hatahori talo bee, na, neu ko Manetualain oo timba-tai ei talo naa boe. Ei uku-sudi hatahori laen salan talo bee, neu ko Manetualain oo uku-sudi ei talo naa boe. ³ O hii tanda hatahori sala kadi'i anan, tehuu o sala mo'om, o taon leo bali ta maena salak. Naa, sama leo o mete-mita u'uk esa nai o nonoom matan, naa te hambu balo mo'ok natabaa nala o matam, tehuu o ta mameda sana. ⁴ Talo bee de o mambarani kokolak mae, 'Tia-laik! Mai fo au nggai heni u'uk numa o mata de'em mai dei.' Naa te o mesa ngga ta bisa mete-mita hata-hata, huu hambu balok natabaa nala o matam, na. ⁵ Woi! O ia, memak hatahori mana dea-matak tebe-tebe! Tulun dei! Piru heni balok naa numa

✧ 7:2 Markus 4:24

o mata heli-helim mai, dei fo o bisa mete-mita, de tulu-fali mala o nonoom fo nggai heni u'uk numa o nonoom naa matan mai.

⁶ Boso fee nenorik dede'a malalaok la'e-neu Manetualain, fee hatahori mana makatitiik. Te sira raa, sama leo busa kakikik fo neu ko ara fali mai fo kiki ei. Sira oo nggoa bebek kara, sama leo bafi boe. Mete ma hatahori feen poemata mabeli, na, ana ta mbali sana. Ana kada roroo-tatabun.”

*Lamatuak Yesus nanori hatahorir fo hule-haradoi ta mana ketuk
(Lukas 11:9-13)*

⁷ “Mete ma ei hule-haradoi,
moke makandoo neu Manetualain;
neu ko Ana fee.

Mete ma ei sangga makandoo,
neu ko Ana natudu dalak.

Mete ma ei manggou makandoo;
neu ko Ana soi lelesu.

⁸ Huu basa hatahorir fo mana roke rakandoo neu
Manetualain,
neu ko ara simbo.

Mana sangga rakandoo,
neu ko ara hambu.

Mana ranggou rakandoo,
neu ko Ana soi lelesu.

⁹ Ei du'a sudik kana! Mete ma hambu kakanak fo noke roti, neu ko aman ta feen batu, hetu?

¹⁰ Do, noke i'ak, aman ta feen mengge! ¹¹ Ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak naa, memak neulaun seli. Dadi mete ma hatahori dae-bafok manggarauk matak leo ei ia, hii fee hata fo neulauk soa-neu ei anam mara, hata-bali ei Amam! Neu ko Ana fee hata fo ei mokek.

12 Dadi hata fo o nau hatahori laen taon fee o, na, o muste tao talo naa soa-neun boe. Huu dede'ak ia dadi neu oka-huuk numa basa hata fo ba'i Musa no Manetualain mana to'u dede'a laen nara fee nenorik memak kasa numa lele uluk mai ena.”✧

Lamatuak Yesus nanori hatahorir la'e-neu lelesu makabi'ak
(Lukas 13:24)

13 “Mete ma hatahori nae maso neni nusa tetuk do inggu temak neu, na, ana muste maso tungga lelesu makabi'ak. Hambu dala mudak no lelesun loak boe, fo hatahori no'uk kara hii tunggan. Tehuu besa-besa, ee! Dalak leo naak ndia neni hatahori reni mamana a'i mbila ta kala matek reu, fo ara rabinggak ruma Manetualain mai. 14 Hatahori mana nae maso neni nusa tetuk do inggu temak neu, muste tungga dala manggata'ak naa, ma maso lelesu makabi'ak naa. Leo mae kada hatahori hidak ka la'ok resik naa, tehuu dala makabi'ak leo naak, neni hatahori reni Manetualain reu.”

Lamatuak Yesus nanori hatahorir fo boso tungga mana pepeko-lelekok
(Lukas 6:43-44)

15 “Besa-besa mia mana pepeko-lelekok fo so'uk aon nara rae, sira iar Manetualain mana to'u dede'an. Ara tao aon nara malole nok bali bibi lombo. Naa te sira raa manggarauk, nok bali busa fuir mana mai ra'a bibi lombo. 16 Talo bee fo ei bisa malela hatahori mana dea-matak kara raa? Mete neu kada hata fo ara taok. Sama leo hatahori mete-rita ai boak, de ralela ai boak naa huun. Ai boa neulauk, ta dadi numa ai huuk ta

✧ 7:12 Lukas 6:31

neulauk mai. ¹⁷ Ai huu neulauk naboa neulauk. Tehuu ai huu ta neulauk naboa ta neulauk. ¹⁸ Ta hambu ai huu neulauk, naboa ta neulauk. Ma ta hambu ai huu ta neulauk naboa neulauk. ¹⁹ Ai huu mana naboa ta neulauk, neu ko ara mai hungga henin fo nggarin neni a'i dale neu.✧
²⁰ Leo naak oo, no mana to'u dede'ak mana dea-matak kara raa boe. Ei bisa malela sara numa sira tatao-nono'in nara mai."✧

*Lamatuak Yesus nafada la'e-neu hatahori
 mana naseseik Manetualain naden nai kada bifi
 doon
 (Lukas 13:25-27)*

²¹ "Neu ko hambu hatahorir ranggou Au rae, 'Lamatuak!', fo mana maena haak parenda neu sara. Tehuu sira iar, raseseik nai kada bifi doon nara. Neu ko Manetualain manai nusa tetuk do inggu temak piru-nggari heni sara. Kada hatahori mana tungga no tebe-tebe Manetualain hihii-nanaun, ndia Ana simbok kana dadi neu Ndia hatahorin. ²² Neu dae-bafok fai mate'en, hatahori no'uk ka manaku rae, Au ia ndia aena haak parenda neu sara. Ara kokoe Au rae, 'Lamatuak, ee! Ai miu tui-bengga tao matanggela Lamatuak nenorin ena. Ai oo husi nitur pake Lamatuak naden boe. Ma ai tao tanda heran mata-matak kara pake Lamatuak koasan.'

²³ Leo mae ara kada kokoe Au talo naa, tehuu neu ko Au aselu sara ae, 'Eir ia, see? Au ta alela ei, ei ta leo-la'o tungga Manetualain hihii-nanaun. Dadi malai heok la'o ela ia leo!'"✧

✧ **7:19** Mateos 3:10; Lukas 3:9 ✧ **7:20** Mateos 12:33 ✧ **7:23** Sosoda Kokoa-kikiok kara 6:9

Lamatuak Yesus fee nenorik la'e-neu hatahori malelak ma hatahori nggoa bebek

(Lukas 6:47-49)

²⁴ “Hatahori mana mai nenene Au, boe ma tao tungga Au kokolang, ndia naa sama leo hatahori malelak, fo nambaririik uman nai batu fanderen lain. ²⁵ Doo-doo boe ma uda mo'ok konda losa faa lala mai. Ani makarumbuk oo, mai fumbu babalik uma naa boe. Tehuu uma naa ta ndefa heni sana, nahuu nambariik nai batu fanderen matea lain.

²⁶ Hatahori mana mai nenene Au, tehuu ana ta tao tungga Au kokolang, ndia naa sama leo hatahori nggoa bebek fo nambaririik uman nai sarakaek lain. ²⁷ Doo-doo boe ma uda mo'ok konda losa faa lala mai. Ani makarumbuk oo, mai fumbu babalik uma naa boe. De uma naa ndefa henin losa nakalulutu.”

Hatahorir heran bali-bali ramanene Lamatuak Yesus nenorin ta neni babanggak

²⁸ Yesus kokolak basa talo naa, boe ma basa hatahorir heran bali-bali ramanene Ndia nenorin, ²⁹ huu Ana bubuluk tebe-tebe nenorik naa isin. Ndia fefee nenorin naa, ta sama no sira meser anggaman nara.✧

8

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori hedi kusta esa

(Markus 1:40-45; Lukas 5:12-16)

¹ Yesus konda numa letek mai, boe ma hatahori no'uk ka rame-rame reu fo tunggan. ² Medak neu ma, hambu hatahori hedi kusta esa mai nasare

✧ 7:29 Markus 1:22; Lukas 4:32

mbalin. Ana sendek luu-langgan fo noke tulu-falik neu Yesus nae, “Lamatuak, ee! Tulu-fali au dei! Mete ma Lamatuak nau, na, Lamatuak bisa mamopo au heding ia, mita fo hatahori boso nunute au bali, boe ma au bisa hule-haradoi seluk nai uma huhule-haradoik dale.”

³ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana loo liman de nafaroe neu hatahori kusta naa, ma kokolak nae, “Au nau a mesan! O hai leo!” Medak neu ma, hatahori naa hedin mophon tutik ka. ⁴ Boe ma Yesus nafadan nae, “Masaneda, ee! O hai ena, tehoo ta bole mafada esa boe na. O muste tungga ba'i Musa hohoro-lalanan dei. Dadi muni malangga anggama muu fo ana parisa o ao-inam, mita fo ana bubuluk o hedim mophon tebe-tebe ena, do beik. Boe ma o muste muni o fefeem tanda makasi fo basa hatahorir bubuluk rae, o hai tebe-tebe ena.”[☆]

*Lamatuak Yesus tao nahai komedan soldadu Roma esa ana mana maue-osan
(Lukas 7:1-10)*

⁵ Basa boe ma Yesus maso neni nggorok Kapernaum neu. Nai naa, hambu komedan soldadu Roma esa mai noke tulu-falik nae, ⁶ “Papa, ee! Au ana mana maue-osang esa namahedi berak nai uma. Ana ta bisa nambadeik la'o ela mamana susunggun, de ana doidoso nalan seli.”

⁷ Yesus naselu nae, “Malole! Dei fo Au uu tao ahain.”

⁸ Tehoo komedan naa nae, “Papa! Papa hae makamanggunguk aom fo mai bali, huu au ta andaa simbok Papa nai au umang. Sadi Papa

[☆] **8:4** Malangga Anggamar Hohoro-lalanan 14:1-32

kada kokolak num a ia mai leo, neu ko au ana mana maue-osang naa, hai tutik kana. ⁹ Au bubuluk dalak ia, nahuu au malanggang naena koasa fo parenda au. Ma au oo aena koasa fo parenda au soldadung nggara boe. Mete ma au parenda au ana nuning ae, 'Muni naa muu!' Neu ko ana neu. Mete ma au ae, 'Ia mai!' Neu ko ana mai boe. Mete ma adenu au hatahori mana maue-osang ae, 'Tao ia!' Neu ko ana tao talo naa. De sadi Papa kada kokolak, neu ko au ana mana maue-osang naa, hai tutik kana."

¹⁰ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana heran. Ana kokolak neu hatahori no'uk kara mana tunggan nae, "Heran, ee! Doo basa ia, Au bei ta atonggo ita hatahori Yahudi esa boe na, fo nemeheheren matea sama leo hatahori Roma ia! ¹¹ Nenene, ee! Neu ko hambu hatahori fe'ek no'uk ka sama leo hatahori Roma ia ruma dulu mai, ma ruma muri mai. Ara mai fo ranggatuuk ra'a feta sama-sama ro ba'i Abraham, ba'i Isak ma ba'i Yakob nai Manetualain uman nai nusa tetuk do inggu temak. ¹² Leo mae Manetualain here nala hatahori Yahudir fo dadi reu Ndia hatahorin, tehuu hambu no'uk ka ta tao matak neu sana. Neu ko Ana timba heni sara reni mamana makiu-makahatuk dale reu. Nai naa, ara bu'i rakarereu ma doidoso ralan seli." ¹³

¹³ Yesus kokolak basa talo naa, boe ma nafada komedan naa nae, "Ama fali leo. Huu ama ana mana maue-osan naa hai ena, sama leo ama nemeheheren." Ndaa no hatematak naa, kanak naa hai tutik kana.

✧ **8:11** Lukas 13:29 ✧ **8:12** Mateos 22:13; 25:30; Lukas 13:28

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori hedis no'un seli

(Markus 1:29-34; Lukas 4:38-41)

¹⁴ La'e esa, Yesus neni Petrus uman neu. Ana mete-nita Petrus ari-inan sunggu nai mamana susunggu lain, huu ana sumai. ¹⁵ Yesus to'u nala liman, boe ma ina lasik sumain mopon tutik ka. De ana nambadeik neu nalalau Yesus asa.

¹⁶ Neu ledo sangga tesa, boe ma hatahorir mai reni sira hatahorin fo nitu sa'ek kara. De Yesus parenda nitur raa nae, "Weeh, nitu! Malai heok la'o ela hatahorir ia leo!" Boe ma nitur raa ralai tutik ka. Ana oo tao nahai basa hatahori hedis sara boe. ¹⁷ Ana tao basa iar, tungga hata fo Manetualain mana to'u dede'an Yesaya surak memak kana nae,

"Ana tao nahai ita hedini nara.

Ma Ana nasaa nala ita doidoson."✧

Hatahori mana nau tungga Lamatuak Yesus muste tungga no tebe-tebe

(Lukas 9:57-62)

¹⁸ Basa naa, Yesus mete-nita hatahori no'uk ka mai eko ralan. Boe ma Ana nadenu ana nunin nara nae, "Mai fo ita sa'e ofak teni dano boboan seri teu."

¹⁹ Boe ma hambu meser anggama esa mai kokolak nae, "Papa Meser! Papa neni bee neu a mesan, na, au ae tungga akandoo ua Papa!"

²⁰ Tehuu Yesus naselu nae, "Malole, boe! Tehuu masaneda talo ia. Basa hatahorir ma banda-manur kamamana leleo-lulu'uk mesan. Busa fui fali neni ndia bolo lulu'un neu. Mbuik fali neni ndia ndunun neu. Tehuu Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, ta aena uma heli-heling fo

✧ **8:17** Yesaya 53:4

fali uni naa uu. Mamana ndae langgak neu oo, ta hambu boe.”

²¹ Boe ma hatahori laen esa bali, fo mana tungga-tungga no Yesus mai noke nae, “Lamatuak! Au nau tungga Lamatuak, tehoo elan fo au fali fo faduli ina-amang nggara dei. Mete ma au amang maten ena, na, dei fo au tungga.”

²² Boe ma Yesus kokolak nae, “Talo ia! Elan numa naa fo hatahorir ta mana ramahere neu Manetualain, ara rafafa'u sira hatahori mana maten. Tehoo mete ma o mae tungga Au, na, o muste tungga no tebe-tebe!”

*Lamatuak Yesus tao nalende ani makarumbuk
(Markus 4:35-41; Lukas 8:22-25)*

²³ Basa boe ma Yesus hene neni ofak lain neu sama-sama no Ndia ana nunin nara. ²⁴ Neu ara sa'e ofak reni dano boboan seri reu, boe ma Yesus sunggu. Ta dook ka boe ma ani makarumbuk mai. Rii tufa reu-mai, de oe lala neni ofak dale neu. ²⁵ Yesus ana nunin nara mete-rita naa, boe ma ara fafaen rae, “Lamatuak! Lamatuak, ee! Mambadeik fo fali mala ai dei! Te ita sangga molo mate ia ena!”

²⁶ Boe ma Yesus naselu nae, “Heeh, tao hata de ei mamata'u!? Ei ta mamahere Au, do?” Boe ma Ana nambadeik. De Ana ka'i anin ma rii naa nae, “Hahae leo!” Boe ma rii no anin lende tutik kana leo.

²⁷ Yesus ana nunin nara heran. Ara kokolak rae, “Awii! Ndia ia see, ee? Talo bee de Ana bisa parenda anin no rii fo tungga Ndia hihii-nanaun?”

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori fo nitu sa'ek dua

(Markus 5:1-20; Lukas 8:26-39)

²⁸ Ta dook ka boe ma, ara losa dano tatain seri nai hatahori Gadara* nusan. Numa naa, hambu hatahori fo nitu sa'ek dua, ara leo rai lua batu mamana hatahori mates. Sira raa, manggaraun nara seli, de ta hambu hatahori esa boe na nambarani la'ok nesik naa. Ara mete-rita Yesus mai, ²⁹ boe ma ara eki rae, "Wooi, Manetualain Anan! Tao hata de O mai pode-ura babalik ai? Leo mae fain fo sangga huku-doki ai bei ta losa, tehoo O mae tuni-ndeni ai ena."

³⁰ Deka-deka no mamanak naa, hambu bafi no'uk ka sosoka dae sangga nana'ak. ³¹ Boe ma nitur raa roke-hule neu Yesus rae, "Mete ma O nau husi ai, na, madenu ai maso meni kada bafir raa dale miu!"

³² De Yesus parenda sara nae, "Miu leo!" Basa naa, nitur raa kalua la'o ela hatahori kaduak kara raa, de maso reni bafir raa dale reu. Bafir raa ralaik ralenggu-pikok, boe ma ara tuda tungga mbiak tatain reni dano dale reu. De basa sara mate rasamele.

³³ Mana manea bafir mete-rita mandadik naa, boe ma ara ralaik fali reni nggorok reu, de ara tui basa-basan. ³⁴ Hatahori no'uk kara ramanene rala tutuik naa, boe ma ara kalua reni mamanak naa reu. Ara ratonggo ro Yesus, de ara kokoen nakandoo fo Ana la'o ela sira mamanan.

* **8:28** Susura dede'a Yunani neulaun lenak nai buku Mateos surak nae, *Gadara*. Hambu susurak ketuk bali surak rae, *Gergesa*, ma ketuk laen bali surak rae, *Gerasa*.

9

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori keko-lu'uk esa

(Markus 2:1-12; Lukas 5:17-26)

¹ Basa naa, Yesus asa sa'e falik ofak fo reni dano boboan seri reu, de ara losa kota Kaper-naum, Ndia mamana leleon. ² Numa naa, hambu hatahorir ndoro reni sira nonoon keko-lu'uk neni Yesus neu. Yesus mete-nita naa, boe ma Ana bubuluk ara ramahere reu Ndia rae, Ndia bisa tao nahai sira nonoon naa. Huu naa de Ana kokolak neu hatahori keko-lu'uk naa nae, "Ana nggee! Matetea o dalem dei! Au koka heni o sala-singgom mara ena."

³ Tehuu hambu meser anggama Yahudir hida ruma naa, ara ramanene Yesus kokolan naa. Boe ma dalen nara rakasuka tutik kana. De ara rakokola aok rae, "Hatahori ia nambarani nalan seli kokolak talo naa! Kada Manetualain mesa kana bisa fee ambon hatahori sala-singgon. Tehuu hatahori ia kokolan naa, tao aon sama leo ndia ia, Manetualain. Ana nakadadaek naa ena!"

⁴ Tehuu Yesus bubuluk dale kuru-eron nara. De Ana kokolak nae, "Tao hata de ei du'a mae, Au ia kokolak akadadaek? ⁵ Bee ndia mudan lenak? Mete ma Au afada hatahori keko-lu'uk ia ae, 'O sala-singgom hambu ambon ena,' do, Au ae, 'Mambadeik leo, fo fali muu ngga.' ⁶ Mete ma ana nambadeik tutik kana, dei fo ei mete-mita bukti mae, Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Au aena haak fo fee ambon neu hatahori sala-singgon."

Boe ma Yesus parenda hatahori keko-lu'uk naa nae, "Mambadeik leo! Lu'a mala o lalanggam fo la'ok fali muu ngga leo!"

⁷ Boe ma hatahori keko-lu'uk naa nambadeik, de ana la'ok fali neu ngga. ⁸ Neu basa hatahorir mete-rita naa, boe ma ara heran. De ara rakad-edemak Manetualain naden rae, "Manetualain naa, ta neni babanggih! Ana fee koasa mo'ok talo ia neu hatahori dae-bafok ena."

*Lamatuak Yesus noke Mateos fo tungga Ndia
(Markus 2:13-17; Lukas 5:27-32)*

⁹ Basa naa, Yesus la'o numa naa mai, boe ma Ana mete-nita hatahori mana susu bea esa, tao ues nai uma sususu bea. Naden Mateos. De Yesus noke nalan nae, "Mai fo tungga Au!" Mateos namanene nala naa, boe ma ana nambadeik fo tunggan tutik kana.

¹⁰ Basa de Mateos noke Yesus fo mai na'a nai ndia uman. Ana oo noke ndia nonoo mana susu bean nara, ma fuik laen nara boe, fo mai ra'a sama-sama roo sara.

¹¹ Tehuu hambu hatahori hida ruma partei Farisi mai unngu-remu reu Yesus ana nunin nara rae, "Tao hata de ei mesem nanggatuuk na'a sama-sama no hatahori papake taak kara, sama leo mana susu bear raa, ma sira nonoo manggaraun nara?"[☆]

¹² Boe ma Yesus nafada sara nae, "Hatahori kamahedik memak parluu doter. Tehuu hatahori bee fo sodak ena, ta parluu. ¹³ Malole lenak ei fali miu ngga fo parisa matalolole Manetualain Dede-kokolan, fo lele uluk Ana nadenu Ndia mana to'u dede'an Hosea surak nae, 'Au hihii-nanaung ndia,

Au hatahoring nggara rasue-laik ma ratudu dale kasian esa no esa.

[☆] **9:11** Lukas 15:1-2

Mete ma ara ta tao talo naa, na,
 sira tunu-hotun banda fo ara renin fee Au
 naa,
 nanalan ta faa boe na.'

Naa, ndia Manetualain nafada ena. Huu naa
 de Au ta mai fo faduli hatahori mana tao aon
 neulauk ena, tehoo Au mai fo faduli hatahori ta
 kambareek kara."✧

*Hatahori ratane, tao hata de Lamatuak Yesus
 ana nunin nara ta puasa*

(Markus 2:18-22; Lukas 5:33-39)

¹⁴ Basa naa, Yohanis Mana Saranik ana nunin
 nara reni Yesus reu. Ara ratane rae, "Ai mana
 tungga Yohanis naa, masi'e puasa. Hatahori
 Farisir oo puasa boe. Tehoo tao hata de Papa
 ana nunin nara ra'a-rinu rakandoo? Sira raa, ta
 ralela puasa, do?"

¹⁵ Tehoo Yesus naselu sara pake lololek nae,
 "Talo ia: mete ma hambu feta kabin, fuik kara
 ta puasa, tehoo ara ra'a losa rakabete. Mete
 ma baroit touk bei nai naa, neu ko basa sara
 ra'a rame-rame. Tehoo neu la'e esa, mete ma
 hatahori laen humu reni baroit touk, boe ma
 ndia nonoon nara ramedasusa, dei fo lelek naa
 ara puasa.

¹⁶ Hatahori ta ha'i rala tema beuk bibiak faa fo
 tandan neu badu raak mana sidak ena. Te mete
 ma safe badu naa, tema neni tanda beuk naa,
 neu ko ana kukundu. No dalak naa, badu raak
 naa sidan boe tamba.

¹⁷ Leo naak oo hatahori ta radai oe anggor
 beuk neni bobo'ik banda rou raak dale neu boe,
 te neu ko kadin ma ana sii sasarak, de oe anggor

✧ **9:13** Mateos 12:7; Hosea 6:6

beuk naa mbo'a henin. Dadi oe anggor beuk muste nadain neni bobo'ik banda rou beuk neu, fo dua sara rakatataka no neulauk." [No lololek naa, Yesus nanori sara nae Ndia nenorin naa, beuk. Dadi boso feen nabali no nenori raak.]

Lamatuak Yesus tao nahai inak esa fo nama-hedi mbo'a daak, ma nasoda falik ana fetok esa numa mamaten mai

(Markus 5:21-43; Lukas 8:40-56)

¹⁸ Neu Yesus bei kokolak no Yohanis ana nunin nara, boe ma hambu malangga uma huhule-haradoik esa mai natonggo no Yesus. Hatahori naa sendek luu-langgan neu Yesus matan, de noke-hule nae, "Papa, ee! Tulun dei! Te au ana fetong dei fo maten. Papa tulun mai ndae limam neun dei, fo ana bisa nasoda fali numa mamaten mai."

¹⁹ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana no ana nunin nara tungga memak ro hatahori naa.

²⁰⁻²¹ Neu ara bei la'ok numa dalak, hambu inak esa la'o tungga sara. Ana hambu bulak ta tungga ndoon losa teuk salahunu dua ena. Ana dudu'a nai dalen dale nae, "Sadi au bisa afaroe kada Yesus badun, neu ko au hai." Huu naa de ana neu nafaroe Yesus badun su'un.

²² Yesus nameda, boe ma Ana hekor aon de mete neu inak naa. Boe ma Ana kokolak nae, "Ana nggee! Matetea o dalem. Huu o mamahere tebe-tebe neu Au, de o hai ena." Hatematak naa oo inak naa hai tutik kana boe.

²³ Basa de Yesus asa la'ok rakandoo reni malangga uma huhule-haradoik naa uman reu. Losa naa, boe ma Ana maso de mete-nita mana-helo bini susa-sonak, ma hatahori no'uk ka bu'i rakarereu. ²⁴ Boe ma Yesus nafada sara nae,

“Hahae bubu'ik, fali miu ngga leo! Huu kakanak ia ta mate. Ana kada sunggu a.” Tehuu ara hika korombi'e bafan nara mbali Yesus.

²⁵ Boe ma hatahorir raa, basa sara kalua. De Yesus maso neni kakanak naa kaman dale neu, ma to'u nala liman. Boe ma kakanak naa nasoda fali numa mamaten mai tutik kana. ²⁶ Hatahori mete-rita naa, boe ma ara mulai ratuik ndule sira nusan, la'e-neu hata fo Yesus taok naa ena.

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori pokek dua

²⁷ Basa boe ma Yesus la'ok nakandoo. Neu bei la'ok numa dalak, hambu hatahori pokek dua tungga-tungga roon. Ara eki rae, “Mane Dauk tititi-nonosin, ee! Kasian neu ai dei!”

²⁸ Yesus maso neni uma dale neu, boe ma hatahori pokek kaduak kara raa reni Yesus reu. De Ana natane sara nae, “Ei mamahere tebe-tebe mae, Au aena koasa fo tao ei bisa mete-mita?”

Boe ma ara raselu rae, “Awii! Papa bosu matane bali, te ai mamahere Papa tebe-tebe ena.”

²⁹ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana nafaroe matan nara, de kokolak nae, “Mete ma talo naa, na, ana dadi leo tungga ei nemeheherem naa!” ³⁰ Yesus kokolak basa talo naa, boe ma ara mete-rita tutik ka. Tehuu Yesus fee nesenedak maherek neu sara nae, “Masaneda, ee! Bosu mafada hatahori esa boe na, hata fo mandadik ia ena!”

³¹ Tehuu ara ta bisa rakataka rala aon nara. De ara la'ok ndule nusak naa, fo tui ratanggela hata fo Yesus taok naa.

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori nggoak fo ta bisa kokolak

³² Hatahori pokek kaduak kara raa kalua, boe ma hatahorir nuni roo hatahori laen esa neni Yesus neu. Hatahori naa, ta bisa kokolak, nahuu nitu sa'en. ³³ Yesus mete-nita naa, boe ma Ana parenda nitu naa kalua la'o ela hatahori naa. Nitu naa kalua, boe ma hatahori naa kokolak tutik kana. De hatahori no'uk kara marai naa, heran bali-bali. Ara rae, "Awii! Ita hatahori Yahudir bei ta mete tita mandadik leo iak ia!"

³⁴ Tehuu hatahori Farisir ta ramahoko. Ara kokolak rae, "Weeh! Nitur malanggan ndia feen koasa fo Ana bisa husi kalua nitur."✧

Lamatuak Yesus tuda kasian mete-nita hatahori no'uk kara

³⁵ Basa de Yesus la'ok ndule kota ma ngorok no'uk ka, fo fee nenorik nai uma huhuleharadoik kara. Ana nanori hatahorir la'e-neu Manetualain Hara Lii Malolen, ma tao talo bee fo bisa maso dadi Ndia hatahorin. Ana oo, tao nahai hedis mata-matak kara, ma basa hatahorir fo ao-mbaan nara mana male-ma'ak kara boe.✧

³⁶ Yesus mete-nita hatahori no'uk kara raa, boe ma Ana tuda kasian neu sara, nahuu ara ta bubuluk tao talo bee. Basa sara, sama leo bibi lombo fo mana lolo taak.✧ ³⁷ De Yesus kokolak no Ndia ana nunin nara nae, "Hatahori no'uk kara ia, sama leo osi-lutu buna-boan. Leo mae buna-boan no'uk, tehuu hatahori mana maue-osa ta dai fo ketu-koru rala buna-boan nara raa, fo rambeda sara rai soka-poler dale. ³⁸ Huu naa de

✧ **9:34** Mateos 10:25; 12:24; Markus 3:22; Lukas 11:15 ✧ **9:35** Mateos 4:23; Markus 1:39; Lukas 4:44 ✧ **9:36** Susura Rerekek 27:17; 1 Mane-manek kara 22:17; 2 Isra'el no Yahuda Tutui Bakahulun 18:16; Yeskiel 34:5; Sakaria 10:2; Markus 6:34

ei muste moke Tenu osik fo Ana nadenu hatahori mana maue-osar, mita fo ara reu rakabubua rala Ndia osin buna-boan nara."☆

10

Lamatuak Yesus here ana nuni kasalahunu duan nara

(Markus 3:13-19; Lukas 6:12-16)

¹ Basa naa, Yesus nanggou nala Ndia ana nunin nara fo mai rakabua. Boe ma Ana fee sara koasa fo husi nitu ma tao rahai hatahori ruma sira hedi-raun mata-matak kara mai. ² Ana nuni kasalahunu duak kara fo Ana nadenu sara raa naden nara, sira:

Kaesan, nade Simon (ara rasi'e roken rae, 'Petrus'),
ma fadin, nade Anderias,
boe ma Yakobis,
ma fadin, nade Yohanis (dua sara, Sabadeus anan).

³ Hambu Felipus boe,
ma Bartolomeos.
Tomas,
ma Mateos (mana susu bea).
Boe ma Yakobis (Alpius anan),
ma Tadius.

⁴ Boe ma Simon (mana tungga Selot partei politin),*
ma Yudas Iskariot (fo neu ko ana ndia se'o heni Yesus).

Lamatuak Yesus nadenu Ndia ana nunin nara (Markus 6:7-13; Lukas 9:1-6)

☆ **9:38** Lukas 10:2 * **10:4** Parte Selot ia, sangga dalak fo ara rakambo'ik numa Roma parenda-koasan mai. Ara oo foi partei ia nade, 'Patriot' boe.

5-6 Basa naa, Yesus nadenu Ndia ana nuni kasalahunu duan nara, ma Ana fee parenda nae, "Au adenu ei meni ita hatahori Yahudin nara miu, nahuu hambu no'uk ka ruma ita hatahorin nara mai, fo ta mana tungga tebe-tebe neu Manetualain eno-dalan. Sira raa, sama leo bibi lombo mana matarak. Huu naa de ei hae meni hatahori ta Yahudir miu, ndia leo hatahori Samariar. ⁷ Miu mafada ita hatahori Isra'el asa mae, 'Fain losa ena fo basa hatahorir bisa maso dadi reu Manetualain hatahorin.' ⁸ Miu mahai hatahori kamahedik, tao masoda falik hatahori mates, mahai hatahori hedi kusta ma husi kalua heni nitu. Manetualain fee ei mana hetak ena, tehoo Ana ta noke falik hata esa boe na. Dadi hatematak ia, ei oo muste miu fo fee soa-neu hatahori laen boe no ei dale kateman ma hae moke falik hata esa boe na numa sira mai. ⁹ Miu meni kada lima roum mara, ee. Hae meni doik, ¹⁰ lepa-nggees, bua-lo'a ngganggatik, tabu eis, do tete'e ai. Hatahori muste fee hatahori mana maue-osa, hata ndia mandaak fo ara bisa rasoda.☆

¹¹ Mete ma ei maso meni kota esa dale miu, do nggorok esa, na, sangga hatahori mana nau simbok ei. Basa, na, leo miu naa, losa ei la'o ela mamananak naa. ¹² Mete ma ei maso meni hatahori uman miu, na, kokolak mae, 'Soda-molek! Manetualain fee baba'e-babatik neu ei.' ¹³ Mete ma hatahori manai uma naa simbok nala ei no malole, na, moke-hule fo Manetualain fee baba'e-babatik neu sara. Tehoo mete ma ara ta simbok ei, Manetualain oo ta fee baba'e-babatik neu sara boe. ¹⁴ Mete ma hatahori ta nau ramanene ei, na, kalua la'o ela uma naa,

☆ **10:10** 1 Korentus 9:14; 1 Timotius 5:18

do kota naa, ma ngganggafu heni afu numa ei eim mara mai, fo dadi neu tanda nae, ara ta nau ramanene, na, sira mesa kasa lemba-rasaa sira neselu-netaan.✧ 15 Tehuu masaneda, ee! Mate'en, neu faik Manetualain naketu hukun soa-neu hatahori marai dae-bafok ia, neu ko Ana naketu hukun soa-neu hatahorir fo ta nau simbok ei nai kota naa beran lena heni hatahori Sodom ma Gomora, fo bakahulun manggaraun sudi selik kana!"✧

*Lamatuak Yesus nafada ana nunin nara nae, neu ko ara hambu doidosok
(Markus 13:9-13; Lukas 21:12-17)*

16 "Masanenedak, ee! Huu Au adenu eir ia, sama leo Au haitua bibi lombo neni busa fui manggarauk taladan nara neu. Huu naa de, ei muste pake ute-dodolem sama leo mengge malelak fo tao neulauk. Ma ei dalem mara oo, muste ndoos sama leo mbui lunda sina fo ta mana sangga mbutes boe.✧ 17 Tehuu besa-besa, ee! Huu neu ko hatahori tuni-ndeni ei sama leo busa manggarauk kiki nakanisa bibi lombo. Neu ko ara le'a reni ei maso meni mamana parisa dede'a anggama miu. Ma neu ko ara poko-femba ei nai sira uma huhule-haradoin nara. 18 Neu ko ara le'a roo ei miu masare nggubenor ma manek, nahuu ei tungga Au. Tehuu ei muste pake fai lelak naa, fo tui-bengga Au Hara Lii Maloleng neu sara. No dalak naa, hatahori ta mana nalela Lamatuak oo namanene la'e-neu Au boe. 19 Tehuu mete ma ara le'a roo ei talo naa, na, ei hae mamata'u mae, 'neu ko au kokolak ae,

✧ **10:14** Nedenuk kara Tutuin 13:51 ✧ **10:15** Lukas 10:4-12; Mateos 11:24; Tutui Makasososak 19:24-28 ✧ **10:16** Lukas 10:3

hata?’ Do, ‘neu ko au aselu ae, leo bee?’ Haen no dudu'a talo naa, huu losa fain, neu ko ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak nafada la'e-neu hata fo ei muste kokolak. ²⁰ Faik naa, hata fo ei kokolak, ta naoka numa ei mesa ngga dalem mai, huu Manetualain Dula-dale Malalaon, ndia fee nenorik fo ei kokolak hata.✧

²¹ Ei mete leo, huu neu ko nai uma esa dale, mete ma hambu hatahori namahere neu Au, mete te ndia toranoo heli-helin sangga dalak fo nakanisan. Mete ma kanak ndia namahere, neu ko aman ndia nakanisan. Mete ma aman no inan ndia ramahere, neu ko ana heli-helin nara ndia nakanisa sara.✧ ²² Neu ko mate'en basa hatahorir mburuk ralan seli roo ei, nahuu ei tungga ma mamahere Au. Tehuu hatahori mana nakatataka losa babasan, Manetualain neu ko tao masoi-masodak soa-neun.✧ ²³ Mete ma hatahorir tuni-ndeni ei nai kota esa, na, malai meni kota laen miu. Tebe, naa! Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Neu ko ei bei ta la'ok ndule basa kotar marai Isra'el, tehuu Au fali mai ena.

²⁴ Hatahorir rasi'e fee hada-horomatak neu meser esa, lena heni ndia ana nunin nara. Ma hatahori fee hada-horomatak neu malanggan esa, lena heni ndia ana maue-osan nara.✧ ²⁵ Mete ma ana nunik nanori fo malelan sama no ndia mesen ena, ana nameda dai ena. Ma mete ma ana maue-osa nanori fo malelan sama no ndia malanggan ena, na, ana oo nameda dai boe.

Dadi masaneda, ee! Mete ma hatahori roke tenu uma rae, ‘O ia, Balsebul, ndia nitur malang-

✧ **10:20** Markus 13:9-11; Lukas 12:11-12; 21:12-15 ✧ **10:21** Markus 13:12; Lukas 21:16 ✧ **10:22** Mateos 24:9; 13; Markus 13:13; Lukas 21:17 ✧ **10:24** Lukas 6:40; Yohanis 13:16; 15:20

gan!' na, neu ko ndia uma isin oo, hambu nade pake taak lenak bali boe."✧

Boso mamata'u neu hatahori dae-bafok, nahuu Manetualain nanea ei (Lukas 12:2-7)

²⁶ "Dadi ei hae mamata'u mia hatahori mana laban ei. Huu hata fo hatahori taon no nefufunik, neu ko basa hatahorir mete-ritan.✧ ²⁷ Hata fo Au anori neu ei mesa ngga ena, neu ko ei muste miu mafada basa hatahorir. Ma hata fo Au afada ei no neneek, neu ko ei muste miu mafada ndule basa mamanak kara. ²⁸ Hae mamata'u hatahori dae-bafok, huu ara rala kada tao risa hatahori ao-inan, tehoo ta bisa rakalulutu hatahori samanen. Huu naa de, ei muste mamata'u neu Manetualain, huu Ana ndia naena koasa fo piru-nggari heni hatahori ao-inan ma samanen, neni tasi a'i mana mbila seku neu. ²⁹ Dadi tao matea ei dalem mara. Hatahori se'oa mbui litik nai pasar, belin kada ba'u anan seli. Tehoo ta hambu esa boe na tuda neni daer neu fo maten, mete ma ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak ta nakaheik kana. ³⁰ Ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak oo, tao matak neu ei losa hata fo kadi'i anan seli boe. Ei langga bulu doom no'un hida nai ei langgam oo, Ana bubuluk ena boe. ³¹ Dadi ei boso mamata'u! Manetualain timba-tai ei belin lene heni basa mbui litik kara raa lala'en."

Boso mae manaku Lamatuak Yesus (Lukas 12:8-9)

✧ **10:25** Mateos 9:34; 12:24; Markus 3:22; Lukas 11:15 ✧ **10:26** Markus 4:22; Lukas 8:17

³² Basa de Yesus kokolak bali nae, “Hatahori mana nambarani manaku nalela Au nai hatahori no'uk matan nai dae-bafok ia, neu ko Au oo manaku alelan nai Au Amang matan nai nusa tetuk do inggu temak boe ae, ‘Ndia ia, Au hatahoring.’ ³³ Tehuu hatahori fo mana laka nai hatahori no'uk matan nae, ndia ta nalela Au, neu ko Au oo afada Au Amang manai nusa tetuk do inggu temak ae, ‘Au ta alela hatahori ia boe.’”[✧]

Lamatuak Yesus mai ta neni mole-damek, te tao hatahorir esa laban esa
(Lukas 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Ei boso du'a mae, Au mai uni mole-damek nai dae-bafok ia. Au mai fo tao hatahori dae-bafok esa laban esa. ³⁵ Au uni dae-bafok ia mai, tungga hata fo Manetualain mana to'u dede'an surak memak kana ena nae,

‘Neu ko ana touk laban ndia aman,
ana inak laban ndia inan,
ma fetu-feuk laban ari-inan,

³⁶ te uma isin nara mesa kasa, esa namusuk no esa.’[✧]

³⁷ Dadi hatahori mana nau tungga Au tebe-tebe, ana muste sue-lai neu Au *lena* heni basabasan; lena heni ina-aman, ma lena heni anan nara. Mete ma taa, na, hatahori naa ta nandaa dadi neu Au hatahoring. ³⁸ Hatahori mana nau tungga Au, tehuu ta nau lemba-nasaa doidosok, ana ta nandaa dadi neu Au hatahoring.[✧]

³⁹ Hatahori mana sadia mate nahuu tungga Au, neu ko ana hambu masodak nakandoo no Manetualain. Tehuu hatahori mana nau nasoda

✧ **10:33** 2 Timotius 2:12 ✧ **10:36** Mika 7:6 ✧ **10:38** Mateos 16:24; Markus 8:34; Lukas 9:23

soa-neu kada ndia ao heli-helin, neu ko masodan naa, mopon neuk kana leo!"[☆]

Manetualain neu ko bala hata fo hatahori taok (Markus 9:41)

⁴⁰ "Hatahori mana simbok ei no neulauk, ana oo simbok Au boe. Ma hatahori mana simbok Au, ana oo simbok Manetualain mana madenu Au boe.[☆] ⁴¹ Hatahori mana simbok Manetualain mana to'u dede'an, nahuu mana to'u dede'ak naa kokolak la'e-neu Lamatuak, neu ko Lamatuak balan sama leo Lamatuak bala mana to'u dede'ak esa. Ma hatahori mana simbok hatahori dale ndoos esa, nahuu hatahori naa tungga tebe-tebe Lamatuak hihii-nanaun, neu ko Lamatuak balan sama leo Lamatuak bala hatahori dale ndoos esa. ⁴² Hatahori mana simbok hatahori esa kadi'in seli, nahuu ana tungga Au, neu ko Lamatuak balan. Leo mae hatahori fee kada oe mutik nggalas esa oo, neu ko Manetualain ta lili heni sana boe."

11

Yohanis Mana Saranik fee nedenuk neni Lamatuak Yesus neu (Lukas 7:18-35)

¹ Neu Yesus helu basa Ndia ana nuni kasalahunu duan nara raa, boe ma Ana la'ok ndule nggorok kara marai nusak naa, fo nanori hatahori ma tui-bengga Manetualain Hara Lii Malolen.

² Lelek naa, Yohanis nai bui dale ena. Neu ana namanene basa hata fo Yesus taok ena, boe ma

[☆] **10:39** Mateos 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; 17:33; Yohanis 12:25 [☆] **10:40** Markus 9:37; Lukas 9:48; 10:16; Yohanis 13:20

ana nadenu ana nunin nara reu ratane Yesus rae,
³ “Manetualain helu-bartaa memak numa lele
 uluk mai ena nae, Ana nau nadenu Karistus mai
 fo tao masoi-masodak neu ita hatahori Yahudir.
 Papa ia, ndia Karistus, do? Do, ai muste mahani
 neu hatahori laen bali?” De ara reu ratane Yesus.

⁴ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana naselu
 nae, “Ei mesa ngga mamanene ena ma mete-mita
 ena. De fali miu ngga fo tui ka'a Yohanis mae,
 basa-basan dadi ena tungga hata fo Manetualain
 mana to'u dede'an Yesaya surak memak kana
 ena nae:

⁵ Hatahori pokek, mete-nita.

Hatahori ei kekok, nambadeik la'o-la'o.

Hatahori hedi kusta, dadi nambalao.

Hatahori mbakek, namanene.

Hatahori mates, nasoda fali numa mamates
 mai.

Hatahori kasian, namanene Hara Lii Mal-
 ole.✧

⁶ Dadi talo ia: miu mafada ka'a Yohanis, neu ko
 ana naua mete ma namahere nakandoo neu Au.
 Neu ko Manetualain fee baba'e-babatik neu hata-
 hori fo nemeheheren neu Au ta nanggenggo!”

⁷ Neu Yohanis ana nunin nara fali reu ngga,
 boe ma Yesus kokolak no hatahori no'uk kara
 la'e-neu Yohanis nae, “Neu faik ei miu sangga
 Yohanis numa mamana nees naa, ei du'a mae
 ei matonggo mia hatahori dae-bafok rupak leo
 beek? Ta bisa dadi ei miu matonggo hatahori
 mana noe-na'uk, nok bali milak mana mbeu neu-
 mai tungga kada anin! ⁸ Ma ta bisa dadi ei miu fo
 mete-mita hatahori mana pake bua-lo'a mabeli,
 huu hatahori rupa leo naak, leo nai kada uma

✧ **11:5** Yesaya 35:5-6; 61:1

manek! ⁹ Dadi ei miu mete-mita hatahori rupa leo beek nai naa? Ei du'a mae, ei miu sangga Manetualain mana to'u dede'an? Tebe! Tehuu ndia ia, mana to'u dede'ak ta hoho'an lenak.

¹⁰ Sama leo Manetualain Susura Malalaon surak memak la'e-neu Yohanis nae,

'Nenene! Au adenu Au hatahoring,

fo neu nasosoi dalak fee O.'☆

¹¹ Nenene matalolole, ee! Nai dae-bafok ia, ta hambu hatahori esa boe na, ta hoho'an lena heni Yohanis. Tehuu numa basa hatahori dae-bafok mana manaku nita Manetualain dadi neu sira Manen, hatahori bakahitok mate'en oo, ta hoho'an lena heni Yohanis ena boe. ¹² Mulai numa Yohanis nakalala'ok ue-tataon losa hatem-atak ia, hatahori no'uk ka maso dadi reu Manetualain enan ena. Tehuu hambu ketuk du'a sala rae, ara muste ratati fo rakasetik hatahorir maso dadi reu Manetualain hatahorin. Ma hambu ketuk oo mana ratati laban Manetualain hatahorin boe. ¹³ Losa faik Yohanis Mana Saranik mamain, ita hatahori Yahudir tasi'e leo-la'o tungga ba'i Musa ma Manetualain mana to'u dede'an nara hohoro-lalanan.☆

¹⁴ Dadi mamahere neu kada Au leo! Yohanis naa, ndia Elia fo Manetualain mana to'u dede'an nara rafada memak ndia mamain ena.☆ ¹⁵ Dadi mana hii bubuluk muste mamananene matalolole, ee!

¹⁶ Au ae fee lololek fo ei bisa bubuluk, hatahori hatematak ia, hatahori dae-bafok rupak bee. Sira raa, sama leo kana anar mana nggua-nggua rai pasar. Ara kada eki ro nonoon nara rae,

¹⁷ 'Woi! Ai fuu sulik rame-rame,

tehuu ei ta foti-lendo setelele.

☆ **11:10** Maleaki 3:1 ☆ **11:13** Lukas 16:16 ☆ **11:14** Maleaki 4:5; Mateos 17:10-13; Markus 9:11-13

Boe ma ai soda sosoda susa-sonak,
tehuu ei ta bu'i mamatani.'

¹⁸ Eir ia, sama leo kana kadi'i anak kara fo ta mana rameda dai ndoos. Neu Yohanis mai, ana hii puasa, ma ta ninu anggor. De hatahorir henggenee ralan rae, 'Ndia nitu sa'ek!' ¹⁹ Tehuu hatematak ia Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik mai ena. Au ta puasa, ma Au inu anggor. Boe ma hatahorir henggenee rala Au rae, 'Ndia ia, hatahori bare-na'o huun! Mana mafu kamberak bali! Ana neu natia-laik no mana susu bear! Partei esa no hatahori ta papake taak kara! Ta nalela aon bali!' Tehuu ei tanda Au kokolang leo, ee! Manetualain malelan neni nitak nai Ndia hatahorin leleo-lala'on."

*Hatahori ta mana nau simbok Lamatuak Yesus
(Lukas 10:13-15)*

²⁰ Basa naa, Lamatuak Yesus mulai nahara berak neu hatahorir mana leo rai nggorok hida. Ana tao tanda heran no'un lenak numa naa ena, tehuu ara ta nau la'o ela sira sala-singgon nara, fo tungga Manetualain eno-dala ndoon.

²¹ Yesus nahara berak nae, "Ei hatahori Korasin ma hatahori Betsaida rein, ee! Besa-besa, ee! Neu ko ei hambu sosoek! Au tao tanda heran mata-matak kara numa ei matam mara, tehuu ei ta nau mamahere neu Manetualain. Naa te, eir ia hatahori Yahudir fo mana manaku malela Manetualain. Tehuu mete ma tanda heran nara raa fo Au taok kara numa ei nggorom, ara dadi rakahuluk nai kota Tirus ma kota Sidon ena, na, doo basa ia hatahorir marai naar sale dalen do tuke tein nara memak, ma la'o ela sira sala-singgon nara ena, fo tungga Manetualain. Ma sira oo pake bua-lo'a sususak boe, ma tao afu neu

langgan nara fo dadi tanda rae, ara fale dalen nara neu sira sala-singgon nara. Naa te, hatahori Tirus ma hatahori Sidon iar, ta hatahori Yahudir fo mana manaku ralela Manetualain.✧ 22 Tebe! Neu ko ei mete a leo! Mete ma Manetualain naketu basa hatahorir dede'an nara, ei huku-dokim mara beran lena heni hatahori Tirus ma hatahori Sidon huku-dokin nara.

23 Ei hatahori Kapernaum! Besa-besa, ee! Ei boso du'a mae, neu ko Manetualain so'u botik ei maso meni nusa tetuk do inggu temak miu. Taa! Neu ko Manetualain nggari ei meni a'i mbila ta kala matek miu! Mete ma tanda heran nara raa fo Au taok numa ei nggorom, dadi nakahuluk numa kota Sodom, na, Manetualain ta parluu nakalulutu kota manggarauk naa. Mete ma hatahori Sodom mara mete-rita tanda heran nara raa, na, ara la'o ela sira manggaraun nara ena.✧ 24 Tebe! Neu ko ei mete a leo! Neu faik fo Manetualain naketu-naladi basa hatahorir dede'an nara, ei huku-dokim mara beran lena heni hatahori Sodom huku-dokin nara!"✧

Lamatuak Yesus noke hatahorir fo tungga Ndia, mita fo ara dadi barakai fali

(Lukas 10:21-22)

25 Yesus kokolak basa talo naa, boe ma Ana hule-haradoi nae, "Papa! Papa ndia to'u haak parenda basa-basan nai lalai no dae-inak. Au oke makasi no'un seli, nahuu Papa tatana mala huku-dokik naa numa hatahori mana tao aon malelak kara, ma mana makadedema aok kara

✧ **11:21** Yesaya 23:1-18; Yeskiel 26:1—28:26; Yoel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sakaria 9:2-4 ✧ **11:23** Yesaya 14:13-15; Tutui Makasososak 19:24-28 ✧ **11:24** Mateos 10:15; Lukas 10:12

mai. Tehuu Papa buka basa dede'ak kara raa neu hatahori kadi'ik kara, ma hatahori mana makaloloe aok kara. ²⁶ Tebe, Papa! Naa ndia tao nala Papa dalen namahoko!”

²⁷ Yesus hule-haradoi basa talo naa, boe ma Ana nafada hatahorir marai naar nae, “Nenene matalolole, ee! Au Amang manai nusa tetuk do inggu temak fee basa koasa neu Au ena. Mana nalela Au no neulauk naa, kada Amak mesa kana. Ma mana nalela Amak no neulauk, ndia kada Amak Anan mesa kana, ndia Au ia. Ma Au here ala hatahori laen nara fo afada sara, mita fo sira oo ralela Ndia no neulauk boe. ✧

²⁸ Basa ei mana bengge-manggu tao ue-osa berak, mai tungga Au! Basa ei mana lemba-masaa dede'a manggata'ak, meni Au mai! ²⁹ Mete ma ei simbok Au nenoring, fo la'ok sama-sama mia Au, na, ita iar nok bali sapi luku dua fo le'a sama-sama luku esa. Au ia, dale malole, ma Au ia, dale mana makaloloe aok. Mete ma ei tungga Au, na, ei dadi barakai fali. ✧ ³⁰ Huu Au nenoring naa, ta susa. Ma Au parendang naa, ta berak.”

12

Hatahori ratane kisubalik Lamatuak Yesus la'e-neu fai hahae tao ue-osa

(Markus 2:23-28; Lukas 6:1-5)

¹ La'e esa, ndaa no hatahori Yahudir fai hahae tao ue-osan, Yesus ma ana nunin nara la'ok resik hatahori osin. Ndia ana nunin nara ndoe, huu naa de ara koru rala hade-nggandum mbulen,

✧ **11:27** Yohanis 3:35; 1:18; 10:15 ✧ **11:29** Yermia 6:16

boe ma ra'a la'o-la'o.✧ 2 Numa naa, hambu hatahori hida ruma partei anggama Farisir mai, fo mana to'u rahere hatahori Yahudi dala-hadan. Neu ara mete-rita Yesus ana nunin nara tao talo naa, boe ma ara rahara berak neun rae, "O ana nunim mara koru hade-nggandum la'e-ndaa fai hahae tao ue-osa! Ta bole talo naa! Naa, lena-langga ita hohoro-lalanen ena."

3-4 Tehuu Yesus naselu nae, "Talo bee, ou? Ei ta masaneda ba'i Dauk tutuin, do? Ba'i Dauk no hatahorin nara ta'in nara kada kikiok, nahuu ndoe ralan seli ena. Boe ma ara maso reni Manetualain Laa Huhule-haradoin dale reu, de ha'i rala roti fo malangga anggama fee neu Manetualain ena, de ara ra'a. Naa te kada malangga angamar mesa kasa ndia bole ra'a roti naa. Hatahori laen ta bole. Boe ma ba'i Dauk asa ra'a, tehuu ta hambu hatahori fee salak neu sara. Ei nok bali ta lees mita Manetualain Susura Malalaon ia!✧ 5 Nai naa, neni surak la'e-neu malangga anggama mana maono-lalau nai uma huhule-haradoik, ndaa no fai hahae tao ue-osa. Tehuu ara ta hambu salak hata esa boe na.✧ 6 Nenene, ee! Lele uluk uma huhule-haradoik ndia nenenin lenak, tehuu hatematak ia hambu esa nenenin lenak seli bali. Ndia Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia. 7 Nai Manetualain Susura Malalaon dale, Manetualain nae, 'Au hihii-nanaung talo ia: Au hatahoring nggara muste ratudu dale kasian esa mbali esa. Mete ma ara ta tao talo naa, na, sira tunu-hotun banda fo ara renin fee Au naa, nanalan

✧ 12:1 Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 23:25 ✧ 12:3-4 1 Samuel 21:1-6; Malangga Angamar Hohoro-lalanen 24:9 ✧ 12:5 Susura Rerekek 28:9-10

ta faa boe na.' Dadi mete ma ei bubuluk no neulauk Manetualain kokolan naa, neu ko ei ta makasasa'ek salak neu Au ana nuning nggara. Te ara ta tao salak hata-hata na!✧ ⁸ Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Au ndia aena haak fo aketu ae, hatahori bole tao hata ndaa no fai hahae tao ue-osa."

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori la'e-ndaa fai hahae tao ue-osa

(Markus 3:1-6; Lukas 6:6-11)

⁹ Basa boe ma Yesus la'o ela mamanak naa, fo neni sira uma huhule-haradoin neu. ¹⁰ Numa naa, hambu touk esa fo liman seri mates. Hatahori Farisir raa sangga-sangga dalak fo fee salak neu Yesus, mete ma Ana tao nahai hatahori fo lima mate seserik naa la'e-ndaa fai hahae tao ue-osa. De ara ratanen rae, "Tungga ita anggaman hohoro-lalanen, hatahori bole tao nahai hatahori la'e-ndaa fai hahae tao ue-osa, do taa?"

¹¹ Boe ma Yesus naselu nae, "Mete ma hatahori bibi lombon esa tuda neni bolok dale neu la'e-ndaa fai hahae tao ue-osa, neu ko tenu bibik naa neu le'a falik bibi lombo naa, hetu?✧ ¹² Leo naak oo, Manetualain sue-lai hatahori dae-bafok lena heni tenu bibik naa sue ndia bibi lombon boe. Huu naa de hatahori bole tao hata neulauk la'e-ndaa fai hahae tao ue-osa."

¹³ Boe ma Ana kokolak no hatahori fo lima mate seserik naa nae, "Ka'a, ee! Loo o limam mai!" Boe ma ana loo liman seri fo matek naa neu, de liman naa hai tutik ka, sama leo ndia liman seri boe.

✧ **12:7** Mateos 9:13; Hosea 6:6 ✧ **12:11** Lukas 14:5

¹⁴ Hatahori Farisir raa mete-rita naa, boe ma ara luri. De ara rambadeik la'o ela uma huhule-haradoik naa, boe ma reu rala harak rae, "Ita muste sangga dalak fo tao tisan!"

Manetualain ndia here nala Yesus fo naue-osa fee Ndia

¹⁵ Tehuu Yesus bubuluk sira nanae manggaraun nara raa, huu naa de Ana la'o neni mamana laen neu. Hatahori no'uk ka tunggan, boe ma Ana tao nahai basa hatahori kamahedik kara. ¹⁶ Tehuu Ana ka'i sara nae, "Ei boso mafada hatahori laen la'e-neu Au." ¹⁷ Ana tao talo naa, tungga hata fo Manetualain nafada neu Ndia mana to'u dede'an Yesaya ena nae,

¹⁸ "Mete sudik kana! Ndia ia, Au Hatahori neondang fo Au here alan ena.

Au sue-lai neun,
ma Au daleng namahoko nakandoo ua
Ndia.

Neu ko Au fee Au Dula-daleng neun,
fo Ana neu fee nenorik nai basa hatahori
nusak kara
la'e-neu Au eno-dala ndoon.

¹⁹ Ana ta nalela fefemba tenden.

Ana ta nalela nakadedemak aon.

²⁰ Ndia dalen malole.

Ana ta nakasususak hatahori.

Ai mana nae ti'uk, Ana ta fae nati'u sana.

Lambu ti'oek mana nae matek, Ana ta fuu
nakamate sana.

Ana nanori hatahorir nakandoo, losa doo-doo
te basa hatahori nusak kara ralela tungga
Manetualain eno-dala ndoon.

21 Neu ko basa hatahori nusak kara ramahere neun, nahuu ara bubuluk rae Ndia naa, see."☆

Meser anggamar rakasasa'ek salak neu Lamatuak Yesus rae, nitur malanggan ndia feen koasa

(Markus 3:20-30; Lukas 11:14-23)

22 La'e esa, hatahorir reni Yesus reu roo hatahori nitu sa'ek esa. Hatahori ia nitu sa'en losa ana poke ma ta bisa kokolak. Boe ma Yesus husi kalua heni nitu naa fo tao nahain. De hatahori naa bisa mete-nita ma kokolak tutik ka. 23 Basa hatahorir mete-rita naa, boe ma ara heran bali-bali. Ara rakokola aok rae, "Fama te Ndia ia, Dauk tititi-nonosin fo Manetualain mana to'u dede'an nara surak memak kana numa lele uluk mai ena. Ndia ia, ndia Hatahori fo ita tahani a neun naa ena!"

24 Tehuu neu hatahori Farisir ramanene rala talo naa, boe ma ara ta simbok. De ara rakokola aok rae, "Weeh! Hatahori ia bisa husi kalua heni nitu, nahuu nitur malanggan Balsebul, ndia feen koasa."☆

25 Tehuu Yesus bubuluk hatahori Farisir kokolan naa. Boe ma Ana nafada sara nae, "Ei kokolam naa, ta maso nai dudu'a-a'afi neulauk! Mete ma nai nusak esa dale, rau-inggun nara rahuu-ratofak, talo bee de nusak naa bei bisa nakatataka! Leo naak oo, mete ma hatahorir marai kota esa, do uma esa, raru'i-ra'uk esa no esa boe, na, sira iar rabingga-ba'ek losa rakalulutu! 26 Dadi mete ma nitur kada ramusuk ma kada rahusi-mbuuk esa mbali esa, na, sira malanggan ta bisa to'u parenda nala dook ka

☆ 12:21 Yesaya 42:1-4 ☆ 12:24 Mateos 9:34; 10:25

bali! ²⁷ Masaneda, ee! Ei hatahorim mara oo ralela husi nitu boe. Ara pake koasa numa nitu mai, do? Taa! Dadi ei bosu kokolak sadi ndaa mae, Au pake nitu koasan fo husi nitu. Neu ko ei hatahori heli-helim mara ndia raketu rae, hata fo ei makasasa'ek salak naa, sala. ²⁸ Tehuu mete ma Au tebe-tebe husi nitu pake koasa numa Manetualain Dula-dalen mai, naa natudu nae, Manetualain naa, memak Manek mana to'u parenda fo nai ei idu-matam mara ena.

²⁹ Mete ma na'o manu-meo nae mai fo'ai bua-ba'u nai hatahori barakaik esa uman, na, ana muste humu nala hatahori naa, boe ma futupa'an dei. Basa dei fo ana bisa fo'ai uma naa bua-ba'un nara.*

³⁰ Masaneda matalolole! Hatahori ta mana mabua-aok esa no Au, ndia naa mana musuk no Au. Ma hatahori ta mana tulun Au ue-osang, hatahori naa kada nakalulutu Au ue-osang.✧

³¹ Dadi nenene matalolole Au kokolang ia! Manetualain sadia koka heni hatahori sala-singgon nara. Mete ma hatahori kokolak ta neulaik neu hatahori laen, Manetualain bei sadia fee ambon neun. Tehuu mete ma hambu hatahori nambarani kokolak ta neulaik neu Manetualain Dula-dale Malalaon, Manetualain ta koka heni ndia salan naa. ³² Mete ma hatahori kokolak manggarauk neu Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, Manetualain sadia fee ambon neun. Tehuu mete ma hatahori kokolak rakadadaek laban Manetualain Dula-dale Malalaon, na, Manetu-

* **12:29** No dalak naa, Yesus nafada nae, Ndia barakain lena heni nitur malangan, fo ara rasi'e roken rae, 'Balsebul'. ✧ **12:30** Markus 9:40

alain ta koka heni ndia salan naa, numa hatem-
atak ia losa doon naa neu!”✧

Ai huuk no boan
(Lukas 6:43-45)

³³ Basa de Yesus kokolak nakandoo mbali hatahori Farisir raa nae, “Du'a matalolole! Ai huu neulauk naboia neulauk. Tehuu ai huu ta neulauk naboia ta neulauk. Numa ai huuk boan naa mai, hatahori bisa bubuluk nae, ai huuk naa, neulauk do taa.✧ ³⁴ Eir ia, nok bali mengge mana puta-paik! Ei ta bisa kokolak hata fo neulauk kara. Huu hata fo neni nehindak nai hatahori dalen dale, naa ndia kalua numa bafan mai.✧

³⁵ Hatahori neulauk, neu ko kokolak neulauk, nahuu hambu hata fo neulauk kara neni nehindak nai dalen dale. Tehuu hatahori manggarauk, neu ko kokolak manggarauk, nahuu hambu hata fo manggarauk kara neni nehindak nai ndia dalen dale.

³⁶ Mamahere neu Au! Neu ko dae-bafok fai mate'en losa, Manetualain parisa basa hatahorir dede'an nara. Faik naa, hatahori esa-esak muste naselu-nataa ndia dede'a-kokolan fo sosoan taak.

³⁷ De besa-besa, ee! Neu ko Manetualain timbatai ei dede'a-kokolam, de naketu nae, ei hambu huku-dokik, do taa.”

Hatahorir roke Lamatuak Yesus natudu bukti
(Markus 8:11-12; Lukas 11:29-32)

³⁸ Meser anggama ketuk ma hatahori Farisir ramanene Yesus kokolan talo naa, boe ma roken rae, “Papa Meser! Ai hii mete-mita Papa tao

✧ **12:32** Lukas 12:10 ✧ **12:33** Mateos 7:20; Lukas 6:44 ✧ **12:34** Mateos 3:7; 23:33; 15:18; Lukas 3:7; 6:45

tanda heran fo dadi bukti nae, Papa koasan naa tebe-tebe numa Manetualain mai.”✧

³⁹ Tehuu Yesus mbokak kasa nae, “Wiuh! Ei hatahori hatematak ia, ta nau nenene neu Manetualain! Ei kada malela tao manggarauk mesa kana! Leo mae ei moke tanda heran, tehuu Au ta fee. Lele uluk, Manetualain fee tanda heran pake Ndia mana to'u dede'an Yunus ena. Naa, dai ena!✧ ⁴⁰ Yunus leo hatu-leledok fai telu numa i'a mo'ok po'on dale. Leo naak oo, Au Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia boe. Neu ko Au leo hatu-leledok fai telu nai batu bolok mamana hatahori mates dale.✧ ⁴¹ Neu ko neu dae-bafok fai mate'en, mete ma Manetualain dadi mana maketu-maladi dede'ak, hatahori Niniwer rambariik dadi sakasii fo rakasasa'ek salak neu ei rae, 'Ei basa ngga iar, nggoa bebek kara!' Lele uluk, hatahori Niniwe raa ramanene neu Manetualain mana to'u dede'an Yunus, de ara sale dalen do tuke tein nara ma la'o ela sala-singgon nara. Tehuu ei taa. Naa te, hatematak ia hambu Hatahori nai ei taladam mara ta neni babanggak lena heni Yunus, ndia Au ia. Tehuu ei ta nau tao matak faa boe na neu Au.✧ ⁴² Neu ko neu dae-bafok fai mate'en, mete ma Manetualain dadi mana maketu-maladi dede'ak, mane inak Seba numa kona mai, ana oo nambariik dadi sakasii boe. Ana dedeu liman fo nakasasa'ek salak neu ei basa ngga mana masodak hatematak ia nae, 'Ei basa ngga iar, nggoa bebek kara, ee!' Lele uluk, mane inak naa numa dook ka mai fo mete-nita no mata heli-helin manek Soleman malelan. Naa te, hatematak ia hambu Hatahori

✧ **12:38** Mateos 16:1; Markus 8:11; Lukas 11:16 ✧ **12:39** Mateos 16:4; Markus 8:12 ✧ **12:40** Yunus 1:17 ✧ **12:41** Yunus 3:5

nai ei taladam mara ta neni babanggak lena heni Manek Soleman, ndia Au ia. Tehuu ei ta nau tao matak faa boe na neu Au.”☆

Nitu fali neni hatahori fo bakahulun ana leo nitak

(Lukas 11:24-26)

⁴³ “Mete ma nitu neni husi henik numa hatahori esa mai, nitu naa neni mamana nees neu sangga mamana hahae aok. Tehuu ana ta hambu mamana mandaak. ⁴⁴ Boe ma ana du'a nae, ‘Awe!’ Ta hambu mamananak talo ia, de malole lenak au fali uu leo nai hatahori bakahuluk naa.’ Basa de ana fali, boe ma mete-nita mamananak naa, laok ma neni nefafa'u neulauk ena. ⁴⁵ Boe ma nitu naa neu noke ndia nonoon hitu, fo manggaraun nara lenak bali numa ndia mai. Basa sara reu leo rai hatahori naa, de ara nggafu feen rame-rame. Dadi hatematak ia, hatahori naa masodan hambu sosoek lenak bali. Leo naak oo, hatahori tembo-tanak hatematak ia boe.”†

Lamatuak Yesus nufanelu tebe-teben nara

(Markus 3:31-35; Lukas 8:19-21)

⁴⁶ Faik naa, Yesus bei kokolak no hatahori no'uk kara. Boe ma Ndia inan ma fadin nara mai fo rae ratonggo roon. Ara rambariik reu kada uma dea, de radenu hatahori neu noken. ⁴⁷ Boe ma hatahori mai nafadan nae, “Papa, ee! Papa

☆ **12:42** 1 Mane-manek kara 10:1-10; 2 Isra'el no Yahuda Tutui Bakahulun 9:1-12 † **12:45** Fai uluk ara rahani a neu Mesias mamain, te ara bei tao manggarauk rakandoo. Hatematak ia ara ratonggo ro Mesias ena, tehuu ara timba henin. Dadi hatematak ia ara rakalulutu lenak bali.

mamam ma fadim mara rai dea naa. Ara rae ratonggo ro Papa.”‡

⁴⁸ Boe ma Yesus naselu nae, “Au mama tebe-tebeng naa, ndia see? Ma Au toranoo tebe-tebeng nggara raa, sira seer?” ⁴⁹ De Ana dudu neu hatahorir mana tungga Ndia, ma kokolak nae, “Mete, te sira iar, Au mamang ma Au toranoong nggara. ⁵⁰ Hatahori mana tao tungga Au Amang manai nusa tetuk do inggu temak hihii-nanaun, sira raa Au nufanelu tebe-tebeng.”

13

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu hatahori nggari bini-nggees nai dae mata-matak kara

(Markus 4:1-9; Lukas 8:4-8)

¹ Faik naa oo Yesus kalua numa uma naa mai boe, de neu nanggatuuk numa dano Galilea tatain. ² Boe ma hatahori no'un seli mai rakarumbu ralan. De Ana hene neu nanggatuuk numa ofa mana seek esa lain numa naa, boe ma Ana fee nenorik. Basa hatahorir marai mada lai nenene nenorin.☆ ³ De Ana fee nenorik no'uk ka neu sara pake lololek. Ana so'uk tutuik nae, “Hambu hatahori mana ue daek esa neu nggari bini-nggees nai ndia osin. ⁴ Neu ana nggari bini-nggees raa, hambu ketuk tuda nai dalak. Boe ma mbuik kara mai, de bido rabasa bini-nggees raa lala'en.

⁵ Ma hambu bini-nggees ketuk tuda ndaa dae batuk. Bini-nggees raa ranumbu lai-lai, tehoo dae isik naa ni'is, ⁶ de neu ledoo hene mai lain

‡ **12:47** Hambu susura dede'a Yunani ketuk ta surak lanek ka-47 ia. ☆ **13:2** Lukas 5:1-3

de nahaa, boe ma numbun nara male de mate ramatuu. Te okan nara ta tora losa dae dale, na.

⁷ Bini-nggees ketuk bali tuda nai dila-nggawk taladan. Boe ma dila-nggawk seti rakamate numbun nara.

⁸ Ma bini-nggees ketuk bali tuda ndaa dae isik. Bini-nggees raa ranumbu, basa de ramo'o losa raboa. Ketuk fee falik buna-boak lipa la'e telu hulu, ketuk lipa la'e nee hulu, ma hambu ketuk bali losa lipa la'e natun esa.

⁹ See ndia kandi'i dook, na, nenene matalolole, ee!"

Lamatuak Yesus nafada nae, tao hata de Ndia hii fee nenorik pake lololek

(Markus 4:10-12; Lukas 8:9-10)

¹⁰ Basa boe ma Yesus ana nunin nara mai, de ratanen rae, "Tao hata de Papa nanori hatahori no'uk kara raa pake lololek?"

¹¹ Boe ma Yesus naselu nae, "Huu ei nau bubuluk tebe-tebe Manetualain parendan, de Au afada memak lololek naa sosoa-ndandaan. Tehuu mete ma hatahori laen, na, Au fee nenorik no kada lololek. ¹² Te hatahori mana nau sangga tebe-tebe Manetualain hihii-nanaun, neu ko Manetualain feen tamba nalela bali. Tehuu hatahori ta mana tao matak neu Manetualain hihii-nanaun, neu ko Manetualain taon namang-gonggoak. ¹³ Au anori sara pake kada lololek, nahuu:

'Ara mete-rita ena,
tehuu ta nau ralela.
Ara ramanene ena,
tehuu ta nau bubuluk.'

☆ **13:12** Mateos 25:29; Markus 4:25; Lukas 8:18; 19:26

14 Sira iar sama leo hatahorir fo Manetualain mana to'u dede'an Yesaya surak kana ena nae, 'Neu ko ei mamananene, tehuu ei ta nau bubuluk.

Neu ko ei mete-mita, tehuu ei ta nau malela hata fo mandadik ena.

15 Hatahori iar tao rambake ndi'i doon nara, ma ara tao rapoke matan nara, nahuu dalen nara matea.

De elan numa naa fo ndi'i doon nara mbake talo naa leo, ma elan numa naa fo matan nara poke talo naa leo.

Naa fo Au hae tao neulau sara, nahuu ara ta nau tao matak neu Au.'☆

16 Tehuu eir ia maua! Huu ei mete-mita no mata heli-helim mara ena, ma ei mamananene no ndi'i doo heli-helim mara ena. 17 Mamahere neu Au! Lele uluk Manetualain mana to'u dede'an ma hatahori dale ndoos sara hihik ka mete-rita hata fo ei mete-mitak ena, tehuu ara ta bisa. Ara oo hihik ka ramanene hata fo ei mamananek ena, tehuu ara ta bisa boe."☆

Lamatuak Yesus nafada lololek bini-nggees naa sosoa-ndandaan

(Markus 4:13-20; Lukas 8:11-15)

18 Yesus kokolak basa talo naa, boe ma Ana nafada sara nae, "Dadi hatematak ia, ei nenene lololek naa sosoa-ndandaan. 19 Bini-nggees fo mana tuda nai dalak naa, ndia hatahori fo mana namanene Dede'a-kokolak la'e-neu Manetualain parenda-koasan, tehuu ana ta nalela tebe-tebe. Basa boe ma nitur malanggan mai, de ha'i neni

☆ 13:15 Yesaya 6:9-10 ☆ 13:17 Lukas 10:23-24

Dede'a-kokolak naa numa hatahori naa dalen mai.

²⁰ Bini-nggees fo mana tuda nai dae batuk naa, ndia hatahori fo mana namanene nala Manetualain Dede'a-kokolan, boe ma ana simbon no nemehokok. ²¹ Tehuu Dede'a-kokolak naa ta nahuu-naoka. Huu naa de ta nakai nala dook ka nai hatahori naa dalen. Neu hatahori laen nakasususak kana nahuu ana simbo Dede'a-kokolak naa, boe ma ana nggari henin tutik kana.

²² Ma bini-nggees fo mana tuda nai dila-nggawk taladan, sama leo hatahori fo mana namanene nala Dede'a-kokolak naa ena. Tehuu ana nasambute nalan seli no ue-osa mata-matak kara fo leo-la'o tungga dae-bafok lole-ladan. De basa nesembuten nara raa seti heni Dede'a-kokolak naa numa dalen mai losa ta hambu buna-boak.

²³ Tehuu bini-nggees fo mana tuda ndaa dae isik, sama leo hatahori fo mana pasa ndi'i doon fo simbo nala Dede'a-kokolak naa, ma tungga Manetualain hihii-nanaun. Basa de ana tao kada hata fo neulauk kara, sama leo bini-nggees mana maboak naa. Hambu ketuk raboa lipa la'e telu hulu, ketuk oo nee hulu, ma ketuk losa lipa la'e natun esa boe."

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu na'u nai osi dale

²⁴ Yesus nafada seluk lololek esa bali nae, "Manetualain parenda-koasan naa, sama leo hatahori esa neu nggari bini-nggees neulauk nai ndia osin. ²⁵ Neu fai le'odaen, basa hatahori mana sungguh selik kara, boe ma hatahori manggarauk mai, de neu nggari bini-nggees na'u fuir neu osi naa. ²⁶ Neu osi naa mulai fee buna-boan, boe ma ndia hatahori mana maue-osan nara

mete-rita na'u fuir mori sama-sama ro hade-
nggandum numa naa. ²⁷ Basa boe ma ara reu
rafada tenu osik naa rae, 'Papa, ee! Fai maneuk
kara ita sele bini-nggees neulauk numa papa
osin, hetu? Tao hata de hatematak ia hambu
na'u no'un seli?'

²⁸ Tenu osik naa naselu nae, 'Naa, hatahori
manggarauk ue-tataon naa.'

Boe ma ndia hatahori mana maue-osan nara
fee hahambuk rae, 'Papa, ai miu fe'a heni na'u
naa, do?'

²⁹ Tehuu ana naselu nae, 'Bosok! Neu ei fe'a
na'u naa, neu ko ita sesele-tande neulaun nara
oo, neni fe'a henik kara boe. ³⁰ Ela sara ruma
naa fo ara mori sama-sama losa fai ketu-koruk.
Neu ko neu faik naa, dei fo au afada hatahori
mana maue-osar ae, "Ei maduduru makahuluk
na'u fuir raa dei. Boe ma futu bubuak esa-esak,
fo hotu heni sara. Basa dei fo maduduru buna-
boak neulaun nara, fo mbeda sara reni soka-
poler reu." " " "

*Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu ai de'e
kadi'i anak*

(Markus 4:30-32; Lukas 13:18-19)

³¹ Basa naa Yesus kokolak bali nae, "Au fee
tamba lololek esa bali, fo ei bisa malela talo bee
de Manetualain dadi Manek soa-neu hatahori
no'uk ka. Ndia hatahorin nara, mulai sama leo ai
de'e kadi'i anak fo hatahori sele-tanden nai ndia
osin dale. ³² Leo mae ai de'ek naa kadi'i anan
seli, tehuu mete ma ana mori mai ena, na, ana
dadi neu ai huuk mo'on lenak nai osi dale. Losa
mbuik kara mai randunu rai ndanan nara."

*Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu laru ta'ik
(Lukas 13:20-21)*

³³ Yesus tamba seluk lololek esa bali nae, “Manetualain hatahorin naa oo, sama leo laru ta'ik boe fo inak esa ha'i nalan de rumun no tarigu saak esa.* Boe ma roti naa kaifuu losa namo'o, nahuu laru ta'ik fo ba'u anak naa.”

Lamatuak Yesus pake lololek fo fee nenorik dede'a beuk kara fo hatahori bei ta ramanene ritan

(Markus 4:33-34)

³⁴ Yesus nanori hatahori no'uk no pake tutuik no'uk ka leo naak. Ndia kokolan basa sara pake kada lololek. ³⁵ Ana fee nenorik talo naa, tungga hata fo Manetualain mana to'u dede'an surak memak kana ena nae, “Neu ko Au fee nenorik pake lololek.

Neu ko Au afada hata fo hatahorir bei ta ramanene ritan,

mulai numa Manetualain nakadadadik dae-bafok losa hatematak ia.”☆

Lamatuak Yesus nafada lololek la'e-neu na'u fuir nai osi dale sosoa-ndandaan

³⁶ De Yesus la'o ela hatahori no'uk kara raa, fo fali uma neu. Boe ma ana nunin nara mai, fo roke tulun neun rae, “Papa! Tulun mafada ai, lololek na'u fuir naa sosoa-ndandaan dei!”

³⁷ Boe ma Yesus naselu nae, “Hatahori mana nggari bini-nggees neulauk naa, ndia Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia. ³⁸ Ma osi naa, ndia dae-bafok ia. Bini-nggees neulauk naa, ndia hatahorir mana maso dadi reu Manetualain

* **13:33** Susura dede'a Yunani nae, “tarigu sata telu”. Sata esa naa, nai rarain liter salahunu dua. Sata telu naa, nai rarain liter telu hulu nee, do, saak esa. ☆ **13:35** Sosoda Kokoa-kikiok kara 78:2

nufanelun nara. Ma na'u fuir raa, ndia nitur malanggan hatahorin nara. ³⁹ Boe ma hatahori manggarauk naa, fo mana mai nggari bini-nggees na'u de'ek naa, ndia nitur malangga ina-huun mesa kana. Ma fai ketu-koruk naa, ndia dae-bafok fai mate'en. Hatahori mana maue-osar fo mana ha'i buna-boak naa, ndia Manetualain atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai. ⁴⁰ Neu dae-bafok fai mate'en, ara raduduru rala na'ur raa fo hotu heni sara. ⁴¹ Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, neu ko adenu atar ruma nusa tetuk do inggu temak mai. Neu ko ara reu rakabubua basa hatahorir ta mana tungga Manetualain parendan. Ma ara oo, rakabubua basa hatahorir mana dudunggu-mbambau hatahori laen boe, fo ara boso tungga Manetualain parendan. ⁴² Neu ko ara nggari heni basa hatahori manggarauk kara raa, reni a'i mbila ta kala matek reu, sama leo na'u fo neni hotuk naa. Nai naa, dei fo ara rameda doidosok ralan seli, ma bu'i rakarereu ta hahae. ⁴³ Tehuu hatahori mana leo-la'o no ndoos tungga Manetualain hihii-nanaun, neu ko ara leo rakandoo ro sira Ama Manen nai nusa tetuk do inggu temak. Nai naa, ara rasa'a sama leo ledoo. Hatahori mana nau nalela Au, pasa ndi'i doom matalolole, ee!"

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu buas fo mabelin seli

⁴⁴ Yesus tamba lololek esa bali nae, "Hatahori mana nau nalela Manetualain parenda-koasan, sama leo hatahori mana hii hambu buas fo mabelin seli, fo hatahori nafuni nitan numa dae dale. Hatahori mana hii hambu buas naa mai kalin, boe ma natonggo buas naa numa naa, de

namahoko nalan seli. Boe ma ana nato'i falik buas naa. Basa de ana fali lai-laik, fo neu se'o heni basa ndia hata-heton lala'en. De neu hasa nala dae naa, mita fo ana bisa hambu memak buas mabeli naa."

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu poemata mabeli

⁴⁵ Yesus tamba bali nae, "Hatahori mana nau nalela Manetualain parenda-koasan naa oo, sama leo hatahori mana danggan esa boe, mana hii hambu poemata fo mabelin seli. Boe ma ana sangga poemata fo nae hasa. ⁴⁶ Neu ana natonggo no poemata esa lolen seli, boe ma ana fali lai-laik, fo neu se'o heni basa ndia hata-heton lala'en. Basa de ana neu hasa nala poemata naa, mita fo ana bisa hambu memak kana."

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu ra'isi i'ak numa pu'ak mai

⁴⁷ Yesus tamba bali nae, "Manetualain parenda-koasan naa, sama leo pu'ak esa fo mana pu'a-dalak kara reu mbo'in nai dano. De pu'ak naa nala i'ak mata-matak kara. ⁴⁸ Neu pu'ak naa sofek no i'ak ena, boe ma mana pu'a-dalak kara mai le'an fo renin dano tatain neu. Boe ma ara ranggatuuk fo ra'isi i'ak kara ruma pu'ak mai. I'a neulauk kara, ara mbeda sara reni lu'a tasik neu. Tehuu i'ak ta neulauk, ara nggari heni sara.

⁴⁹ Leo naak oo, no dae-bafok fai mate'en boe. Neu ko Manetualain atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai, fo reu tada ba'e hatahori manggarauk kara ruma hatahori dale ndoos mai. ⁵⁰ Neu ko ara nggari heni basa hatahori

manggarauk kara reni a'i mbila ta kala matek reu. Nai naa, dei fo ara rameda doidosok ralan seli, ma bu'i rakarereu ta hahae.”

Lamatuak Yesus fee nenorik la'e-neu nenori raak ma nenori beuk

⁵¹ Yesus kokolak basa talo naa, boe ma Ana natane sara nae, “Ei malela basa hata fo Au kokolak bebeik kara ia, do?”

Ara raselu rae, “Malela, Papa!”

⁵² Basa boe ma Yesus naselu falik nae, “Malole! Te meser anggama esa-esak ndia nanori tebe-tebe Manetualain Dede'a-kokolan ena, fo neni surak memak numa fai uluk mai, ma ana oo to'u nahere Au nenoring hatematak ia boe, na, ana sama leo tenu uma esa, hii soi ndia nggudang fo natudu ndia hata-heto raan, sama-sama no ndia hata-heto beun.”

Hatahori Nasaret asa timba heni Lamatuak Yesus

(Markus 6:1-6; Lukas 4:16-30)

⁵³ Neu Yesus nanori basa hatahori no'uk kara pake lololek ena, boe ma Ana la'o ela mamanak naa, ⁵⁴ fo fali neni Ndia nggoro-tadun neu. Numa naa Ana maso neni uma huhule-haradoik neu fo nanori hatahorir. Basa hatahori mana ramanene neun, heran ralan seli. Ara rakokola aok rae, “Awii! Hatahori ia malelan mata ia, ma! Ana hambu nenorik numa bee mai? Talo bee de Ana bisa tao tanda heran raa? ⁵⁵ Naa te Ndia ia, kada tukan ai Anan. Ita talela inan no malole, ndia Maria; ma fadin nara, sira Yakobis, Yusuf, Yudas ma Simon. ⁵⁶ Ita oo talela Ndia fadi inan nara boe, huu ita basa ngga leo nggorok esa, na! Dadi Ana hambu Ndia malelan naa, numa bee

mai bali? Ma Ana hambu Ndia koasan ta neni babanggih naa, numa see mai bali?" ⁵⁷ Huu naa de ara mbiri ma rasakele, de ara ta nau ramanene neu sana bali.

Tehuu Yesus nafada nae, "Memak tetebes! Nai mamanak laen, hatahorir hii fee hada-horomatak neu Manetualain mana to'u dede'an. Tehuu nai ndia nggoro-tadu heli-helin ma uma isin nara, hatahori ta nau fee hada-horomatak neun." ☆ ⁵⁸ Huu dalen nara ratea, losa ara ta nau ramahere neu Yesus, de Ana ta tao tanda heran no'uk ka numa naa.

14

Ara tao risa Yohanis Mana Saranik (Markus 6:14-29; Lukas 9:7-9)

¹ Faik naa, manek Herodes to'u parenda numa profensi Galilea. Ana oo namanene tutuik mata-matak kara la'e-neu Yesus boe. ² Ana nafada ndia penggawen nara nae, "Yesus ia, fama te Yohanis Mana Saranik fo fai maneuk kara au adenu tete heni langgan. Hatematak ia ana nasoda fali numa mamaten mai ena! Huu naa de ana naena koasa fo tao tanda heran nara raa."

³ Manek Herodes kokolak talo naa, huu fai bakahulun ana nadede'a no Yohanis losa ana humu nalan, de teen neni bui dale neu. Dede'ak naa tutuin talo ia: manek Herodes sao nala fadin Felipus saon, nade Herodias. Naa te Felipus no Herodias bei ta ramaketu. ⁴ Huu naa de Yohanis ka'i-oren la'i-la'ik kana nae, "Papa manek ta bole sao mala papa fadim saon. Naa nalena-langga ita hatahori Yahudi dala-hadan ena!" ☆

☆ **13:57** Yohanis 4:44 ☆ **14:4** Lukas 3:19-20; Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 18:16; 20:21

⁵ Tehuu Herodes ta nau tao matak neun, de ana sao nala Herodias leo. Tunga ndoon naa, Herodes hihiiin nau tao nisa Yohanis Mana Saranik. Tehuu ana namahia hatahori no'uk kara, nahuu ara ramahere rae, Yohanis naa, Manetualain mana to'u dede'an. Huu naa de ana nadenu ndia hatahorin fo sese Yohanis neni bui dale neu.

⁶ Doo-doo boe ma Herodes tao feta fai bobong-gik. Faik naa, Herodias ana feton neu lendo mbali fuik kara. Lelendon naa lolen seli, losa tao nala Herodes dalen namahoko nalan seli. ⁷ Ana fetok naa lendo basa, boe ma Herodes nanggou nalan, de nae, "O mae moke hata numa au mai, na, mafada leo! Neu ko au fee. Au to'u tebe-tebe au hehelu-bartaang ia. Ma au sumba-soo pake Manetualain naden."

⁸ Ana namanene nala manek kokolan talo naa, boe ma ana fetok naa inan tusu-hain. Huu naa de ana neu noke nae, "Papa! Au oke Yohanis Mana Saranik langgan. Taon neu dulang dale, fo menin fee au."

⁹ Manek Herodes namanene nala ana fetok naa nonoken talo naa, boe ma tendak heni ta'i dalen tutik kana. Tehuu ana ta bisa le'a falik ndia sumba-soon, huu basa fuik kara ramanene ena, na. Huu naa de ana tungga kada ana fetok naa hihiiin leo. ¹⁰ Boe ma ana parenda hatahori fo reu tete Yohanis langgan nai bui dale. ¹¹ Ara tete rala Yohanis langgan, boe ma ara taon neu dulang dale, fo renin fee ana fetok naa. Ana simbo nala dulang naa, boe ma ko'o nenin fee inan.

¹² Neu Yohanis ana nunin nara ramanene rae, ara tete heni Yohanis langgan ena, boe ma ara

mai ha'i rala nenetun, de reu ratoin. Basa de ara reu rafada dede'ak naa neu Yesus.

Lamatuak Yesus nahao hatahori rifun lima lenak

(Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17; Yohanis 6:1-14)

¹³ Neu Yesus namanene tutuik la'e-neu Yohanis naa, boe ma Ana no ana nunin nara rae raka-heok numa mamanak naa mai. De ara sa'e ofak fo rae reni mamana nees reu fo bisa hahae aon nara. Tehuu hatahori no'uk kara mete-rita Yesus asa ofan loro-loro dano tatain. Boe ma ara kalua numa nggorok kara mai, de la'ok lai-laik tungga dala mada laik. Huu naa de ara losa mamana seseek rakahuluk numa Yesus asa mai. ¹⁴ Neu Ana konda numa ofak lain mai, boe ma Ana mete-nita hatahori no'uk kara raa rahanin. De Yesus tuda kasian neu sara. Boe ma Ana tao nahai sira hatahori kamahedin nara.

¹⁵ Neu ledo bobok ena, boe ma Ndia ana nunin nara mai rafadan rae, "Papa, ee! Malole lenak Papa madenu hatahorir ia, basa sara reu hasa nana'ak nai nggoro matia-taik marai iar. Huu ledo bobok ena! Nai ia, ta hambu nana'ak hata esa boe na."

¹⁶ Tehuu Yesus naselu nae, "Bosok! Ei ndia mahao sara leo."

¹⁷ Boe ma ara raselu rae, "Awii, Papa, ee! Ai ta hambu hata esa boe na fo mahao hatahori no'un seli ia. Ai mae tao talo bee? Huu hambu kada roti lima, ma i'ak duak ka, ma!"

¹⁸ Tehuu Yesus kokolak nae, "Hou! Malole naa ena. Meni sara mai leo!" ¹⁹ Boe ma Ana nadenu hatahori raa ranggatuuk rakabubua reu na'u lain. De Yesus ha'i nala roti kalimak kara ma i'a kaduak kara raa. Boe ma Ana nasare mbali

lalai neu fo noke makasi neu Manetualain. Basa naa, Ana fifi'i ba'e roti naa, de Ana loon neu Ndia ana nunin nara fo reu baba'e neu hatahori raa lala'en. ²⁰ Boe ma basa sara ra'a losa rakabete. Ra'a basa, boe ma ara reu raduduru rala nana'a lenan nara, losa sofe lembaneu salahunu dua. ²¹ Basa hatahori mana ra'ak kara raa, nai rarain hambu touk rifun lima. Bei ta reke tamba inak kara ma kakanak kara bali.

*Lamatuak Yesus la'ok nesik oe lain
(Markus 6:45-52; Yohanis 6:16-21)*

²² Hatahorir raa ra'a basa, boe ma Yesus nadenu ana nunin nara reu sa'e ofak, fo rakahu-luk reni dano boboan seri reu. Tehuu Ana bei nahani numa naa, fo nadenu hatahori no'uk kara raa fali reu sara. ²³ Neu basa sara fali, boe ma Yesus hene neni letek esa lain neu, fo hule-haradoi. Ndia mesa kana bei numa naa, losa le'odae. ²⁴ Faik naa, ana nunin nara ofan losa dook ka ena nai dano taladan. Ara sefe rangginggio, nahuu ani soru, ma rii mo'ok tufa sara. ²⁵ Lole manggaledo, boe ma Yesus neu la'o tungga sara. Tehuu Ana la'ok nesik oe lain.

²⁶ Ana nunin nara mete-rita naa, boe ma ara nggenger ralan seli. Ara kokolak no nemeta'uk rae, "He'e! Hambu maro ndia naa!"

²⁷ Tehuu Yesus kokolak tutik kana noo sara nae, "Weeh! Ei boso mamata'u, ee! Te Au ia, Yesus! Tao malende ei dalem mara leo!"

²⁸ Petrus namanene nala naa, boe ma naselu nae, "Mete ma memak Lamatuak ndia O, na, madenu au la'ok usik oe lain fo au uni naa neti."

²⁹ De Yesus naselu nae, "Neu! Ia mai leo!" Boe ma Petrus kalua numa ofak mai, fo neni Yesus neu la'ok nesik oe lain. ³⁰ Tehuu neu

Petrus nameda ani berak fumbuun, boe ma ana namata'u nalan seli. Ana mulai nasamele, de ana bolu nae, "Awii, Lamatuak, ee! Fali mala au dei!"

³¹ Yesus loo liman tutik ka no lai-laik, de to'u nala Petrus liman. Ana kokolak nae, "Ayii, Pe'u, ee! Tao hata de o dalem naba'ek? O ta mamahere tebe-tebe neu Au, do?"

³² Basa naa, dua sara maso reni ofak dale reu. Boe ma anin lende tutik kana. ³³ Yesus ana nunin nara mete-rita naa, boe ma ara so'uk koa-kiok soa-neun rae, "Awii! Papa ia, memak tebe-tebe Manetualain Anan!"

*Lamatuak Yesus tao nahai hatahori kama-hedik kara ruma Genesaret
(Markus 6:53-56)*

³⁴ Neu ara losa dano tatain seri, boe ma ara konda numa nggorok Genesaret namo seseen.

³⁵ Neu ara konda, hatahori no'uk kara ralela tutik kasa. Boe ma ara mulai bolu rae, "Wee! Yesus mai ena!" Ara ralaik reu rafada ndule basan, boe ma hatahorir mai roo basa hatahori kamahedik kara. ³⁶ Ara roke fo ara bisa rafaroe la'e Yesus badun. Huu ara du'a rae, "Sadi hatahori kamahedik nafaroe la'e kada Yesus badun su'un, neu ko ana hai tutik kana." De basa hatahori kamahedik kara fo mana nafaroe la'e Yesus badun naa, hai tutik ka.

15

*Hatahori dae-bafok tao sira hohoro-lalanen nggati heni Manetualain parendan
(Markus 7:1-13)*

¹ Faik esa, hambu hatahori Farisir ma meser anggamar bubuak esa ruma Yerusalem mai fo

ratonggo ro Yesus. ² Hatahori Farisir to'u rahere sira Yahudir dala-hadan. Neu ara ramanene rae, Yesus ana nunin nara ra'a ta safe liman nara tungga dala-hadak hihii-nanaun, de ara rasakele. Boe ma ara mai fo fee salak neu Yesus rae, "Tao hata de O ana nunim mara ra'a, tehuu ta safe liman nara dei? Naa, laban ita bei-ba'in nara dala-hadan naa ena!"

³ Tehuu Yesus naselu nae, "Eir ia, memak hatahori mana kokolak laen, tao laen! Ei malela laban Manetualain parendan fo tungga kada ei bei-ba'im mara dala-hadan mesa kana.

⁴ Manetualain parenda ena nae, 'Fee hada-horomatak neu ei ina-aman.' Ma tamba bali nae, 'Mete ma hatahori esa o'ole-a'ali ndia inan do aman, muste hukun mates neun.'[☆]

⁵⁻⁶ Manetualain fee nenorik talo naa, tehuu ei fee nenorik laen bali. Ei mae, 'Mete ma hatahori esa helu-bartaa basa nae fee ndia bua-ba'un neu Manetualain ena, na, ana ta parluu pake buas naa fo tulu-fali ndia ina-aman, leo mae ara doidoso ralan seli.' Tehuu no ei fee nenorik talo naa, ei nggari heni Manetualain parendan ena, fo nggatin no ei hohoro-lalane heli-helim. ⁷ Huu naa de bebeik kara ia Au kokolak ena ae, eir ia, hatahori mana kokolak laen, tao laen! Naa, ndaa no hata fo Manetualain mana to'u dede'an Yesaya surak memak la'e-neu ei numa lele uluk mai ena! Ana surak nae,

⁸ 'Hambu hatahori koa-kio Au,
no kada bafan, tehuu ta no dalen.

⁹ Leo mae ara tao talo naa oo, naa kada hie-hie a mesan boe.

[☆] **15:4** Kalua numa Masir mai 20:12; 21:17; Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 20:9; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 5:16

Ara ta tao matak neu Au,
 ara tao matak neu kada hatahori dae-bafok
 hohoro-lalanen mesa kana.'”✧

*Dede'a manggarauk kalua numa hatahori
 dalen mai*

(Markus 7:14-23)

¹⁰ Basa boe ma Yesus nanggou nala hatahori
 laen nara maruma naa, fo nanori sara nae, “Pasa
 ndi'i doom mara matalolole, fo ei bisa malela!

¹¹ Hata fo maso neni hatahori bafan neu, naa
 ta tao nanggenggeo hatahori. Tehuu hata fo
 kalua numa hatahori bafan mai, naa ndia tao
 nanggenggeon.”

¹² Basa naa Yesus ana nunin nara mai, de
 rafadan rae, “Papa bubuluk, do? Hatahori
 Farisir raa dalen nara hedis neu ramanene Papa
 kokolan.”

¹³ Tehuu Yesus naselu nae, “Au Amang nai
 nusa tetuk do inggu temak, neu ko fe'a heni
 hatahori ta mana nau nanori hatahori tungga
 Amak hihii-nanaun. Naa, sama leo hatahori fe'a
 heni basa sele-tandek fo ana ta sele sana. ¹⁴ Dadi
 boso tao matak mia hatahori Farisir raa! Sira
 raa, sama leo hatahori pokek fo natudu dalak
 soa-neu hatahori pokek. Neu ko ara tuda maso
 randaa reni bolok dale reu.”✧

¹⁵ Basa boe ma Petrus kokolak nae, “Papa,
 tulun mafada ai lololek bebeik kara naa soso-
 ndandaan dei!”

¹⁶ Yesus naselu nae, “Dadi ei oo bei ta malela
 boe, do? ¹⁷ Talo ia: hata fo ita ta'an, maso
 nai bafak, boe ma nakandoo neni po'ok dale
 neu, basa naa kalua henin neni kakus neu.

18 Tehuu hata fo kalua numa bafak mai, naa ndia tao nanggenggeo hatahori losa Manetualain oo nunuten, ma ta nau simbok kana boe.✧
 19 Huu dede'a manggarauk no'uk ka kalua numa hatahori dalen mai! Ha'i netuduk leo: dudu'a-a'afi manggarauk, nekenisa hatahori, hohonggelelena, la'ok sala no hatahori sao holu-ndaen, nemena'o, sakasii pepeko-leleko ma kokolak tao naboboo hatahori naden. 20 Basa manggarauk leo naak kara raa, ndia tao rala hatahori nanggenggeo. Tehuu mete ma kada hatahori na'a ma ta safe liman tungga dala-hadak hihii-nanaun, na, naa dede'an taa."

*Lamatuak Yesus tulu-fali inak esa fo ta hatahori Yahudi
 (Markus 7:24-30)*

21 Basa boe ma Yesus la'o ela mamanak naa, fo neni nusak esa natia-taik no kota Tirus ma kota Sidon. 22 Numa naa, hambu inak esa numa nusak naa mai. Ndia ta hatahori Yahudi. Neu ana namanene Yesus nai naa ena, boe ma ana mai noke-hule tebe-tebe nae, "Mane Dauk tititnonosin, ee! Kasian neu au dei! Au ana fetong nitu sa'en. Awii, kasian, ee! Ana doidoso ena."

23 Tehuu Yesus tutundindiik, ma ta naselu hata esa boe na. Boe ma ana nunin nara mai rafadan rae, "Papa, inak ia kada kii-bolu tao namuek. Malole lenak Papa madenun nalai heok numa ia mai leo!"

24 Boe ma Yesus naselu nae, "Manetualain nadenu Au mai fo tulu-fali ita hatahori Yahudin, nahuu ara la'ok sala ena, sama leo bibi lombo

✧ **15:18** Mateos 12:34

mana matarak. Ana ta nadenu Au uu tulu-fali hatahori laen.”

²⁵ Tehuu inak naa mai deka-deka no Yesus bali. Ana sendek luu-langgan ma noke tutulu-fafalik nae, “Lamatuak, ee! Tulun au dei.”

²⁶ Tehuu Yesus tee mbolek nae, “Ta nandaa ha'i tala kakanak kara nana'an, fo nggari sara fee busa.” [Ma sosoan bei nefunik nae, Yesus muste tulu-fali nakahuluk Ndia hatahori Yahudin, dei fo bisa tulu-fali hatahori laen.]

²⁷ Tehuu inak naa naselu nae, “Tebe, Papa, ee! Tehuu busar rahani a nai mei fengga dalen. Ara oo ra'a hata fo tuda numa kakanak kara pinggan dale mai boe.” [Ma sosoan nae, neu kakanak kara ra'a, busa oo hambu na'a boe. Leo mae Yesus tulu-fali Ndia hatahorin, tehoo Ana oo muste susuri-memete hatahori laen boe.]

²⁸ Yesus namanene nala naa, boe ma nafada nae, “Awii! Mama mamahere tebe-tebe neu Au! Dadi mama fali muu ngga leo, huu hata fo mama nokek naa, dadi memak ena!” Basa boe ma ana fali neu ngga, de ana mete-nita anan hai memak ena.

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori no'uk ka

²⁹ Basa naa, Yesus no ana nunin nara la'o ela mamanak naa, boe ma ara la'ok loro-loro tungga dano Galilea tatain. Ara hene letek esa, de Yesus nanggatuuk nanori sara. ³⁰ Boe ma hatahori no'un seli reni Yesus mai. Ara roo hatahori dokak, hatahori pokek, hatahori keko-lu'uk, hatahori ta bisa kokolak, ma hatahori hedis laen boe. Ara ranggatutuuk hatahori kamahedik kara raa deka-deka ro Yesus ein. Boe ma Ana tao nahai sara. ³¹ Hatahori no'uk kara raa, mete-rita naa, boe ma ara heran. Ara

rakokola aok rae, “Awii! Ta neni babanggak sudi selik kana! Hatahori dokak, bisa la'ok natetu. Hatahori pokek, bisa mete-nita. Hatahori keko-lu'uk, bisa la'ok. Ma hatahori ta bisa kokolak, bisa kokolak ena! Ia, Manetualain ndia taon. Ndia naa, ndia Manetualain fo ita bei-ba'in nara rakaluku-rakatelen numa lele uluk mai.”

*Lamatuak Yesus nahao hatahori rifun haa
(Markus 8:1-10)*

³² Basa faik hida boe ma Yesus nanggou nala Ndia ana nunin nara, de nae, “Au ameda kasian neu hatahori no'uk kara iar ena. Hambu ketuk numa dook ka mai, ma ara rakabubua faik telu ena, losa ta ela nana'ak ena. Malole lenak ara boso fali reu sara ro po'o rouk dei. Boso losak, ara ndi'a nai dalak.”

³³ Tehuu Yesus ana nunin nara raselu rae, “Papa! Mamanak ia nees, ma dook ka numa nggorok mai. Ta bisa dadi ita tahao hatahori no'uk ka talo ia.”

³⁴ Tehuu Yesus natane sara nae, “Ei rotim mara hida de?”

Ara raselu rae, “Kada hituk ka! Ma i'ak faa!”

³⁵ Boe ma Yesus nadenu basa hatahori raa fo rangatuuk reu daer. ³⁶ Ana ha'i nala roti kahituk kara ro i'ak, de noke makasi neu Manetualain. Basa boe ma Ana fifi'i ba'e sara, de Ana fee sara reu ana nunin nara fo reu baba'e neu basa hatahorir raa. ³⁷ De basa sara ra'a losa ramedai dai ena. Basa naa ara raduduru rala basa nana'a lenan nara, losa sofe lembaneu hitu. ³⁸ Basa hatahori mana ra'ak kara raa, nai rarain hambu touk rifun haa. Bei ta reke tamba inak kara ma kakanak kara. ³⁹ Basa naa Yesus nadenu

hatahori no'uk kara fali reu ngga. Boe ma Ana sa'e ofak fo ara reni nusa Magadan reu.*

16

*Hatahori Farisi ma hatahori Saduki rae ike rakatutudak Lamatuak Yesus
(Markus 8:11-13; Lukas 12:54-56)*

¹ La'e esa, hambu hatahori Farisir ma hatahori Sadukir hida reni Yesus mai. Ara rae rakaseseluk dede'ak ro Yesus fo rae ike rakatutudak kana. Huu naa de ara roken rae, "Papa! Tulun matudu tanda heran dei, fo dadi bukti ae, Papa hambu koasa numa Manetualain mai ena."✧

² Tehuu Yesus naselu nae, "Neu ledo tesa ma lalai nasaraa mbila, ei tanda mae, 'Be'e-mai udan taa.' ³ Ma neu ledo toda ma lalai nasoso'a nggeo, ei tanda mae, 'Bekin ia, udan nae mai.' Dadi mete ma ei bisa tadu-tanda mala fai hanas ma fai oe faak lalalin talo naa, tao hata de ei ta bisa tadu-tanda mala tembo-lelek lalalin? ⁴ Wuuh! Ei hatahori tanak ia, bisa tao kada manggarauk mesa kana! Ei ta tao matak neu Manetualain! Leo mae ei moke tanda heran, tehuu Au ta fee. Huu fai uluk Manetualain fee tanda heran ena, pake Ndia mana to'u dede'an Yunus. Dadi, naa dai ena!" Yesus kokolak basa talo naa, boe ma Ana la'o ela sara.✧

* **15:39** Mamanak ia, ta bubuluk ana no tetuk nai bee. Hambu susura dede'a Yunani laen surak nae, 'Magdala'. Hambu laen bali surak nae, 'Magdalan'. ✧ **16:1** Mateos 12:38; Lukas 11:16
✧ **16:4** Mateos 12:39; Lukas 11:29

Lamatuak Yesus fee nenorik nae, besa-besa mia hatahori Farisi ma hatahori Saduki lele'a-nonoren

(Markus 8:14-21)

⁵ Neu Yesus asa sa'e ofak fo reni dano boboan seri reu, dei de ana nunin nara rasaneda rae, ara lilii reni roti soa-neu sira lepa-nggeen. ⁶ Yesus namanene nala ara kokolak talo naa, boe ma Ana nafada nae, "Masanenedak, ee! Ei muste besa-besa mia hatahori Farisir ma hatahori Sadukir laru ta'in."✧

⁷ Yesus ana nunin nara ramanene rala naa, boe ma ara pangananaa. Ara rakokola aok rae, "Tou lasik kokolak hata naa? Fama te Ana kokolak talo naa, nahuu ita ta teni roti, do?"

⁸ Tehuu Yesus bubuluk sira dudu'an. De Ana kokolak nae, "Woi! Eir ia, sudi selik kana ena! Tao hata de ei kokolak la'e-neu roti? Ei ta mamahere tebe-tebe neu Au, do? ⁹ Ei bei ta malela Au koasang, do? Neu faik naa, fo Au fifi'i ba'e roti kalimak kara raa fo ahao hatahori rifun lima naa, nana'a lenan nara ei maduduru mala lembaneu hida!?"✧ ¹⁰ Basa de, talo bee bali no roti kahituk kara fo Au baba'e fee hatahori rifun haa naa? Nana'a lenan nara ei maduduru mala lembaneu hida!?"✧ ¹¹ Tao hata de ei ta malela Au kokolang bebeik kara naa? Au ta kokolak la'e-neu roti. Tehuu Au ae fee nesenenedak neu ei, mita fo ei besa-besa mia hatahori Farisir ma hatahori Sadukir nenorin. Huu sira nenorin nara raa bisa le'a-nore nala hatahori no'uk a, sama leo laru ta'ik tao kaifuu roti dadi namo'o."

¹² Yesus kokolak talo naa, dei de ara ralela rae, Ana ta kokolak la'e-neu roti. Tehuu Ana kokolak

✧ **16:6** Lukas 12:1 ✧ **16:9** Mateos 14:17-21 ✧ **16:10** Mateos 15:34-38

la'e-neu hatahori Farisir ma hatahori Sadukir nenorin fo mana laban Lamatuak hihii-nanaun.

Petrus manaku nae, Lamatuak Yesus naa, Karistus

(Markus 8:27-30; Lukas 9:18-21)

¹³ Basa boe ma Yesus no ana nunin nara la'ok reni nusak mana matia-taik ro kota Kaisarea Felipi reu. Neu ara bei la'ok numa dalak, Ana natane ana nunin nara nae, "Tungga hatahori kokolan, ara rae, Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia see?"

¹⁴ Ara raselu rae, "Hambu ketuk rae, Papa ia, Yohanis Mana Saranik fo nasoda fali numa mamaten mai ena. Laen rae, fama te Papa ia, ba'i Elia. Laen bali rae, ba'i Yeremia. Mete ma taa, na, Manetualain mana to'u dede'an laen numa lele uluk mai."✧

¹⁵ Boe ma Yesus natane sara bali nae, "Mete ma tungga ei mesa ngga, na, Au ia see?"

¹⁶ Basa boe ma Simon Petrus naselu nae, "Papa ia, Karistus, ndia Hatahori naa, fo lele uluk Manetualain helu-bartaa ena nae nadenun mai! Ma Papa ia, Manetualain mana masodak seku neu Anan!"✧

¹⁷ De Yesus nae, "Simon, Yunus anan, ee! O ia, maua! Huu hatahori dae-bafok ta ndia nafada dede'ak ia neu o. Tehuu Au Amang manai nusa tetuk do inggu temak ndia nafada neu o.

¹⁸ Nenene, ee! Hatematak ia Au ae foi nadek 'Petrus' neu o. Nadek naa sosoa-ndandaan,

✧ **16:14** Mateos 14:1-2; Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8 ✧ **16:16** Yohanis 6:68-69

ndia batu.* Neu ko o dadi muu fanderen soa-neu Au hatahori kamahereng nggara, nahuu o nemeheherem tean leo batu ena. Leo mae ara hambu malendu-mata'ak losa mate oo, ara rakatataka rakandoo boe. ¹⁹ Neu ko Au fee haak neu o, fo koladu Au hatahoring nggara, sama leo o to'u nusa tetuk do inggu temak nggoen. No dalak naa, hata fo o ka'i-oren nai dae-bafok ia, naa oo Manetualain ka'i-oren nai nusa tetuk do inggu temak boe. Ma hata fo o fee luas nai dae-bafok ia, naa oo Manetualain fee luas nai nusa tetuk do inggu temak boe.”☆

²⁰ Yesus kokolak basa talo naa, boe ma Ana ndindia sara fo boso rafada hatahori esa boe na rae, Ndia naa, Karistus.

Lamatuak Yesus nafada memak la'e-neu Ndia mamaten ma nesoda falin numa mamaten mai (Markus 8:31—9:1; Lukas 9:22-27)

²¹ Mulai numa faik naa mai, Yesus nafada Ndia ana nunin nara nae, “Au muste uni kota Yerusalem uu. Tehuu neu ko nai naa, Au hambu doidosok no'un seli numa lasi-lasi hadak kara, malangga anggama Yahudi malanggan nara, ma basa meser anggamar mai. Neu ko ara rakanisa Au, tehuu neu bei-nesan, Au asoda fali numa

* **16:18** Yesus saiselu dede'a de'ek nai ia. Huu dede'a Yunani nae, *Petros*, ndia hatahori naden, ma *petra*, ndia batu. ☆ **16:19** Mateos 18:18; Yohanis 20:23

mamates mai.”†

²² Yesus nafada talo naa, boe ma Petrus le'a nalan neni tataik neu fo ela kada dua sara mesa kasa, de Petrus ka'in nae, “Papa boso kokolak talo naa! Ta bisa dadi Manetualain elan dadi talo naa!”

²³ Tehuu Petrus kokolan naa, ta tungga Manetualain hihii-nanaun. Huu naa de Yesus hekor, de nahara berak mbalin nae, “Hei! Malai heok ia! Naa, nitu malanggan ndia kokolak! O boso dadi mana kai-baak soa-neu Au! O dudu'a tungga kada hatahori dae-bafok hihii-nanaun mesa kana, te ta tungga Manetualain hihii-nanaun!”

²⁴ Basa boe ma Yesus nanori ana nunin nara nae, “Hatahori mana nau tungga Au, ana muste nakatataka nakandoo tungga-tungga faik! Ana muste lilii heni ndia hihii-nanau heli-helin fo tungga kada Manetualain hihii-nanaun mesa kana. Leo mae hatahori rae tao risan, ana muste tungga nakandoo a mesan, sama leo ana lemba-nasaa ndia ai ngganggen fo neu mate.✧

²⁵ Hatahori mana sadia mate nahuu ana tungga Au, neu ko ana hambu masodak nakandoo no Manetualain. Tehuu hatahori mana nau nasoda

† **16:21** Nai dede'a Yunani, ara mulai reke numa: faik ia (= esa), be'e-mai (= dua), bei-nesak (= telu), fai kahaan (= haa). Dadi nai dede'a Yunani, *τη τρίτη ἡμέρα (tē tritē hēmera)* “nai fai katelun” sosoa-ndandaan nai dede'a Tii, ndia “bei-nesan”. Masaneda, nahuu Lamatuak Yesus maten nai fai limak (reken esa). Be'e-mai ndia fai neek (reken dua), Lamatuak Yesus nai rates dale. Bei-nesan, ndia fai menggu (reken telu), Lamatuak Yesus nasoda fali numa mamaten mai. Dadi tungga ita rereke fain, na, Ana mate le'odaek dua, boe ma Ana nasoda fali numa mamaten mai. ✧ **16:24** Mateos 10:38; Lukas 14:27

soa-neu kada ndia ao heli-helin, neu ko masodan naa, sambu do lalo talo kada naa leo! ☆ 26 Nenene, ee! Mete ma o hambu basa dae-bafok oe-isin, tehoo Manetualain timba heni o, na, nanalan hata? Leo mae o lemba muni basa dae-bafok oe-isin oo, o ta bisa saiseluk kana neu o samanem boe!

27 Au afada neu ei dede'ak kara ia lala'en, nahuu Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Neu ko Au konda fali mai ua Au Amang koasan ta neni babanggihak, sama-sama ua Ndia atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai. Faik naa, neu ko Au bala hatahori esa-esak tungga hata fo ana taok. ☆ 28 Masaneda matalolole, ee! Numa eir ia mai, neu ko hambu hatahori ketuk bei ta mate, losa faik bee fo mete-rita Au, ndia Hatahori Dae-bafo Isi-isik dadi neu Manek mana to'u parenda."

17

Manetualain natudu Lamatuak Yesus ta neni babanggihak

(Markus 9:2-13; Lukas 9:28-36)

1 Seli faik nee numa Yesus nafada la'e-neu mamaten ma nesoda falin numa mamaten mai, boe ma Yesus nanggou nala Petrus, Yakobis ma fadin Yohanis, fo ara sama-sama hene reni lete demak esa reu, fo mesa kasa reu naa. 2 Losa lain, boe ma ara mete-rita Yesus mata-aon nasafali ena. Matan nasa'a leo ledoo, ma bualo'a-papaken dadi muti manggahadok. 3 Medak neu ma, ara mete-rita Ana kola-kola no ba'i Musa ma ba'i Elia.

☆ 16:25 Mateos 10:39; Lukas 17:33; Yohanis 12:25 ☆ 16:27 Mateos 25:31; Sosoda Kokoa-kikiok kara 62:12; Roma 2:6

⁴ Boe ma Petrus panggananaa, losa ana kokolak sadi ndaa nae, “Papa! Ai mameda malole nai ia ena! Dadi malole lenak ai mambaririik laak telu. Esa soa-neu Papa, esa soa-neu ba'i Musa, ma esa bali soa-neu ba'i Elia.”

⁵ Neu Petrus bei kokolak talo naa, medak neu ma soso'ak konda mai de tatana nala sara. Boe ma ara heran bali-bali ramanene harak esa kalua numa soso'ak naa mai nae, “Nenene, ee! Yesus ia, Au Ana susueng. Ana soa tao namahoko Au daleng. Nenene matalolole neun, ee!”[✠]

⁶ Ana nunin nara ramanene rala naa, boe ma ramata'u ralan seli, losa ara tuda ratono reu daer. ⁷ Tehuu Yesus mai de kai neu sara, boe ma nae, “Wee! Mambadeik leo. Boso mamata'u!”
⁸ De ara botik matan nara, tehuu ara ta mete-rita hatahori laen esa boe na numa naa, kada Yesus mesa kana.

⁹ Neu ara mulai konda numa letak naa mai, boe ma Yesus ndindia sara nae, “Hata ndia ei bei fo mete-mitan bebeik kara ia, boso mafada hatahori esa boe na, ee! Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia muste mate dei. Neu ko mete ma Au asoda fali numa mamates mai ena, na, dei fo ei bole mafada hatahori.”

¹⁰ Boe ma ara ratanen rae, “Papa ia, memak Karistus, tehuu ba'i Elia nai bee? Huu meser anggamar raa fee nenorik rae, ba'i Elia muste mai nakahuluk, dei fo Karistus mai. Tehuu tungga Papa, na, talo bee?”[✠]

✠ **17:5** 2 Petrus 1:17-18; Tutui Makasososak 22:2; Sosoda Koko-kikiok kara 2:7; Yesaya 42:1; Mateos 3:17; 12:18; Markus 1:11; Lukas 3:22; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 18:15 ✠ **17:10** Maleaki 4:5

¹¹ Yesus naselu nae, “Memak tebe. Ba'i Elia muste mai nakahuluk, fo nasosoi dalak soa-neu Karistus. ¹² Nenene matalolole, ee! Ba'i Elia mai ena, tehoo hatahorir ta ralela sana. Ara rakasususak kana, tungga sira hihiin. Neu ko ara oo tao leo naak boe soa-neu Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia.”✧

¹³ Ara ramanene basa talo naa, dei de ara bubuluk rae, ba'i Elia fo Yesus kokolak naa, ndia Yohanis Mana Saranik.

Lamatuak Yesus tao nahai kakana nitu sa'ek esa

(Markus 9:14-29; Lukas 9:37-43)

¹⁴ Neu Yesus asa fali ena, boe ma ara ratonggo ro hatahori no'uk ka fo rahani sara. Boe ma hambu papa esa mai sendek luu-langgan fo hule tutulu-fafalik neu Yesus ¹⁵ nae, “Lamatuak! Kasian neu au anang dei! Huu ana namahedi mulu bibik, de ana doidoso nalan seli. Mete ma hedis naa sou mai, na, la'i-la'ik ka ana tuda neni oe neu, do neni a'i neu. Tulun dei, Lamatuak, ee! ¹⁶ Au unin neni Lamatuak ana nunin nara uu ena, tehoo ara ta bisa rahai sana.”

¹⁷ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana mboka ana nunin nara nae, “Weeh! Eir ia sudi selik kana ena! Au anori ei la'i-la'ik kana ena, tehoo ei ta malela no malole. Ma ei ta mamahere tebe-tebe neu Au! Au muste ahani ua ei losa faik hida bali? Mai fo mia kakanak naa ia mai!”

¹⁸ Ara reni kakanak naa neu, boe ma Ana husi kalua heni nitu numa kakanak naa mai. De nitu kalua la'o ela kakanak naa, boe ma ana hai tutik kana.

✧ **17:12** Mateos 11:14

19 Basa naa, neu Yesus mesa kana sama-sama no ana nunin nara, ara ratanen rae, “Papa! Tao hata de bebeik kara ia, ai ta bisa husi kalua heni nitu naa?”

20 Yesus naselu nasafali nae, “Ei ta bisa husi nitu naa, nahuu ei ta mamahere tebe-tebe, na. Masaneda, ee! Mete ma ei mamahere tebe-tebe neu Au, leo mae kada ba'u anan seli oo, sama leo ai de'e kadi'i anak esa boe,* na, ei bisa parenda letek esa mae, ‘Heeh, letek! Lali naa muu!’ Neu ko ana lali leo. Dadi ei bisa tao hata a mesan, sadi ei mamahere tebe-tebe neu Lamatuak.☆ 21 [Ma nenene, ee! Nituh mata leo iak kara memak manggaraun seli. Mete ma ei ta hule-haradoi ma puasa fo hule tutulu-fafalik neu Lamatuak, na, ei ta bisa husi nitu matak leo naak.”]†

Lamatuak Yesus kokolak la'e kaduan la'e-neu Ndia mamaten

(Markus 9:30-32; Lukas 9:43-45)

22 La'e esa, Yesus no ana nunin nara rakabua numa profensi Galilea. Ana nafada sara nae, “Ta dook ka te ara rae se'o heni Au uni hatahori laen uu. 23 De ara tao risa Au, Hatahori Dae-bafo Isisik ia. Memak Au mate, tehuhu neu ko bei-nesan Au asoda fali numa mamates mai.”

Ana nunin nara ramanene Ana kokolak talo naa, boe ma dalen nara susa ralan seli.

* **17:20** Lamatuak Yesus nakasasamak hatahori nemeheheren no ai de'e kadi'i anak esa. Nai ia, nenenin lenak ndia ai de'ek naa mo'on, ta ndia rupan. Susura Malalaok dede'a Indonesia nai ia nae, ‘uta sawi de'en’, tehuhu bei hambu dede'ak hida la'e-neu nekendandaak naa. ☆ **17:20** Mateos 21:21; Markus 11:23; 1 Korentus 13:2 † **17:21** Susura dede'a Yunani neulaun lenak ma lasin lenak ta surak lanek ka-21 ia.

Lamatuak Yesus kokolak la'e-neu uma huhule-haradoik bean

24 Neu Yesus no ana nunin nara mai nai nggorok Kapernaum, boe ma mana susu bear mai ratane Petrus rae, “Ei Mesem bae Uma Huhule-haradoi Ina-huuk bean, do taa?”[☆]

25 Petrus naselu nae, “Bae, ee!”

Neu Petrus maso uma dale neu, boe ma Yesus nafada tutik kana nakahuluk nae, “Simon! Soba o du'a sudik kana. Manek kara marai dae-bafok ia, ha'i bea numa see mai? Numa sira ana heli-helin nara, do, hatahori laen mai?”

26 Petrus naselu nae, “Numa hatahori laen mai!”

Yesus tuti bali nae, “Mete ma leo naak, manek anan hae bae, hetu? ²⁷ Leo naak oo, no Uma Huhule-haradoi Ina-huuk bean boe. Tehuu ita hae tao mana susu bear ramanasa. Dadi malole lenak, o muu dolu i'ak nai dano a leo. O mala i'ak makasososak, na, buka bafan. Neu ko o hambu doi lilo fulak esa nai naa. De pake doik naa, fo muu bae ita dua ngga bean. Naa, dai ena fo bae ita dua ngga bean.”[‡]

☆ **17:24** Kalua numa Masir mai 30:13; 38:26 ‡ **17:27** Tungga-tungga teuk, tou Yahudir fo teun nara 20 lain neu, ara muste bae bea matak esa fo faduli neu Uma Huhule-haradoi Ina-huuk (lees nai *Kalua numa Masir mai* 30:12-16). Neu lelek Lamatuak Yesus leo nai dae-bafok ia, ara reke bea no doik *didrakma*. *Didrakma* esa, belin sama leo *dinari* dua. *Dinari* esa naa, sama leo tukan esa nggadin faik esa. Nai ia, Yesus nafada Petrus nae, neu ko ana hambu doi *stater* esa nai i'ak naa bafan. *Stater* esa belin, *didrakma* dua, do, *dinari* haa — naa, dai ena fo bae bea soa-neu Yesus no Petrus.

18

Lamatuak Yesus ana nunin nara ratatane aok rae, see ndia mo'on lenak (Markus 9:33-37; Lukas 9:46-48)

¹ Faik naa, Yesus ana nunin nara reni Yesus reu fo ratanen rae, "Papa! See ndia mo'on lenak numa basa Manetualain hatahorin mai?"[☆]

² Boe ma Yesus nanggou nala kakana ana esa, de nambaririik kana neu sira taladan. ³ De Ana nae, "Nenene matalolole! Hatahori mana nae maso dadi neu Manetualain hatahorin, ana muste nggati dala dudu'an fo dadi sama leo kakana ana fo ta nalela nekededema aok."[☆] ⁴ Huu hatahori fo dale nekeloelen sama leo kakana ana ia, ana ndia dadi neu hatahori mo'o-inahuuk lenak nai Manetualain matan. ⁵ Ma hatahori mana simbok nala hatahori kadi'ik sama leo kakanak ia, nahuu ana namahere neu Au, na, hatahori naa simbok nala Au ena."

Lamatuak Yesus fee nesenedak la'e-neu hatahori mana edo-podek fo hatahori laen tao salak (Markus 9:42-48; Lukas 17:1-2)

⁶ Basa boe ma Yesus nafada neu sara bali nae, "Metete ma hambu hatahori tao nala kakana ana esa tungga eno-dala kasalak, losa ana ta namahere Au bali, na, besa-besa, ee! Malole lenak fuli batu mo'ok esa,^{*} neu hatahori naa boliin fo feen tena neni tasi demak dale neu. ⁷ Dae-bafok ia, memak mamana sosoek, nahuu hambu matak no'uk ka bisa tao nala hatahori tuda neni kilu-salak dale neu. Tehuu hatahori

[☆] **18:1** Lukas 22:24 [☆] **18:3** Markus 10:15; Lukas 18:17 ^{*} **18:6** Susura dede'a Yunani surak nae, 'batu lelenduk' fo ara pake mol hade-nggandum.

mana hambu soseek lenak naa, ndia hatahori mana edo-podek fo hatahori laen tao salak.

⁸ Mete ma o tao salak munik o limam, do, o eim, na, tete henin leo! Malole lenak o maso nusa tetuk do inggu temak muu, muni kada lima seserik, do ei seserik lena heni ara nggari o muni a'i mbila ta kala matek muu, muni o limam ma eim dua sara.✧ ⁹ Mete ma o tao salak munik o matam, na, edo henin leo! Malole lenak o maso nusa tetuk do inggu temak muu, muni kada mata seserik lena heni ara nggari o muni a'i mbila ta kala matek muu, muni o matam dua sara."✧

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu bibi lombo kala mopok esa

(Lukas 15:3-7)

¹⁰ Yesus kokolak bali nae, "Besa-besa, ee! Boso losak ei makadadaek kakana ana talo ia. Huu Manetualain atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai, ndia ranea sara. Ma atar raa bisa maso faik bee a mesan, fo reu rafada Manetualain la'e-neu hatahorir ia dede'an nara.

¹¹⁻¹³ Ei du'a matalolole, te Au ae fee lololek talo ia: hambu hatahori esa naena bibi lombo natun esa. Faik esa boe ma hambu bibi lombo esa la'ok sala dalan. Tungga ei dudu'am, mana lolo naa muste tao hata? Neu ko ana la'o ela ndia bibi lombo kasio hulu sion nara reu letek lain, fo neu sangga bibi lombo kisek kala mopok naa.✧

Mete ma ana hambu falik kana, neu ko ana namahoko nalan seli mete-nita bibi lombo kisek naa, lena heni ana mete-nita ndia bibi lombon kasio hulu sio ta kala mopok. [Leo naak oo Au,

Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, mai fo tao asoi-asoda hatahori mana la'ok sala numa eno-dala ndoos mai boe.]† ¹⁴ Leo mae kada kakana ana esa ndia mopon oo, Au Amang manai nusa tetuk do inggu temak ta namahoko boe.”

Lamatuak Yesus nafada dalan talo bee fo ita malole tasafali to hatahori mana nasala neu ita

¹⁵ Yesus kokolak bali nae, “Metete ma o toranoo kamaherem nasala no o, na, muste muu matonggo muan. Metete ma kada ei dua ngga, dei fo mafada ndia salan. Metete ma ana nenene o kokolam, na, ei dua ngga malole masafali naa ena.✧ ¹⁶ Tehuu metete ma ana ta nau nenene o, na, muu moke mala o nonoom hatahori esa do dua fo reu sama-sama ro o. Basa de ei miu matonggo mia hatahori naa, fo kokolak seluk mian bali. Huu nai Manetualain Susura Malalaon neni surak nae, ‘Nai dede'ak esa dale, muste hambu sakasii dua do telu kokolan nara sama, dei fo bisa simbok sira kokolan nara raa.’✧ ¹⁷ Tehuu metete ma ana bei ta nau nenene ei, na, miu mafada saranik kara. Ma metete ma ana ta nau simbok no malole saranik kara kokolan, na, taon ndia sama leo hatahori ta mana nalela Manetualain. Metete ma taa, na, taon leo hatahori manggarauk sama leo mana susu bear.

¹⁸ Masaneda matalolole Au kokolang, ee! Hata fo ei ka'i-oren nai dae-bafok ia, naa Manetualain ka'i-oren nai nusa tetuk do inggu temak ena. Ma hata fo ei makaheik kana nai dae-bafok ia, naa

† **18:11-13** Susura dede'a Yunani neulaun lenak ma lasin lenak, ta surak dede'ak manai kurun dale ia. ✧ **18:15** Lukas 17:3

✧ **18:16** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 19:15

Manetualain nakaheik kana nai nusa tetuk do inggu temak ena.✠

19 Ma Au afada seluk ae, mete ma hambu hatahori dua ruma ei mai, hule-haradoi no dalek esa, neu ko Au Amang manai nusa tetuk do inggu temak, ba'e fee hata fo ara rokek. 20 Mete ma hambu hatahori dua do telu rakabua fo hule-haradoi sama-sama, nahuu sira iar, Au hatahoring, na, Au oo nai sira taladan boe.”

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu penggawe ta mana fee ambon neu ndia nonoon

21 Basa boe ma Petrus mai natane Yesus nae, “Papa, au ae atane faa dei. Mete ma au toranoo kamahereng nasala la'i-la'ik kana mbali au, na, au muste fee ambon mbalin la'e hida? Losa la'e hitu, do?”

22 Boe ma Yesus naselu nae, “Taa! O muste fee ambon neun losa la'e 7 la'e 70,‡ losa o ta bisa reke mala sara bali.✠ 23 Ei muste tao tungga talo naa, nahuu Manetualain naa sama leo manek esa fo reke no lutuk ndia penggawen nara hutan.

24 Neu ana mulai reke, boe ma ana nadenu ndia hatahorin fo neu noke nala penggawe esa mana nahuta doik neun, losa rifu-natuk kara.§

25 Tehuu penggawe naa, ta bisa bae ndia hutan nara raa. Dadi manek parenda nae, ‘Miu se'o heni hatahori ia no basa sao-anan nara, fo ara

✠ **18:18** Mateos 16:19; Yohanis 20:23 ‡ **18:22** Dede'a Yunani nai ia, sosoa-ndandaan bisa nae, “la'e 7 la'e 70”. Bisa, “la'e 77”.

✠ **18:22** Lukas 17:3-4 § **18:24** Susura Malalaok dede'a Yunani nai ia surak nae, “τάλαντον (*talanton*) 10.000”. *Talanton* esa belin, ndia hatahori mana maue-osa esa nggadin teuk 15 losa 20. Susura Malalaok dede'a Indonesia nai ia nae, ‘talenta’.

dadi reu ata-dator. Ma se'o heni hata-heton lala'en fo bae neu ndia hutan nara.'

²⁶ Penggawe naa namanene nala naa, boe ma ana sendek luu-langgan neu manek matan fo kokoen nae, 'Awii! Papa, ee! Papa manek tulun fee au fai lelak faa dei! Neu ko au bae falik au hutang nggara lala'en.' ²⁷ Manek namanene nala naa, boe ma dalen tuda kasian neun. De ana koka heni memak panggawe naa hutan lala'en. Boe ma ana nakambo'ik panggawe naa.

²⁸ Tehuu neu panggawe naa la'o dea neu, ana natonggo no nonoon esa, mana nahuta doik ba'u anak ka mbalin.* Boe ma ana humu nala nonoon, de hese neu boliin ma mbokan nae, 'Heeh! Bae o hutam hatematak ia boe!'

²⁹ Nonoon namanene nala naa, boe ma ana sendek luu-langgan fo kokoen nae, 'Awii! Tia-lai, ee! Tulun fee au fai lelak faa dei! Neu ko au bae falik au hutang nggara neu o.'

³⁰ Tehuu panggawe naa nae, 'Ta bisa! Nau ta nau, o muste bae hatematak ia!' Boe ma ana sese nonoon neni bui neu, losa ana bae nabasa hutan nara raa. ³¹ Neu manek panggawen laen nara mete-rita hata mandadik naa ena, boe ma dalen nara sona. De reu tui manek.

³² Manek namanene nala naa, boe ma noke panggawe ta kalela hadak naa. Ana dedeun nae, 'Weeh, hatahori manggarauk! Au koka heni o hutam mara lala'en, nahuu o moke au kasian

* **18:28** Susura Malalaok dede'a Yunani nai ia surak nae, "δηνάριον (*dēnarion*) 100". Dēnarion esa belin, ndia, hatahori mana maue-osa esa nggadin faik esak ka. Dadi mete ma takasamak kana to τάλαντον (*talanton*) 10.000 nai lain (lanek ka-24), na, hutak ia kadi'i anan seli.

neu o. ³³ Tehuu tao hata de o ta maena dale kasian soa-neu o nonoom, sama leo au kasian neu o naa?' ³⁴ Manek naa namanasa nalan seli losa nadenu sese hatahori naa neni bui neu, mita fo ara tuni-ndenin, losa ana bae nabasa hutan nara lala'en."

³⁵ Yesus nate'e Ndia tutuin, boe ma kokolak nae, "Au Amang manai nusa tetuk do inggu temak oo reke no lutuk talo naa boe. Neu ko Ana hukun ei, mete ma ei ta lilii heni tebe-tebe neu ei toranoo hatahori kamaherem mara sala-singgon nara."

19

*Hatahori Farisi sangga dalak fo ike Lamatuak
Yesus la'e-neu sasaok-nemeketuk
(Markus 10:1-12)*

¹ Yesus fee basa nenorik kara raa, boe ma Ana la'o ela Galilea fo neni profensi Yudea manai lee Yarden boboan seri naa neu. ² Hatahori no'uk ka tunggan, boe ma Ana tao nahai hatahori hedis numā naa.

³ Hambu hatahori Farisir ketuk oo mai boe, fo rae ike rakatudak Yesus. Ara ratane rae, "Papa! Tungga ita anggaman hohoro-lalanen, mete ma touk sao ena, na, ana bole namaketu no saon pake dalak bee a mesan, do talo bee?"

⁴ Tehuu Ana naselu nae, "Eir ia, hatahori mana malela anggama. Tehuu tao hata de ei ta bubuluk Manetualain Susura Malalaon isin? Masaneda, nai tutui makasosok neni surak nae, 'Manetualain adu hatahori dae-bafok, touk ma inak.'[☆] ⁵ Ma neni surak bali nae,

☆ **19:4** Tutui Makasosok 1:27; 5:2

'Huu naa de touk muste la'o ela ndia inan ma aman,

fo neu leo-la'o dalek esa no saon,
huu dua sara dadi reu esa ena.'☆

⁶ Dadi mete ma Manetualain mesa kana ndia adu nala dua sara dadi reu esa ena, na, hatahori dae-bafok boso mabingga-ba'e sara bali!"

⁷ Hatahori Farisir ramanene rala Yesus kokolak talo naa, boe ma ratane bali rae, "Mete ma talo naa, na, tao hata de ba'i Musa nae, hatahori bole namaketu, sadi ana fee susura nemeketuk soa-neu sao inan dei?"☆

⁸ Boe ma Yesus naselu bali nae, "Ba'i Musa fee lelak ei bei-ba'im mara ramaketu ro sira sao inan nara, nahuu sira rae, langga batuk kara sama leo ei! Tehuu neu Manetualain nakadadadik dae-bafok ia, Ndia nanaen ta talo naa. ⁹ Huu naa de Au afada, ee! Mete ma sao inak la'ok sala nakahuluk, na, touk bole namaketu noon. Mete ma sao inak ta la'ok sala, tehuu touk ndia namaketu noon, de ana sao seluk no inak laen, na, ana hohongge-lelena naa ena!"☆

¹⁰ Yesus ana nunin nara ramanene rala Ana kokolak talo naa, boe ma ara kokolak rae, "Mete ma talo naa, na, malole lenak boso sao leo."

¹¹ Boe ma Yesus naselu nae, "Ta basa hatahori bisa simbok rala Au kokolang la'e-neu hatahori ta mana saok. Kada hatahori fo Manetualain henggenee memak kana leo. ¹² Hambu hatahori ta sao, nahuu numa inan bonggin mai leo naak ena. Hambu ketuk oo ta sao boe, nahuu hatahori tao sara talo naa. Ma hambu boe, ana here aon fo ta sao, nahuu ana nau nakalala'ok kada

☆ **19:5** Tutui Makasososak 2:24 ☆ **19:7** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 24:1-4; Mateos 5:31 ☆ **19:9** Mateos 5:32; 1 Korentus 7:10-11

Manetualain ue-osan. Hatahori fo mana bisa nalela nenorik ia, elan numan naa fo ana simbo a mesan leo.”

Lamatuak Yesus kokolak fee baba'e-babatik neu kakana anar

(Markus 10:13-16; Lukas 18:15-17)

¹³ Faik naa, hatahorir ko'o roo sira anan nara reni Yesus reu, mita fo Ana ndae liman ma kokolak fee baba'e-babatik neu sara. Tehuu ana nunin nara rahara berak reu hatahorir raa. ¹⁴ Boe ma Ana namanasa ana nunin nara nae, “Ela kakana anar raa reni Au mai! Boso mamanggenggee sara! Huu hatahori mana sama leo sira iar, ndia Manetualain hatahorin.”

¹⁵ Boe ma Ana ndae liman neu kakana anar raa ma noke-hule fo Manetualain fee baba'e-babatik neu sara. Basa boe ma Ana la'o ela mamanan naa.

Hatahori kamasu'ik sangga dalak fo nasoda nakandoo no Manetualain

(Markus 10:17-31; Lukas 18:18-30)

¹⁶ La'e esa, hambu hatahori mai natane Yesus nae, “Papa Meser! Au muste tao hata malole talo bee, mita fo au bubuluk no tetuk ae, au bisa maso nusa tetuk do inggu temak? Huu au ae asoda akandoo ua Manetualain.”

¹⁷ Boe ma Yesus naselu nae, “Tao hata de o matane Au la'e-neu hata fo malole? Kada Manetualain ndia malole. Mete ma o mae masoda muan, na, leo-la'o tungga Ndia parendan.”

¹⁸ Hatahori naa natane bali nae, “Parenda bee naa?”

Boe ma Yesus naselu nae,
 “Boso makanisa hatahori;
 boso la'ok sala mua ta o saom;

boso mamana'o;
 boso dadi sakasii pepeko-lelekok;✧

¹⁹ fee hada-horomatak neu o inam ma o amam;

ma sue neu o toranoom sama leo o sue o ao heli-helim."✧

²⁰ Hatahori naa naselu nae, "Basa parenda raa, au tao tungga sara ena. Bei kuran hata bali?"

²¹ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana nae, "Mete ma o mae tungga Manetualain hihii-nanaun lala'en, na, fali muu ngga fo se'o heni basa o hata-hetom lala'en. Basa naa, muu baba'e doin nara fee hatahori mana to'a taak kara. Basa dei fo o mai tungga Au. Huu neu ko Manetualain bala fee o hata-heto manahetak nai nusa tetuk do inggu temak."

²² Hatahori naa namanene nala naa, boe ma ana fali neu ngga no dalen sona, huu su'in no'un seli.

²³ Basa boe ma Yesus kokolak no ana nunin nara nae, "Mamahere Au, hatahori kamasu'ik susa la'e esak kana maso nusa tetuk do inggu temak. ²⁴ Ndia sususan naa, nok bali banda onta mo'ok esa maso neni lalaen neu nesik ndandauk bolon."

²⁵ Yesus ana nunin nara ramanene rala naa, boe ma ara heran bali-bali. De ara raselu rae, "Mete ma talo naa, na, see ndia bisa maso nusa tetuk do inggu temak?"

²⁶ Yesus mete natalolole sara, boe ma Ana kokolak nae, "Mete ma hatahori dae-bafok ndia

✧ **19:18** Kalua numa Masir mai 20:13-16; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 5:17-20 ✧ **19:19** Kalua numa Masir mai 20:12; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 5:16; Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 19:18

tao, memak ta bisa dadi. Tehuu mete ma Manetualain ndia tao, basan bisa dadi!”

²⁷ Boe ma Petrus fee nesenedak nae, “Papa! Ai la'o ela basa ai hata-heton lala'en ena, fo tungga Papa. Tehuu ai hambu hata?”

²⁸ Yesus naselu nae, “Mamahere neu Au! Mete ma Manetualain nakadadadik basan dadi beuk ena, neu ko Au Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, anggatuuk nai kadera man-parenda mo'o-inahuuk. Faik naa, ei mana tungga Au oo manggatuuk tungga boe nai kadera man-parenda salahunu dua dadi miu mana maketu-maladi dede'ak soa-neu ita leon Isra'el kasalahunu duak kara!✧ ²⁹ Hatahori mana la'o ela ndia uman, ka'a-fadin, ina-aman, anan nara ma ndia osilutun fo tungga Au, neu ko ana simbo falik losa lipa la'e natun esa. Ma neu dae-bafok fai mate'en, ana oo nasoda nakandoo no Manetualain boe. ³⁰ Dadi masaneda, ee! Tungga Manetualain dudu'an, hatahori no'uk mana so'uk aon leo hatahori mo'o-inahuuk, sira raa, ndia hatahori kadi'in lenak. Tehuu hatahori mana tao aon leo hatahori kadi'ik, sira raa, ndia hatahori mo'o-inahuuk, tungga Manetualain dudu'an.”✧

20

Lololek la'e-neu mana maue osi anggor

¹ Basa naa Yesus fee nenorik nae, “Manetualain toto'u parendan naa, sama leo lololek ia: hambu tenu osik esa kalua bei li'u nee huhua anan, neu sangga hatahorir fo raue nai ndia

✧ **19:28** Mateos 25:31; Lukas 22:30 ✧ **19:30** Mateos 20:16; Lukas 13:30

osi anggor. ² Ana hambu hatahori mana maue-osar, boe ma rala harak fo raue-osa faik esa, babaen doi lilo fulak esa, tungga belin fo rateme ralak.* Raketu basa, boe ma ana nadenu sara reu raue nai ndia osin. ³ Li'u sio huhuan, boe ma ana kalua bali neni pasar neu. Numa naa, ana mete-nita hatahori ketuk ranggatuuk nado nggoa-nggoak ka. ⁴ Boe ma ana nafada sara nae, 'Wee, ka'a nggara ein, ee! Ei nau tao ues nai au osing, do? Neu ko au bae ei no mandaak.' Ara ramanene talo naa, boe ma rakahu'u a, de reu raue-osa. ⁵ Li'u salahunu dua ledo tetun, ma li'u telu ledo bobon, tenu osik kalua numa uman mai, fo neu sangga hatahori mana maue-osa bali. ⁶ Ledo bobok ena, fama te li'u lima, boe ma tenu osik naa kalua bali. Ana mete neu-mai te bei hambu hatahori kada rambarii hiek. Boe ma natane sara nae, 'Tao hata de ei kada mambariik ta tao hata esa boe na numa huhuak ka losa ledo bobok ia?'

⁷ Hatahorir raa raselu rae, 'Papa, ee! Ta hambu hatahori fee ai ues.'

Boe ma tenu osik naa nae, 'Mete ma talo naa, na, ei miu tao ues nai au osing leo!'

⁸ Losa li'u fo hahae tao ues, boe ma tenu osik naa nanggou nala ndia mandor, de nae, 'Manggou hatahori mana maue-osar raa fo bae sira esa-esak doi ue-osan. Mulai numa hatahori mana maso bakahitok losa hatahori mana maso makasosak naa.'[☆]

* **20:2** Susura Malalaok dede'a Yunani nai ia surak nae, "doi *dinari* esa". *Dinari* esa belin, ndia hatahori mana maue-osa esa nggadin fai katemak esa. ☆ **20:8** Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 19:13; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 24:15

⁹ Boe ma mandor naa nanggou hatahorir raa mulai numa mana tao ues li'u lima ledo bobon. Ana fee sara esa-esak simbo doi lilo fulak esa. ¹⁰ Basa de mandor naa nanggou hatahori mana maue-osa laen nara, losa mana maue-osa ndia li'u nee huhua anan. Mana tao ues numa huhuan mai du'a rae, neu ko sira simbo no'un lena heni hatahori fo mana tao ues numa li'u lima ledo bobon mai. Naa te sira oo, simbo doi lilo fulak esa boe. ¹¹ Ara simbo rala talo naa, boe ma unngu-remu neu tenu osik naa rae, ¹² 'Awe!' Ta bisa talo ia, papa! Sira mana maik bakadean seli, tao ues kada li'u esak ka. Tehuu ai mana maik numa huhua anan mai, maue-osa fafandek lima-ein losa ai mbusen nara faa! Tehuu talo bee de papa bae ai sama leo sira raa?'

¹³ Boe ma tenu osik naselu neu sira esa nae, 'Ka'a, ee! Au ta panake ka'a, nahuu ka'a mesa kana ndia nakaheik tao ues faik esa, na, babaen doi lilo fulak esa. Tebe, hetu? Dadi au bae tungga ita nekeketun, hetu? ¹⁴ Malole lenak ka'a simbo nala ka'a doin fo fali muu ngga leo. Mete ma au ae fee hatahori fo mana tao ues bakahitok numa ka'a mai, no'un sama no au feek neu ka'a, na, au haak naa. ¹⁵ Au ae pake au doing talo bee a mesan tungga kada au hihiiing. Talo bee de ka'a nasakele nahuu au dale maloleng?'

¹⁶ Leo naak oo, neu Manetualain dadi neu manek soa-neu hatahorir boe, Ana bala hatahorin nara tungga Ndia hihiiin. Dadi hatahori mana mai bakahitok, neu ko ana simbo baba'en sama leo hatahori mana mai makasososak. Ma hatahori mana mai makasososak, neu ko ana simbo ndia baba'en sama leo hatahori mana mai

bakahitok.”☆

*Lamatuak Yesus nafada memak la'e katelun
la'e-neu Ndia mamaten
(Markus 10:32-34; Lukas 18:31-34)*

¹⁷ Basa boe ma Yesus asa la'o reni Yerusalem reu. Neu ara bei la'ok numa dalak, Ana nanggou nala ana nunin nara fo rakabua mesa kasa roon. Boe ma Ana nafada seluk bali nae, ¹⁸ “Ei nenene, ee! Hatematak ia ita tae teni Yerusalem teu. Tehuu nai naa ara se'o heni Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia uni malangga anggama Yahudi malanggan nara, ma meser anggamar uu. Boe ma ara raketu hukun mates neu Au. ¹⁹ De ara loo lima Au uni hatahori fe'ek ta mana nalela Manetualain uu. Boe ma ara kokolak rakamamaek Au. Ma ara poko-femba rakalulutu Au ao-mbaang. Basa dei fo ara tao risa Au nai ai ngganggek lain. Memak Au mate tetebes. Tehuu neu bei-nesan, Au asoda fali numa mamates mai.”

*Yakobis no Yohanis inan noke fo so'uk anan
nara dadi reu hatahori mo'o-inahuuk
(Markus 10:35-45)*

²⁰ Basa boe ma Sabadeus saon neni Yesus neu, sama-sama no anan Yakobis ma Yohanis. Boe ma ana sendek luu-langgan ma fee hada-horomatak fo kokoe nakandoo Yesus.

²¹ De Yesus natanen nae, “Mama parluu hata?”

Boe ma inak naa nafada nae, “Talo ia, Papa! Au hule mete ma Papa nanggatuuk to'u parenda ena, na, Papa so'uk nala au anang dua ia, fo ara oo tungga to'u parenda sama-sama ro Papa

☆ **20:16** Mateos 19:30; Markus 10:31; Lukas 13:30

boe. Au hule fo Papa nangatutuuk esa neu Papa boboa konan, ma esa neu Papa boboa kiin.”

²² Yesus namanene nala inak naa nonoken, boe ma Ana kokolak no Yakobis ma Yohanis nae, “Ei ta bubuluk hata fo ei mokek. Neu ko Au hambu doidosok no'uk ka. Dadi talo bee? Ei du'a mae, ei oo mabe'i lemba-masaa doidosok naa sama-sama mia Au boe, do?”

Dua sara raselu leli-belak kana rae, “Bisa malan seli Papa, ee!”

²³ Boe ma Yesus naselu bali nae, “Memak, neu ko ei oo lemba-masaa doidosok naa, sama leo Au boe. Tehuu neu ko see ndia nangatuuik nai Au boboa konan do boboa kiin, naa Au ta ndia aketu. Manetualain ndia naena haak fo naketun. Ana naketu memak kana ena, see ndia nangatuuik nai mamanak naa.”

²⁴ Neu ana nuni laen kasalahunuk kara ramane rala dua sara nonoken talo naa, boe ma ara rasakele. ²⁵ Tehuu Yesus nanggou nala basa sara, boe ma Ana nae, “Talo ia! Ei bubuluk ena, hetu? Hatahori mo'o-inahuuk kara mana to'u parenda rasi'e tuni-ndeni sira rau-inggun, losa ara ta bisa rakaundak. Ma malangga nusak kara fo ta mana malela Manetualain, ara fee parenda lena-lenak, losa sira rau-inggun nara ta bisa botik rala langgan nara. ²⁶ Tehuu ei ta bole tao talo naa! See numa ei mai nau dadi neu hatahori mo'o-inahuuk, ana muste dadi neu ata-dato fo naono-lalau hatahori laen.✧ ²⁷ Ma see ndia nau dadi neu malanggan, ana muste tao aon sama leo ata-dato.✧ ²⁸ Nenene, ee! Au oo leo naak boe. Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, mai

✧ **20:26** Lukas 22:25-26 ✧ **20:27** Mateos 23:11; Markus 9:35; Lukas 22:26

fo aono-lalau hatahori. Au ta mai fo hatahori naono-lalau Au. Tehuu Au mai fo fee Au sodang katematuan, fo tefa-soi hatahori no'uk ka numa sira sala-singgon nara mai.”

*Lamatuak Yesus tao nahai hatahori pokek
(Markus 10:46-52; Lukas 18:35-43)*

²⁹ Basa naa, Yesus asa la'ok rakandoo. Neu ara kalua numa kota Yeriko mai, hambu hatahori no'uk ka la'ok tungga sara. ³⁰ Numa naa, hambu hatahori pokek dua ranggatuuk numa dalak tatain. Neu dua sara ramanene rae, mana la'ok nesik naa, ndia Yesus numa Nasaret mai, boe ma ara bolu rahere rae, “Lamatuak! Dauk tititi-nonosin, ee! Ai mahani a doon seli ia neu Lamatuak ena! Kasian neu ai dei!”

³¹ Hatahorir ramanene rala dua sara bolu talo naa, boe ma ara ka'i sara rae, “Weeh! Ei dua ngga boso mamue!”

Tehuu dua sara kii-bolu rahere bali rae, “Lamatuak, ee! Dauk tititi-nonosin, ee! Kasian neu ai dei!”

³² Neu Ana namanene talo naa, boe ma Ana nambarii taak, de natane sara nae, “Ei nau Au tao hata fee ei?”

³³ Ara raselu rae, “Lamatuak, ee! Tulun fo ai bisa mete-mita dei!”

³⁴ Yesus namanene nala kokolan nara talo naa, boe ma dalen tuda kasian neu sara. De Ana nafaroe matan nara, boe ma ara mete-rita tutik kana. Basa boe ma ara la'ok tungga Yesus.

21

*Lamatuak Yesus maso kota Yerusalem sama
leo Manek
(Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40; Yohanis
12:12-19)*

¹ Basa naa, Yesus asa la'ok rakandoo losa nggorok esa nade Betfage, nai letek Setun tatain.* Nggorok naa deka-deka no kota Yerusalem ena. Ara hahae taak numa naa. Boe ma Ana nadenu ana nunin dua rakahuluk. ² Ana parenda sara nae, "Ei dua ngga meni nggorok naa miu. Mete ma ei maso, neu ko ei mete-mita banda keledei ina no ana tenan esa, neni pa'ak kara rai naa. Ei miu sefi heni talin nara, fo le'a meni sara ia mai fee Au. ³ Tehuu mete ma hambu hatahori natane ei nae, 'Tao hata de ei le'a meni hatahori keledein?' Na, ei maselun mae, 'Lamatuak nae paken. Mete ma pake basa ena, neu ko Ana haitua fali memak kana.'

⁴ Basa iar muste dadi, tungga hata fo Manetu-alain mana to'u dede'an surak memak kana ena nae,

⁵ 'Hee, ei hatahori Yerusalem mara ein!†

Mai fo mete ia dei!

Te ei Manem mai ena.

Ana mai no dale nekeloloen.

Ana mai no sa'e banda keledei tenak.' "☆

* **21:1** Ara foi nadek 'Setun' neu letek naa, nahuu nai naa hambu osi ai huu setun no'un seli. Ara rasi'e rumu ai huu setun boan fo hambu minan. Letek Setun naa doon numa kota Yerusalem mai, fama te kilo esa. † **21:5** Susura Malalaok dede'a Yunani nai ia surak nae, "Sion ana inan". Sion naa, ndia Yerusalem naden laen. Dadi nai ia Sakaria pake dede'a bini fo bolu neu kota Yerusalem hatahorin nara. ☆ **21:5** Sakaria 9:9

⁶ Basa boe ma ana nunin nara reu, ma tao tungga basa-basan, ndaa no Yesus helu neu sara ena. ⁷ Ara le'a roo keledi ina no ana tenan reni Yesus reu. Boe ma ara bela lafan nara neu reredon, de Ana sa'e neu lain fo nae maso neni kota neu. ⁸ Neu ara rae maso reni kota dale reu, boe ma hatahori no'uk kara ha'i rala lafan nara ma ndae arun nara, fo bela sara reu dalak. Hambu ketuk reu tati rala mbua sina doon nara,‡ fo ara nggenggela sara reu dalak. No dalak naa, ara tao tanda rae, ara soru Yesus sama leo hatahori mo'o-inahuuk. ⁹ Boe ma hatahori ketuk la'ok rakahuluk resik Yesus matan, ma ketuk tungga dean. Ara eki rame-rame rae,

“Hosana! Ai koa-kio Manetualain!§

Huu Dauk tititi-nonosin mai ena!

Hosana! Ai koa-kio Manetualain!

Huu Lamatuak nadenu Hatahori ia mai ena.

Hosana! Ai koa-kio Manetualain!

Huu Lamatuak nanggatuuk to'u parenda memak nai lalai fo demak mate'en!”✠*

¹⁰ Neu Yesus maso Yerusalem no rame-rame talo naa, boe ma kota isin lala'en kalua, de ratane rae, “Awii! See ndia mai ia?”

¹¹ Hatahori no'uk kara raselu rae, “Ndia ia, Manetualain mana to'u dede'an. Naden Yesus, hatahori Nasaret, numa profensi Galilea mai.”

‡ **21:8** Mateos susura huun nae 'ai ndana anan nara'. Tehuu ita bubuluk numa susura Yohanis 12:13 nae mbua sina doon nara. § **21:9** Sira dede'a Aram nae 'Hosana'. Lele uluk sosoan-ndandaan nae, 'ana tao nasoi-nasoda hatahori'. Neu faik Lamatuak Yesus bei leo-la'o nai dae-bafok ia, dede'a de'ek 'Hosana', ara rasi'e paken fo koa-kio Manetualain. *✠ **21:9** Sosoda Kokoa-kikiok kara 118:26

Lamatuak Yesus maso neni Uma Huhule-haradoi Ina-huuk neu, de ofe heni pasar numa naa (Markus 11:15-19; Lukas 19:45-48; Yohanis 2:13-22)

¹² Basa boe ma Yesus asa la'ok rakandoo, de maso reni Manetualain Uma Huhule-haradoi Ina-huun reu. Numa Uma Huhule-haradoik naa bebelan, hatahori taon dadi neu pasar ena, fo ara rasese'o mbui lunda sinar, ndia hatahori paken dadi tunu-hotuk soa-neu huhule-haradoik. Yesus mete-nita talo naa, boe ma Ana neu husi-mbuu kalua heni sara. Ana fae nggari heni basa meir fo ara pake tuka doik, ma fae nalengga heni basa banggur fo ara pake rasese'o mbuik kara. ¹³ Boe ma Ana nafada sara nae, "Manetualain mana to'u dede'an surak ena nae, 'Au ambadedeik Uma ia, mita fo hatahorir bisa mai hule-haradoi nai ia.'

Manetualain nanaun talo naa, tehoo ei tao Uma ia dadi neu na'o manu-meor mamana nekebuan!"[☆]

¹⁴ Basa boe ma hatahori pokek ma hatahori keko-lu'uk kara reni Yesus mai numa Manetualain Uma Huhule-haradoin naa. De Ana tao nahai basa sara. ¹⁵ Numa naa oo hambu malangga anggama Yahudi malanggan nara ma meser anggamar boe. Neu ara mete-rita Yesus tao tanda heran talo naa, boe ma ara rasakele. Lena-lenak bali, neu ara ramanene kakanak kara bolu rame-rame numa Uma Huhule-haradoik rae,

*"Hosana! Ai koa-kio Manetualain!
Huu mane Dauk tititi-nonosin mai ia ena!"*

[☆] **21:13** Yesaya 56:7; Yermia 7:11

16 Basa de malanggan nara raa kokolak reu Yesus rae, “Heeh! O mamananene kakanak kara raa kokolan? Naa, ta ndaa naa!”

Tehuu Yesus naselu sara nae, “Hou, Au amanene. Te hata de? Ei bei ta lees mita nai Manetualain Susura Malalaon la'e-neu kakanak kara fo mana koa-kio Manetualain, do? Nai naa neni surak nae,

‘Manetualain sadia memak kakana mbimbila anak ma kakana kadi'i anak, fo ara koa-kio neu Ndia.’”[☆]

17 Basa boe ma Yesus asa kalua la'o ela kota naa, fo reu sunggu nai nggorok Betania.

Lamatuak Yesus parenda ai huuk esa fo boso naboq bali

(Markus 11:12-14, 20-24)

18 Neu be'e-mai huhua anan, Yesus asa la'ok bali fo maso fali reni kota Yerusalem reu. Tehuu neu ara bei la'ok numa dalak, Ana nameda ndoe ena. 19 Ana mete-nita ai huuk esa numa dalak tatain fo hatahorir rasi'e ra'a boan.* De Ana neu deka-deka no ai huuk naa, fo nae mete sudik kaboak do taa. Neu Ana losa ai huuk naa, Ana ta mete-nita boak esa boe na, tehuu mete-nita kada ai huuk naa doon. Boe ma Ana kokolak mbali ai huuk naa nae, “Huu o ta fee o boam soa-neu Au, de o ta bisa maboq ena!” Ana kokolak basa, boe ma ai huuk naa namatuu tutik kana.

[☆] **21:16** Sosoda Kokoa-kikiok kara 8:3 * **21:19** Dede'a Indonesia pake dede'a de'ek 'ai huu kaak' numa dede'a de'ek Yunani mai συκῆ (sukē). Tehuu Manetualain Susura Malalaon natudu ai huuk esa nai naa, fo hatahorir rasi'e selen ma ra'a boan. Nai Indonesia dulu, hatahorir ta ra'a 'ai huu kaak' boan. Dadi 'ai huu kaak' manai Manetualain Susura Malalaon, ta sama no ita ai huu kaan manai ia.

²⁰ Ana nunin nara mete-rita talo naa, boe ma ara nggenger. Ara ratane rae, “Tao hata de medak neu ma ai huuk ia namatuu tutik kana?”

²¹ Boe ma Ana naselu nae, “Nenene matalolole, ee! Mete ma ei mamahere tebe-tebe neu Manetualain, ma ta madale duak faa boe na, ei bisa tao sama leo Au taok naa ena. Ei oo bisa tao lena heni naa boe. Ha'i netuduk leo: ei bisa parenda letek esa fo lali neni tasi neu. Neu ko Manetualain lali heni memak letek naa, sadi ei mamahere tebe-tebe neu Ndia!✧ ²² Basa hata fo ei moke neu Manetualain, neu ko ei simbon, sadi ei mamahere tebe-tebe neu Ndia.”

Malanggan nara rakaseseluk dede'ak ro Lamatuak Yesus la'e-neu Ndia haak (Markus 11:27-33; Lukas 20:1-8)

²³ Basa boe ma Yesus asa la'ok rakandoo. Losa Yerusalem, ara maso fali reni Uma Huhuleharadoi Ina-huuk bebelan reu bali. Neu Ana nanori hatahorir la'e-neu Manetualain eno-dalandoon, boe ma malangga anggama Yahudi malanggan nara ma lasi-lasi hadak kara mai rakaseseluk dede'ak roon rae, “See ndia nadenu o mai tao nemuek numa ia ndia afik ka? See ndia fee o haak naa?”

²⁴ Tehuu Ana bubuluk ara sangga dalak fo rae rakatutudak Ndia. Boe ma Ana bala nae, “Au oo ae atane ei boe. Ei maselu Au dei, dei fo Au aselu ei. ²⁵ Au ae atane talo ia: ei basa ngga malela Yohanis Mana Saranik naa, hetu? See ndia feen haak fo ana sarani hatahorir? Manetualain, do hatahori dae-bafok?”

Boe ma ara dudu'a reu-mai, ma rakokola aok rae, “Awii! Ikek nala ita ia ena, ma! Huu mete

✧ **21:21** Mateos 17:20; 1 Korentus 13:2

ma ita taselu tae, 'Manetualain ndia feen haak', neu ko Ana bala nae, 'Mete ma talo naa, tao hata de ei ta mamahere Yohanis?' ²⁶ Tehuu ita oo ta bisa tae, 'Hatahori dae-bafok ndia feen haak' boe, neu ko basa hatahorir ramue mbali ita, nahuu ara ramahere rae, Yohanis naa, Manetualain mana to'u dede'an." ²⁷ Huu naa de ara raselu mbali Yesus rae, "Ai ta bubuluk."

Boe ma Yesus bala nae, "Dadi mete ma talo naa, Au oo ta parluu afada see ndia fee haak neu Au boe."

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu amak esa no ana toun dua

²⁸ Yesus kokolak nakandoo no malanggan nara raa nae, "Ei du'a talo bee la'e-neu lololek ia? Hambu amak esa no ana toun dua. Ana parenda ana ulun nae, 'Anang gee! O muu maue-osa nai osi dale faik ia dei.'

²⁹ Tehuu kanak naa naselu nae, 'Eeh! Au ta uu.' Tehuu ta dook ka boe ma ana fale dalen de ana neu.†

³⁰ Basa boe ma amak naa nadenu ana kaduan nae, 'Anang gee! O muu maue-osa nai osi dale faik ia dei.'

Boe ma kanak naa naselu nae, 'Malole papa. Dei fo au uu.' Naa te ana ta neu."

³¹ Yesus tui basa talo naa, boe ma natane sara nae, "Au ae atane talo ia: numa kakana kaduak kara raa mai, see ndia tao tungga aman parendan naa?"

Boe ma ara raselu rae, "Ndia makasososak naa!"

† **21:29** Susura Malalaok dede'a Indonesia TB1 surak sala numa susurak dede'a Yunani lasin lenak ma lolen lenak mai nai ia.

Basa de Ana kokolak nae, “Hou. Nenene mat-alolole, huu Au kokolang ndia ndaa. Hatahori fo ei henggenee malan ta kambareek kara, sama leo mana susu bea ia ma ina petak, neu ko ara maso dadi reu Manetualain hatahorin rakahuluk ruma ei mai. Huu ei kada mataa hie-hie mbali Manetualain, tehuu ei ta tao tungga Ndia hihii-nanaun. ³² Fai bakahulun, Yohanis Mana Saranik nanori ei ena, dalak talo bee fo ei bisa leo-la'o no ndoos. Tehuu ei ta nau mamahere neu sana. Naa te neu faik hatahori ta kambareek kara ramanene Yohanis, ara la'o ela basa sira sala-singgon nara fo tungga ndia nenorin naa. Ei oo bubuluk mala basa naar ena boe. Tehuu ei ta nau hahae numa ei sala-singgom mara mai, fo tungga Manetualain hihii-nanaun.”✧

*Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu hatahori manggarauk mana maue osi anggor
(Markus 12:1-12; Lukas 20:9-19)*

³³ Basa naa, Yesus tui lololek esa bali nae, “Hambu tenu daek esa neu nasosoi nambalao osi beuk fo nae sele ai anggor neu ndia daen lunggun. Basa de ana mba'a eko-feon. Ma ana tao baak fo nae rumu-ke'e anggor oen. Boe ma ana nambaririik mamana nenea demak. Basa de ana fee osi naa neu mana maue osir fo ara raue ma raba'e buna-boan nara roon. Boe ma ana la'o neni nusa fe'ek neu.✧

³⁴ Losa fai ketu anggor boan, boe ma tenu osik naa nadenu ndia hatahori mana maue-osan neni mana maue osir neu, fo noke ndia baba'en. ³⁵ Tehuu mana maue osir ta hosek ndia hatahori mana maue-osan naa. Ketuk hambu fefembak,

ketuk rakanisa sara, ma ketuk neni tokok renik batu. ³⁶ Tehuu tenu osik naa nadenu seluk ndia hatahori mana maue-osan nara bubuak esa mo'on lena makasososak naa. Tehuu mana maue osir raa oo, tao manggarauk talo naa neu basa sara boe.

³⁷ Doo-doo boe ma, tenu osik naa nadenu ndia ana heli-helin. Huu ana du'a nae, 'Mete ma au adenu au ana heli-heling, neu ko ara simbok no malole, ma ramanene neun.'

³⁸ Tehuu neu mana maue osir raa mete-rita kanak naa, boe ma ara rakokola aok rae, 'Heeh, ei mete dei! Tou lasik nadenu ndia ana heli-helin mai ena. Neu ko ana ndia simbo nala tou lasik pusakan lala'en. Dadi mai fo ita tao tisan leo, mita fo ita ndia la'e tala osi ia.' ³⁹ Boe ma ara humu rala kanak naa, de ara nggarin neni osi deak neu fo tao risan."

⁴⁰ Yesus tui basa, boe ma natane sara nae, "Au ae atane talo ia: mete ma tenu osik naa fali mai ngga, nai rarain ana tao mana maue osir raa talo bee?"

⁴¹ Boe ma hatahori Yahudi malanggan nara raselu rae, "Neu ko ana nakanisa basa hatahori manggarauk kara raa. Basa naa, ana fee hatahori laen seba osi naa, fo neu ko ba'e buna-boan ndaa no fain."

⁴² Boe ma Yesus kokolak no sara nae, "Fama te ei bei ta lees mita hata fo neni surak nai Manetualain Susura Malalaon nae,

'Hambu batu esa, bukan batur nggari henin,
tehuu hatematak ia batu naa dadi neu uma
batu netehuun ena!

Manetualain mesa kana ndia here nalan, boe ma
nanggatutuuk batu naa.

Huu naa de ita mete-titan lolen seli!' "☆

⁴³ Boe ma Yesus tuti kokolan nae, "Dadi ei dudu'a matalolole, ee. Fai bakahulun Manetualain here nala ita hatahori Yahudir ia, fo dadi teu Ndia hatahorin. Tehuu ei ta nau tao matak mbali Au, de neu ko Manetualain here hatahori laen. Kada hatahori mana leo-la'o tungga Manetualain hihii-nanaun, ndia bisa maso dadi neu Manetualain hatahorin. ⁴⁴ [Au afada no kada ndoo-tetun. Au ia, ndia batu netehuuk naa. Hatahori mana tuda la'e-ndaa batu ia, neu ko nakalulutu. Ma mete ma batu naa tuda la'e hatahori, neu ko hatahori naa dadi makararafuk memak.]" ‡

⁴⁵ Neu malangga anggama Yahudi malanggan nara, ma hatahori Farisir ramanene rala Yesus tutuin, boe ma ara bubuluk rae, lololek naa ndee la'e sira. Sira tetuk sama leo mana maue osir rae, ma tukan batu mana nggari heni batu netehuuk naa. ⁴⁶ De ara ramanasa ralan seli. Boe ma ara dudu'a de rala harak fo rae humu Yesus. Tehuu ara ramahia hatahori no'uk kara fo mana tao leo Yesus naa, Manetualain mana to'u dede'an. Huu naa de ara oo ta bisa tao hata-hata mbalin boe.

22

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu hatahori ta mana nau neni feta kabin neu (Lukas 14:15-24)

¹ Basa de Yesus kokolak seluk no sara pake lololek nae, ² "Manetualain parenda-koasan naa, sama leo manek esa tao feta kabin soa-neu ana toun. ³ Neu raole rala feta ena, boe ma ana

☆ **21:42** Sosoda Kokoa-kikiok kara 118:22-23 ‡ **21:44** Susura dede'a Yunani ketuk ta surak lanek ka-44 ia.

nadenu atan fo neu nafada basa hatahorir neni nokek kara nae, 'Mai leo, te feta nae mulai ia ena.' Tehuu hatahorir raa ta nau mai.

⁴ Boe ma atar raa lenggu fali de rafada manek. Manek namanene nala naa, boe ma nadenu ata laen nara nae, 'Ei miu mafada basa hatahorir fo mai leo, huu sadia ala feta ena. Au tati sapi ena, ma dode-nasu malada-malada ena. Madenu sara mai ra'a feta leo, huu basan neni sadiak ia ena.'

⁵ Atar raa reu rafada talo naa. Tehuu hatahori neni nokek kara raa ta nau tao matak. Ketuk reni osi reu, ketuk reni mamana ue-osan reu, ⁶ ma ketuk humu rala manek atan nara fo tuni-ndeni sara losa mate.

⁷ Manek namanene nala naa, boe ma namanasa nalan seli. De Ana nadenu soldadun nara reu rakanisa basa hatahorir mana rakanisa ndia atan nara. Basa de soldadur raa hotu heni kota naa losa natetu no daer.

⁸ Boe ma manek naa nanggou ndia ata laen nara ma nafada nae, 'Feta kabin neni sadiak ena, tehuu hatahorir fo au okek kara ena, ta randaa tungga au fetang. ⁹ Hatematak ia ei kalua meni dala ramer miu moke see a mesan, fo ei matonggo mia sara rai naa.' ¹⁰ Boe ma atar raa reni dala ramer reu. Ara roo hatahori no'uk ka fo ratonggo sara ruma naa, de reni feta kabin reu. Hambu hatahori neulauk kara, ma hambu hatahori manggarauk mana mai tao rasofe mamana feta naa.

¹¹ Basa de manek naa maso neni mamana feta neu, de mete ndule ndia fuin nara. Boe ma ana

mete-nita fuik esa ta pake buah-lo'a feta.* 12 De manek natanen nae, 'Tia-lai, ee! Tao hata de o maso ia mai ta pake buah-lo'a feta?' Tehuu hatahori naa panggananaa namanggonggoak kana. 13 Boe ma manek parenda atan nara nae, 'Futu hatahori ia lima-ein nara fo pirun neni dea naa neu, mita fo ana bu'i ma doidoso nai mamana makiuk naa.'☆

14 Leo naak oo, Manetualain noke hatahori no'uk ka boe, tehuu Ana here nala kada hidak ka fo dadi neu Ndia hatahorin."

Lamatuak Yesus kokolak la'e-neu bae bea fee man-parenda

(Markus 12:13-17; Lukas 20:20-26)

15 Hatahori Farisir ramanene rala Yesus kokolak talo naa, boe ma ara rala harak fo rae ike ma rakasasa'ek salak neu Yesus. 16 De ara radenu sira ana nunin nara sama-sama ro hatahori numa Herodes partei politik mai, fo reu rakaseseluk dede'ak ro Yesus. Ara rakadedemak kana rae, "Papa Meser! Ai bubuluk Papa dalen ndoos. Papa ta mana pepeko-lelekok ma ta mete matak. Papa soa fee nenorik la'e-neu Manetualain Dede'a-kokolan no tetuk. 17 Hatematak ia ai nau matane dede'ak esa. Tunggu ita anggama Yahudi hohoro-lalananen, ndondoos naa ita muste bae bea fee man-parenda Roma mane ina-huun, do taa?"

18 Tehuu Yesus bubuluk nae, ara rae ike Ndia naa ena fo Ndia kokolak laban man-parenda

* **22:11** Hatahori malelak ketuk rae, manek ia sadia nala buah-lo'a feta ena, fee hatahorir sudi ruma bee a mai. Tehuu hatahori kisek ia, ta nau pake buah-lo'a naa. No dalak naa, ana nakadadaek manek naa no anan. ☆ **22:13** Mateos 8:12; 25:30; Lukas 13:28

Roma. Boe ma Ana naselu nae, “Memak, ei hatahori mana dea-matak! Tao hata de ei mae ike Au menik dede'ak naa? ¹⁹ Matudu sudik doi lilo fulak esa fo hatahorir paken bae bea mai Au dei!” De ara ratudu doi lilo fulak esa neun.

²⁰ Boe ma Ana natane sara nae, “Ia, see nggambar ia? Ma ia, see naden ia?”

²¹ Ara raselu rae, “Naa keser, man-parenda Roma mane ina-huun naa.”

Boe ma Yesus nafada sara nae, “Dadi mete ma talo naa, ei miu fee man-parenda hata fo man-parenda haak. Ma fee Manetualain hata fo Manetualain haak.”

²² Ara ramanene rala Ana naselu talo naa, boe ma basa sara heran bali-bali, huu Ana kokolak ndaa, na. Huu naa de ara ta bisa ike sana. Boe ma ara la'o elan leo.

Lamatuak Yesus fee nenorik la'e-neu hatahori mates nasoda fali numa mamaten mai; ma bei hambu dede'a sasaok soa-neu hatahori nai nusa tetuk do inggu temak, do taa?

(Markus 12:18-27; Lukas 20:27-40)

²³ Numa naa oo, hambu hatahorir ruma partei Saduki mai boe. Hatahorir maruma partei Saduki mai ia fee nenorik rae, hatahori mates ta nasoda fali numa mamaten mai. Faik naa ara oo, sangga dalak fo rae ike Yesus boe. Huu naa de ara mai rakaseseluk dede'ak roon rae, ²⁴ “Papa Meser! Ba'i Musa surak ela fee ita dala-hadak ia ena nae, mete ma touk esa mate la'o ela saon, tehuu anak taa, na, touk naa fadin muste sao nala ina falu naa, mita fo ana fee tititi-nonosik

☆ **22:23** Nedenuk kara Tutuin 23:8

soa-neu ka'an mana matek naa ena.☆ 25 Memak lele uluk ba'i Musa fee nenorik talo naa, tehuu hatematak ia, ai nau matane talo ia: hambu touk hitu ka'a-fadik kara. Uluk sao, tehuu maten ma ta la'o ela anak. Boe ma fadin mana tunggan, sao nasafali ina falu naa. 26 Ta dook ka, ana oo mate boe, ma anak taa. Leo naak oo no fadik katelun boe; ana sao nala ina falu naa, tehuu ana oo mate boe, ma ta la'o ela anak. Talo naa nakandoo losa fadi muri anak oo, maten boe. 27 Basa boe ma ina falu naa maten.

28 Dadi hatematak ia, ai nau matane talo ia: inak naa sao nita no touk hitu ena. Neu ko neu dae-bafok fai mate'en, Manetualain nasoda falik hatahori mates sara, inak naa dadi neu see saon, ou?"

29 Boe ma Yesus naselu nae, "Mete ma ei matane talo naa, na, ei sala mo'ok ia ena! Ei ta malela Manetualain Susuran isin. Ma ei oo ta bubuluk Ndia koasan ta neni babanggak boe! 30 Ndoon talo ia. Neu Manetualain nasoda falik hatahori mates sara, ta hambu dede'a sasaok soa-neu sara ena, sama leo Ndia atan nara marai nusa tetuk do inggu temak. 31 Ma Au oo nau kokolak la'e-neu hatahori mates bisa nasoda fali numa mamaten mai, do taa boe. Nai ba'i Musa susuran hambu tutuik na'u ai ana neni hotuk, tehuu ta kade sana. Numa tutuik naa mai, ita bubuluk tae, hatahori mates bisa nasoda fali numa mamaten mai. Numa naa Manetualain nafada ba'i Musa nae,

32 'Au ia, Manetualain numa o ba'im mara mai, sira ba'i Abraham, ba'i Isak, ma ba'i Yakob.

☆ 22:24 Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 25:5

Basa sara rakaluku-rakatele rakandoo neu Au, losa hatematak ia.'

Ita bubuluk tae, neu Manetualain kokolak talo naa, ba'ir raa mate dook ka ena. Tehuu Manetualain nafada nakandoo nae, Ndia bei dadi neu sira Lamatuan. Huu naa de ita bubuluk tae, sira samanen nara bei rasoda rakandoo, leo mae ara mate dook ka ena. Dadi leo mae hatahori mate, tehuu ana nasoda fali numa mamaten mai. Kada hatahori masodak ndia mana nakaluku-nakatele neu Manetualain, ta hatahori mates, hetu?!"[☆]

³³ Hatahori Sadukir raa ramanene rala Yesus fee nenorik talo naa, boe ma ara ta bisa bala hata-hata bali. Tehuu hatahori no'uk kara raa heran bali-bali, de kokolak rae, "Awii! Hatahori ia nenorin ta neni babanggih, ee!"

Lamatuak Yesus fee nenorik la'e-neu parenda fo nenenin lenak

(Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28)

³⁴ Neu hatahori Farisir ramanene rala rae, Yesus bala nala hatahori Saduki raa ena, boe ma ara rakabua rame-rame fo rae rakaseseluk dede'ak roon. ³⁵ Sira mana malela anggaman esa nae ike sudik Yesus nae, ³⁶ "Papa Meser! Au nau atane talo ia: ita hohoro-lalanen, ma anggama parendan, no'un seli. Numa basa parendar fo maruma ba'i Musa mai naa, bee ndia nenenin lenak?"

³⁷ Boe ma Yesus naselu nae, "Parenda fo nenenin lenak nai Manetualain Susura Malalaon naa nae talo ia:

'Manetualain naa, ei Lamatuam.

Dadi ei muste sue-lai neu Ndia *lena* heni basa-basan.

[☆] **22:32** Kalua numa Masir mai 3:6

Huu naa de ei muste hii malan seli neun,
malela Ndia,
ma maue-osa fafandek lima-eim mara fo
tungga Ndia hihii-nanaun.'☆

³⁸ Parenda naa, nenenin lena basan, ma ta neni
babanggak! ³⁹ Ma hambu parenda kaduan nae
leo ia:

'O muste sue hatahori laen nara, sama leo o sue
o ao heli-helim.'☆

⁴⁰ Parenda kaduak kara ia, ndia huuk numa
ba'i Musa hohoro-lalanen ma Manetualain mana
to'u dede'an nara nenorin lala'en. Ta bisa dadi,
hatahori tungga parenda laen nara, mete ma ana
ta tungga nakahuluk parenda mo'o kaduak kara
iar."☆

*Karistus naa, memak mane Dauk tititi-
nonosin, tehuu Ndia oo dadi neu mane Dauk
Lamatuan boe*

(Markus 12:35-37; Lukas 20:41-44)

⁴¹ Faik naa, hatahori Farisir bei rakabua numa
naa, boe ma Yesus natane nasafali sara nae,
⁴² "Manetualain helu-bartaa numa lele uluk mai
ena nae nadenu Karistus mai fo tao nasoi-nasoda
Ndia hatahorin nara. Tungga ei dudu'am, Karis-
tus naa, see tititi-nonosin?"

Boe ma ara raselu rae, "Ndia naa, mane Dauk
tititi-nonosin."

⁴³ Yesus kokolak seluk nae, "Mete ma talo
naa, na, hata de Manetualain Dula-dale Malalaon
nafada mane Dauk fo noke Karistus naa, 'Lamat-
uak'? Sama leo Dauk surak ena nae,

⁴⁴ 'Manetualain nafada au lamatuang ena nae,

☆ **22:37** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 6:5 ☆ **22:39**
Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 19:18 ☆ **22:40** Lukas
10:25-28

“Mai fo manggatuuk muu Au boboa konang
 nai mamana hada-horomatak mate'en ia.
 Neu ko Au tao ala o musum mara, losa
 ara do'or mbali O.'”☆

⁴⁵ Numa susurak naa mai, ita bisa bubuluk
 tae, mane Dauk mesa kana noke Karistus naa,
 ‘Lamatuak’. Dadi mete ma hatahori rae Karistus
 naa, kada mane Dauk tititi-nonosin, naa bei ta
 dai! Ndia oo dadi neu mane Dauk Lamatuan
 boe!”

⁴⁶ Ara ramanene rala Yesus kokolan talo naa,
 boe ma hatahori Farisir raa kada ramanggong-
 goak kana, ma ta hambu hatahori esa bisa naselu
 Yesus boe na. Huu naa de mulai numa faik
 naa mai oo, ara ramata'u ratatane boe, ma ta
 rambarani rae ike sudik Yesus bali.

23

*Lamatuak Yesus fee nesenedak fo besa-besa ro
 meser anggamar ma hatahori Farisir*

(Markus 12:38-39; Lukas 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Basa boe ma Yesus nanori ana nunin nara
 sama-sama roo hatahori no'uk kara fo mana
 tungga sara. ² Ana nafada nae, “Meser anggamar
 ma hatahori Farisir raa to'u haak fo fee nenorik
 la'e-neu ba'i Musa hohoro-lalanen nara. ³ Huu
 naa de ei muste nenene sara ma tungga nenorin
 nara. Tehuu boso tungga hata fo ara taok, nahuu
 ara ta tao tungga sira nenori heli-helin. ⁴ Ara
 rakasetik hatahorir fo lemba-rasaa sira angga-
 man hohoro-lalane kamaberan nara. Tehuu sira
 mesa kasa ta nau tulu-fali hatahorir fo tao tungga
 hohoro-lalanek naa. ⁵ Basa hata fo ara taok, ara
 taon mita fo hatahori koa sara. Ha'i netuduk

☆ **22:44** Sosoda Kokoa-kikiok kara 110:1

leo: hambu buas esa isin Manetualain Dede'a-kokolan fo ara pa'an neu langgan nara ma liman nara. Tehuu ara tao ramo'o sira enan, mita fo hatahori so'uk kasa rae, 'Wee! Sira iar, hatahori malalaok!'☆

⁶ Mete ma ara maso reni uma huhule-haradoik reu, do tungga feta, ara soa sangga mamana nenggetuuk neulaun lenak, fo hatahori no'uk mete-rita sara. ⁷ Mete ma reni pasar reu, ara oo hihii kada hatahori fee sara hada-horomatak boe. Ara sangga fo hatahori do'or neu sara rae, 'Soda-molek, papa meser mana hambu hada-horomatak.' ⁸ Tehuu ei boso tungga sira hihiru-heheon naa! Hatahori ta bole roke ei rae, 'papa meser', nahuu ei Mesem kada esak ka. Ma ei basa ngga ia, toranook kara. ⁹ Boso makadedemak hatahori nai dae-bafok ia mae, 'papa', nahuu ei Amam nai nusa tetuk do inggu temak kada esak ka. ¹⁰ Hatahorir oo ta bole roke ei rae, 'lamatuak' boe, nahuu ei Lamatuam kada esak ka, ndia Au ia fo Manetualain helu-bartaa nadenun numa lele uluk mai ena. ¹¹ Huu naa de Au afada fo ei ta bole so'uk aom mara, sama leo hatahori mana hii kada hambu hada-horomatak kara raa. See numa ei mai nau dadi miu hatahori mo'o-inahuuk, ana muste dadi sama leo ata-dato fo naono-lalau hatahori laen.☆ ¹² Hatahori mana nakadedemak aon nara, neu ko Manetualain nakaloloek kana. Tehuu hatahori mana tao aon sama leo hatahori kadi'ik, neu ko Manetualain nakadedemak kana."☆

☆ **23:5** Mateos 6:1; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 6:8; Susura Rerekek 15:38 ☆ **23:11** Mateos 20:26-27; Markus 9:35; 10:43-44; Lukas 22:26 ☆ **23:12** Lukas 14:11; 18:14

Lamatuak Yesus nahara berak neu malangga anggamar; nahuu sira kokolak laen, tao laen
(*Markus 12:40; Lukas 11:39-42, 44, 47-52; 20:47*)

¹³ Basa naa, Yesus tuti kokolan nae, “Weeh, ei meser anggamar ma hatahori Farisir ein! Numa ei hihiru-heheom huun mai, eir ia, hatahori mana dea-matak kara! Neu ko ei hambu sosoek, nahuu ei ta nau mamahere neu Au, ndia Hatahori fo Manetualain helu-bartaa ena nae nadenun mai ia. Ma manggaraun lenak bali, ei mamanggee mala hatahorir mana nau mai maso nai Manetualain parenda-koasan dale fo ara boso ramahere neu Au.

¹⁴ [Weeh, ei meser anggamar ma hatahori Farisir ein! Numa ei hihiru-heheom huun mai, eir ia, hatahori mana dea-matak kara! Neu ko ei hambu sosoek, nahuu ei kada pepeko-leleko ina falur, basa de ei fonda mala uman nara. Tehuu nai hatahori no'uk kara matan, ei mafuni ei manggaraum mara naa, ma mambariik huleharadoi mala dook ka fo hatahorir rae, ei dalem mara lolo-laok. Tehuu neu ko Manetualain fee huku-dokik beran seli neu ei.]*

¹⁵ Weeh, ei meser anggamar ma hatahori Farisir ein! Numa ei hihiru-heheom huun mai, eir ia, hatahori mana dea-matak kara! Neu ko ei hambu sosoek, nahuu ei sa'e ofak meni bee miu a mesan, ma konda-hene letek, nau sangga kada hatahori esak ka, fo maso neni ei anggammam neu. Tehuu mete ma ana maso ena, na, ei tao mala masodan manggaraun lenak bali, losa ana

* **23:14** Lanek ia, ta hambu sana nai susurak dede'a Yunani lasin lenak.

hambu huku-dokik nai a'i mbila ta kala matek, beran lena ei la'e dua.

¹⁶ Weeh! Ei dadi hatahori poked nai dalem mara ena, tehoo hata de ei bei nau matudu dalak fee hatahori laen bali? Neu ko ei hambu sosoek, nahuu ei fee nenorik leli-belak kana mae, 'Mete ma hatahori so'uk hehelu-bartaak pake sumba-sook ma seseik Uma Huhule-haradoi Ina-huuk, na, hatahori naa ta nakaesa no ndia hehelu-bartaan naa. Tehoo mete ma ana so'uk hehelu-bartaak pake sumba-sook ma seseik bua lilo mbilas manai Uma Huhule-haradoik naa, na, dei fo ana nakaesa no ndia hehelu-bartaan naa.' ¹⁷ Eir ia, hatahori nggoak kamangganggak ta bubuluk hata esa boe na! Ei rarain mae, Manetualain du'a nae bua lilo mbilas nenenin lena heni Ndia Uma Huhule-haradoin, do? Taa! Uma naa ndia tao buas naa dadi malalaok!

¹⁸ Ei oo fee nenorik leli-belak kana mae, 'Mete ma hatahori so'uk hehelu-bartaak pake sumba-sook ma seseik mei tunu-hotuk manai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk, na, hatahori naa ta nakaesa no ndia hehelu-bartaan naa. Tehoo mete ma ana so'uk hehelu-bartaak pake sumba-sook ma seseik tunu-hotuk manai mei lain, na, dei fo ana nakaesa no hehelu-bartaan naa.' ¹⁹ Eir ia, memak poke tetebes sara ena. Neu ko mei tunu-hotuk naa nenenin lena heni tunu-hotuk manai mei naa lain. Mei naa ndia taon, de sira tunu-hotun nara dadi malalaok fee Manetualain. ²⁰ Huu naa de mete ma hatahori sumba-soo ma seseik mei tunu-hotuk, na, malole lenak seseik mei naa, no basa hata manai mei naa lain boe. ²¹ Mete ma hatahorir sumba-soo ma seseik Uma Huhule-haradoi Ina-huuk, na, malole lenak seseik Uma Huhule-haradoik sama-sama

no Manetualain naden. Huu Ana ndia leo nai naa. ²² Mete ma hatahori sumba-soo ma seseik nusa tetuk do inggu temak, na, naa sama leo ana seseik Manetualain kadera man-parendan sama-sama no naden, huu Ana ndia nanggatuuk to'u parenda nai naa.✧

²³ Weeh, ei meser anggamar ma hatahori Farisir ein! Numa ei hihiru-heheom huun mai, eir ia, hatahori mana dea-matak kara! Neu ko ei hambu sosoek, nahuu ei malelam mara seli fo reke fee Manetualain baba'ek esa numa salahunu mai. Ei soa reke makandoo basabasan, losa ei bumbu-fanim mara ruma osi mai oo, ei reke no lutuk boe. Ha'i netuduk leo, ei reke lutuk ei daradaim, adas makeek, ma jintan. Naa te ei lili heni Manetualain hohoro-lalanen nara fo nenenin lenak mate'en! Ei ta leo-la'o no ndoos. Ei ta sue hatahori kasian nara. Ma ei ta leo-la'o makandoo tungga Manetualain hihii-nanaun. Malole lenak, ei tao tungga basa naar, dei fo miu reke ei bumbu-fanim mara fo ei nau fee Manetualain.✧ ²⁴ Ei dalem mara makatemak kara ena, tehuu hata de ei bei nau matudu dalak fee hatahori laen bali? Ei tao hohoro-lalanek no lutu-lelon losa ei madenu hatahori laen nara tungga, tehuu Manetualain hohoro-lalanen fo nenenin lenak mate'en naa, ei mesa ngga ta tungga. Sama leo, ei parisa no lutuk ma se'e heni mumuu numa ei oe nininum mai. Tehuu banda mo'ok sama leo kamba, ei kodo katemak kana!

²⁵ Weeh, ei meser anggamar ma hatahori Farisir ein! Numa ei hihiru-heheom huun mai, eir ia, hatahori mana dea-matak kara! Neu ko

✧ **23:22** Yesaya 66:1; Mateos 5:34 ✧ **23:23** Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 27:30

ei hambu sosoek, nahuu ei safe mala ei pingga-manggom mara losa ranggadilak, tehoo naa nai kada dean. Naa te dalen nara nggeon ndoos sofek no ei tatao-nono'i manggaraum ndia leo na'o manu-meo ma bare-na'o.

²⁶ Weeh! Hatahori Farisir pokek kara ein! Safe makahuluk ei pingga-manggom dalen nara dei! No dalak naa, dean nara oo, dadi laok boe!

²⁷ Weeh, ei meser anggamar ma hatahori Farisir ein! Numa ei hihiru-heheom huun mai, eir ia, hatahori mana dea-matak kara! Neu ko ei hambu sosoek, nahuu eir ia nok bali rates neni dama mutik. Hatahorir mete-rita kada dean naa, lolen seli. Tehoo dalen naa, sofek no hatahori mates duin nara, ma basa mana kaboo mburuk.✧

²⁸ Ei oo sama boe! Ei soa tao aom mara nok bali hatahori lolo-laok. Hatahori mete-rita ei numa dea mai, sama leo hatahori dale ndoos. Naa te ei dalem mara sofek no dede'a manggarauk ena. Ei kokolak laen, tao laen, ma lilii heni Manetualain parendan nara.

²⁹ Weeh, ei meser anggamar ma hatahori Farisir ein! Numa ei hihiru-heheom huun mai, eir ia, hatahori mana dea-matak kara! Neu ko ei hambu sosoek! Ei tao rates mo'ok kara soa-neu Manetualain mana to'u dede'an nara, ma heti mala hatahori dale maloler raten nara neulau ndoos. ³⁰ Tehoo ei mae, 'Mete ma ita leo tanak esa to ita bei-ba'in nara, neu ko ita ta

tungga a mesan takanisa Manetualain mana to'u dede'an nara.' ³¹ No dalak naa, ei mesa ngga ndia matudu mae, ei oo manggarauk sama leo ei bei-ba'im mara boe. ³² Dadi malole lenak, ei

✧ **23:27** Nedenuk kara Tutuin 23:3

tao manggarauk talo naa losa basan, tungga ei bei-ba'im sala-singgon nara!

³³ Eir ia, tebe-tebe manggarauk nok bali mengge karasok. Ei du'a mae, Manetualain ta fee huku-dokik neu ei! Boso mamahena! Neu ko Ana piru ei meni a'i mbila ta kala matek miu! ³⁴ Nenene, ee! Neu ko Au nadenu fee ei Au nedening nggara, fo ara fee nenorik ma ratudu ei Manetualain eno-dala ndoon. Tehuu neu ko ei hala misa ketuk, ma paku makanisa ketuk nai ai nggangek. Hambu ketuk oo, ei poko-femba sara rai uma huhule-haradoik kara dale boe, ma ketuk ei tuni-ndeni sara losa ralai ruma kota esa reni kota laen reu. ³⁵ Lele uluk ei bei-ba'im hala nisa Habel. Naa te ndia ia, hatahori dale ndoos. Ei bei-ba'im mara soa rakanisa hatahori ndoos sara, numa dombe esa neni dombe laen neu. Neu losa Sakaria, fo Barakia anan. Ara rakanisan numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk bebelan, deka no mei tunu-hotuk. Ei muste lemba-masaa mala hatahori dale ndoos sara raa, daan lala'en, nahuu ei tungga bei-ba'im mara manggaraun. ³⁶ Memak tebe! Ei marai hatematak ia, neu ko hambu huku-dokik, nahuu basa dede'a manggarauk kara iar fo ei bei-ba'im mara taok ena, ndia fai uluk naa."

*Lamatuak Yesus dalen tuda kasian neu hatahori Yerusalem mara
(Lukas 13:34-35)*

³⁷ "Heeh, hatahori Yerusalem mara ein! Ei ndia soa makanisa Manetualain mana to'u dede'an nara, ma toko makamate nedenuk fo nae mai tulu-fali ei. Au kokoe ei la'i-la'ik kana fo meni Au mai, nok bali manu ina nau nakarombo nala anan nara nai ndia lidan. Tehuu ei ta nau.

³⁸ Huu naa de Manetualain ta nau tao matak no ei umam bali. Neu ko mbila-beinesak, te rouk ena. ³⁹ Nenene matalolole, ee! Neu ko ei ta mete-mita Au bali losa fain ei manaku mae, 'Ita toke fo Manetualain fee baba'e-babatik neu Hatahori ia, nahuu Manetualain ndia nadenun mai.' Ei manaku talo naa, dei fo ei mete-mita Au bali."

24

Lamatuak Yesus nafada memak la'e-neu Uma Huhule-haradoi Ina-huuk ndendefan

(Markus 13:1-2; Lukas 21:5-6)

¹ Basa naa, Yesus kalua la'o ela Uma Huhule-haradoi Ina-huuk naa. Neu Ana kalua, ana nunin nara mai ratudu Uma huhule-haradoik naa lolen. ² Tehuu Ana naselu nae, "Uma ia, memak malole! Tehuu nenene, ee! Ta dook ka bali te ara randefa heni basa batur ia lala'en."

Lamatuak Yesus nafada nae, neu ko Ndia ana nunin nara hambu doidosok

(Markus 13:3-13; Lukas 21:7-19)

³ Yesus la'o neu nanggatuuk numa letek Setun. Boe ma ana nunin nara mai fo ara kokolak rasare matak roon rae, "Papa! Hena Papa mafada seluk Papa kokolan bebeik kara ia dei. Ndondoon naa Papa fai mamain dadi nai faik bee, ee? Ma tandan nara ndondoon naa leo beek? Talo bee bali no dae-bafok fai mate'en?"

⁴ Boe ma Yesus naselu nae, "Manea aom mara matalolole, ee! Fo ei boso hambu kedi-irak.

⁵ Neu ko hambu hatahori mata-matak kara mai fo femba tenden nara rae, 'Au ia, Karistus, Hatahori fo Manetualain helu-bartaa ena numa lele uluk mai.' No dalak naa, ara kedi-ira rala hatahori no'uk ka. ⁶ Mete ma ei mete-mita

hatahorir ratati, do ei mamananene harak nae, hambu netatik nai bee a mesan, na, ei hae mamata'u. Dede'ak leo naak naa muste dadi. Tehuu dae-bafok fai mate'en bei ta losa. ⁷ Neu ko leo esa natati laban leo laen. Nusak esa natati laban nusak laen. Hambu dae nanggenggo nai bee a mesan. Ma fai ndoe-la'as oo, ta hoho'ak sudi selik kana boe! ⁸ Tehuu basa naar, bei fo tanda kaesan fo nafada nae, dae-bafok fai mate'en deka-deka mai ena. Naa, sama leo inak bei fo mulai nameda hedis, nahuu faik nae bonggi deka-deka mai ena.

⁹ Dadi ei muste manea aom mara matalolole, ee! Neu ko ara tuni-ndeni ma tao risa ei. Ma neu ko basa hatahori nusak kara mburuk ralan seli ro ei, nahuu ei tungga Au.☆ ¹⁰ Faik naa, hatahori no'uk ka rasadea ma ta nau ramahere neu Au bali. Sira, esa mburuk mbali esa, ma esa se'o esa. ¹¹ Neu ko hambu mana kedi-irak kara rae, sira raa, Manetualain mana to'u dede'an. Ma hatahori no'uk ka ramahere neu sara. ¹² Neu ko hatahori manggaraun nara doo-doo boe ma ramano'u, losa hatahorir ta rasue-laik esa no esa bali ena. ¹³ Tehuu hatahori mana makatataka nakandoo losa mate, neu ko Manetualain tao masoi-masodak neun.☆ ¹⁴ Hatahorir muste tao ratanggela Manetualain Hara Lii Malolen, losa dae-bafok bu'un nara, mita fo basa hatahorir bisa bubuluk Manetualain eno-dala ndoon. Basa naa, dei fo dae-bafok fai mate'en mai."

*Lamatuak Yesus nafada nae, neu ko hatahori manggarauk mana tao nekelulutuk esa mai
(Markus 13:14-23; Lukas 21:20-24)*

15 Yesus kokolak nakandoo nae, “Manetualain mana to'u dede'an Daniel surak la'e-neu hatahori esa fo manggaraun sudi selik kana ena. Neu ko ana maso nambariik neu mamana nelulik nai Manetualain Uma Huhule-haradoi Ina-huun. No dalak naa, ana tao nunute mamananak naa. Huu naa de Manetualain nasadea la'o ela mamananak naa. Mete ma ei mete-mita talo naa ena, na, besa-besa, ee! (See ndia lees susurak ia, muste nalela no malole!)✧ 16 Naa dadi tanda nae, fai susa-sonak kara nai lelesu bafan ena. Hatahorir marai profensi Yudea malai meni letek miu leo, mete ma mete-mita talo naa ena. 17 Mete ma hambu ketuk kalua numa uma mai ena, na, boso fali miu ha'i bua-ba'um bali. Malaik lai-lai leo, mita fo boso hambu sosoek. 18 Hatahori manai osi dale, boso fali miu ha'i lafa nelusek bali. Malai makandoo leo!✧ 19 Mana kasian lenak ndia ina kairuk, ma inak kara mana rusususu ana mbimbila anan. Ara ta bisa ralai nggafak, na. 20 Dadi malole lenak ei hule-haradoi fo moke sosoek naa, boso tuda la'e-ndaa fai udan, do la'e-ndaa fai hahae tao ue-osa. 21 Faik naa, susa la'e esak kana! Mulai numa Manetualain nakadadadik dae-bafok losa hatematak ia, hatahorir bei ta mete-rita susa-sonak mo'ok matak leo naak. Ma neu ko hatahorir ta mete-rita seluk susa-sonak matak leo naak bali.✧ 22 Tehuu ei maua malan seli, nahuu Manetualain tao keke'u faik naa. Mete ma taa, na, ta hambu hatahori esa boe na bisa nakatataka nasoda. Manetualain tao keke'u fai susa-sonak kara raa, nahuu Ana sue-lai Ndia hatahorin fo Ana here nalak ena. 23 Mete ma faik naa losa ena, neu ko ei

✧ **24:15** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 ✧ **24:18** Lukas 17:31

✧ **24:21** Daniel 12:1; Dae-bafo Beuk 7:14

mamanene hatahorir rae, 'Mete dei! Karistus nai ia!' Ma hatahori laen nae, 'Karisutus nai naa!' Tehuu ei boso mamahere, ee! ²⁴ Neu ko hambu hatahori kalua mai fo fefemba tenden nae, 'Au ia, Karistus!' Ma laen bali nae, 'Au ia, Manetualain mana to'u dede'an.' Mete te ara tao tanda heran mata-matak kara renik koasa makiuk fo pepeko-leleko hatahori. Ara oo soba-soba fo Manetualain hatahorin nara hambu kedirak boe! ²⁵ De ei muste manea aom mara matalolole, ee! Fai susa-sonak kara raa bei ta losa, tehuu Au fee nesenedak memak neu ei, ee!

²⁶ Mete ma hatahorir rafada ei rae, 'Karisutus nai dae mook naa ena!' na, ei boso naa miu. Ma mete ma hambu ketuk rae, 'Karisutus nai uma ia ena!', na, ei boso mamahere sira pepeko-lelekon naa. ²⁷ Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Mete ma Au fali uni dae-bafok ia mai, neu ko basa hatahorir mete-rita Au, sama leo hatahorir mete-rita ndelas nanggahadok numa mamana ledo toda neni mamana ledo tesa neu.✧

²⁸ Mete ma Au fali mai, neu ko ei bubuluk Au nai bee. Sama leo hatahorir bubuluk rae, mete ma hambu mbui mana na'a nenetuk kara rakabua nai mamanak esa, na, neu ko nai naa hambu nenetuk."✧

*Lamatuak Yesus nafada Ndia fai mamain
(Markus 13:24-27; Lukas 21:25-28)*

²⁹ Boe ma Yesus tuti seluk bali, fo nafada ana nunin nara nae, "Mete ma fai susa-sonak kara raa basan ena,
'Neu ko ledo dadi makiuk,
bulan oo ta nasa'a bali ena boe.
Nduuk kara bese tuda ruma lalai mai,

✧ 24:27 Lukas 17:23-24 ✧ 24:28 Lukas 17:37

ma basa koasa marai lalai rapiru-padok.'☆

³⁰ Boe ma basa hatahorir mete-rita tanda nai lalai rae, Hatahori Dae-bafo Isi-isik nae fali mai. Mete-rita talo naa boe ma, basa hatahori nusak kara rai dae-bafok ia ramata'u losa ara bu'i rakarereu. Neu ko Au konda mai pake soso'ak, dei fo ara mete-rita Au koasang ma Au manula-manapung lala'en.☆ ³¹ Boe ma Au pake to'ik lii mo'ok fo parenda Manetualain atan nara marai nusa tetuk do inggu temak reu rakabubua basa hatahorir fo Au here alak kara ruma dae-bafok bu'un haa sara mai, numa ledo toda mai losa ledo tesa; numa kii mai losa kona."

Fai susa-sonak dadi tanda neu Lamatuak Yesus fai mamain

(Markus 13:28-31; Lukas 21:29-33)

³² "Au ha'i netuduk leo ai huuk. Mete ma doon mulai uni, naa tanda nae, fai hanas deka-deka mai ena. ³³ Leo naak oo, mete ma ei mete-mita fai susa-sonak kara raa ena, sama leo Au afada bebeik kara ia ena, naa tanda nae, Au deka-deka mai ena boe. ³⁴ Hatematak ia, nenene matalolole! Numa basa hatahorir fo masodak hatematak ia, neu ko hambu ketuk bei ta mate, tehoo fai susa-sonak kara raa mai ena. ³⁵ Leo mae lalai no dae-inak sambu do lalo ena, tehoo Au Dede'a-kokolang ia mahanik seku neu."

Lamatuak Yesus nafada nae, Ndia fai mamain naa, nemeninok

(Markus 13:32-37; Lukas 17:26-30, 34-36)

☆ **24:29** Yesaya 13:10; 34:4; Yeskiel 32:7; Yoel 2:10, 31; 3:15; Dae-bafo Beuk 6:12-13 ☆ **24:30** Daniel 7:13; Sakaria 12:10-14; Dae-bafo Beuk 1:7

³⁶ “Ta hambu hatahori fo bubuluk faik bee Au fali mai. Manetualain atan nara marai nusa tetuk do inggu temak oo, ta bubuluk boe. Au mesa ngga oo ta bubuluk boe. Kada Au Amang mesa kana ndia bubuluk. ³⁷ Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik, neu faik fo Au fali mai, neu ko naa sama leo lele uluk fo Noh bei masodak.✧ ³⁸ Faa mo'ok naa bei ta mai, te hatahorir ra'a-rinu malada-malada, esa sao esa rame-rame sama leo biasa. Ara tao talo naa rakandoo, losa Noh maso neni ofa mo'ok dale neu. ³⁹ Tehuu neu faa mai, de lala neni basa sara, dei de matan nara mete-rita fo ara bubuluk hata mandadik ena naa. Leo naak oo no Au fai mamaing boe.✧ ⁴⁰ Faik naa, mete ma hatahori dua raue-osa nai osi dale, medak neu te Manetualain so'uk neni esa, ma Ana la'o ela esa. ⁴¹ Mete ma inak dua mbau hade, medak neu te Manetualain so'uk neni esa, ma Ana la'o ela esa.

⁴² Huu naa de, ei oo muste manea hatu-leledon boe, te ei ta bubuluk faik bee ei Lamatuam fali mai. ⁴³ Dudu'a matalolole, ee! Mete ma tenu uma bubuluk le'odae na'o manu-meo nae mai, neu ko ana nanea nakandoo ena, mita fo na'o manu-meo boso maso neni uman dale neu. ⁴⁴ Huu naa de, ei oo muste mahani a boe. Te Au fai mamaing naa no kada nggengger neuk ka!”✧

Lamatuak Yesus fee nenorik nae, hatahori neondak muste tungga nakandoo malanggan hihii-nanaun

(Lukas 12:41-48)

⁴⁵ Boe ma Yesus kokolak tamba nae, “Ei muste sama leo hatahori neondak mana tungga

✧ **24:37** Tutui Makasososak 6:5-8 ✧ **24:39** Tutui Makasososak 7:6-24 ✧ **24:44** Lukas 12:39-40

nakandoo ndia malanggan hihii-nanaun. Mete ma malanggan nae la'ok neni mamana dook neu, ana so'uk hatahori neondak leo naak, fo nakaneni ndia uma isin nana'a-nininun nara. ⁴⁶ Mete ma malanggan fali ma mete-nita ndia hatahori neondan naue-osa neulauk, neu ko dalen namahoko no hatahori naa. ⁴⁷ Dadi mamahere neu Au leo, te neu ko malanggan naa fee hatahori neondak naa koasa fo to'u lima ndia hata-heton lala'en.

⁴⁸ Tehuu mete ma hatahori neondak naa manggarauk, neu ko ana kokolak nai dalen nae, ⁴⁹ 'Malole ena! Malanggan la'o talo ia, see bubuluk faik bee fo ana fali mai ngga!' Du'a talo naa, boe ma ana mulai poko-femba ndia nonoon hatahori mana maue-osa laen nara. Ma ana nanggatuuk na'a-ninu malada-malada sama-sama no mana mafuk kara. ⁵⁰ Tehuu neu ana ta meda nala sana, nggengger neuk ka, ndia malanggan fali. ⁵¹ Boe ma malanggan naa tuni-ndeni nalan beran seli, basa de pirun dea neu, fo ana leo sama-sama no hatahori mana dea-matak kara. Nai mamanak naa, basa sara bu'i rakarereu, nahuu ara doidoso ralan seli."

25

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu ana fe'ok kara mana rahani fo soru baroit touk

¹ Boe ma Yesus tuti kokolan la'e-neu Manetu-alain parenda-koasan nae, "Ei muste mahani a fo soru Au fafaling, sama leo lololek ia. Talo ia: la'e esa, hambu ana fe'ok salahunu kalua le'odaek ma reni sira lambu ti'o'en nara fo reu soru baroit

touk nai sira nonoon uman.☆ 2 Tehuu numa ana fe'ok kasalahunuk kara raa mai, hambu lima nggoa bebek kara, ma lima malelak kara. 3 Nggoa bebe kalimak kara raa lili reni mina lenak. 4 Tehuu malela kalimak kara reni lenak memak ena.

5 Losa uma naa, te baroit touk naa oo bei ta mai boe. Doo-doo boe ma ana fe'ok kara raa tekaur, de ara sunggu seli.

6 Naa te neu fatilada, boe ma ara ramanene hatahorir eki rae, 'Wee! Baroit mai ena! Mai fo ita teu sorun leo!' 7 Ara ramanene rala naa, boe ma ana fe'ok kara raa rambadeik rame-rame. De reu raole sira lambu ti'o'en nara. 8 Tehuu ana fe'o nggoa bebek kara raa kokolak ro sira nonoon nara rae, 'Wee, tia-lair, ee! Tulun ba'e fee ai mina faa dei, huu ai lambun nara sangga mate ia ena!' 9 Tehuu ana fe'o malelak kara raa raselu rae, 'Awee! Boso mamana, te ta bisa, ou. Ai minan ia, ta dai soa-neu ita basa ngga! Malole lenak ei miu hasa nai kios leo.' 10 Boe ma ara la'o reu hasa mina. Tehuu neu ara kalua, baroit naa losa ena. De ana fe'o malelak kara raa maso tungga reni mamana feta reu sama-sama ro baroit ma basa fuik kara. Basa sara maso rala uma dale, boe ma hatahorir kena lelesu.

11 Basa de ana fe'o nggoa bebek kara raa oo mai boe. Ara eki roke talu-talu rae, 'Lamatuak! Lamatuak, ee! Tulun soi lelesu dei!' 12 Tehuu ana naselu nae, 'Heeh, ta bisa! Au ta alela ei!'

13 Huu naa de ei oo muste mahani a ma manea makandoo boe, te ei oo ta bubuluk Au mamaing la'e-ndaa faik bee, do li'u bee boe."

☆ 25:1 Lukas 12:35 ☆ 25:12 Lukas 13:25

*Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu hatahori
neondak fo mana koladu malanggan doin
(Lukas 19:11-27)*

¹⁴ Basa de Yesus tuti seluk lololek esa bali nae, “Metete ma Au la'o ela ei ena, na, ei muste maue-osa matalolole soa-neu Au, sama leo lololek ia. Talo ia: hambu malanggak esa nae neni mamana dook neu. Neu faik ana naole nae la'o ena, nanggou ndia hatahori neondan nara, boe ma ana parenda sara nae, ‘Ei pake doik ia dadi neu poko. Metete ma au fali mai ngga, neu ko ei muste tui au, ei hambu bunak ba'u hata.’ ¹⁵ Boe ma ana fee hatahori neondak kaesan, doi lilo mbilas saku lima,* fo ana nakabubunak kasa. Basa de ana fee hatahori neondak kaduan doik saku dua, ma hatahori neondak katelun doik saku esa, tungga esa-esak bebe'in. Basa boe ma ana la'o neni dook neu.

¹⁶ Hatahori neondak kaesan simbo nala doik kara raa, boe ma ana kalua memak fo neu danggan. Ta dook ka te ana hambu nala bunak doik saku lima ena bali. ¹⁷ Leo naak oo, no hatahori neondak kaduan, ana hambu nala bunak doik saku dua bali boe. ¹⁸ Tehuu hatahori neondak katelun fo mana simbo doik saku esa naa, neu kali bolok nai dae, de nafuni ndia malanggan doin naa.

¹⁹ Dook ka boe ma, dei de malanggan naa mai. De ana nakabubua nala ndia hatahori neondan nara fo mulai parisa ndia doin fo ara koladuk naa ena. ²⁰ Hatahori neondak kaesan naa maso,

* **25:15** Dede'a Yunani nai ia surak nae, *τάλαντον* (*talanton*) lima. *Talanton* esa naa, sama leo tukan esa nggadin teuk 15. Dadi *talanton* lima naa, ndia nggadi teuk 75.

de loo lima doik saku salahunu, ma nae, 'Papa! Papa doin ndia ia. Fai maneuk kara papa fee au doik saku lima ena. Tehuu hatematak ia, au hambu bunak saku lima bali.'

²¹ Malanggan namanene nala naa, boe ma ana namahoko. Ana kokolak nae, 'Malole! O ia, hatahori neonda neulauk. O maue-osa no manggatek ena, ma tungga makandoo au parendang ena, mae au ta ngga nai ia. Neu ko au so'uk o fo koladu dede'ak mo'on lenak bali, nahuu o bisa koladu mala dede'a kadi'ik leo iak. Neu ko au tao feta fo ita basa ngga tamahoko rame-rame.'

²² Basa de hatahori neondak kaduan naa, mai loo lima neu ndia malanggan doin saku haa, ma nae, 'Papa! Fai bakahulun, papa loo lima au doik saku dua. Mete dei, au hambu bunak doik saku dua bali.'

²³ Boe ma malanggan naa namahoko. Ana kokolak nae, 'Malole! O ia oo, hatahori neonda neulauk boe. O maue-osa no manggatek ena, ma o tungga makandoo au parendang ena, mae au ta ngga nai ia. Neu ko au so'uk o fo koladu dede'ak mo'on lenak bali, nahuu o bisa koladu mala dede'a kadi'ik leo iak. Neu ko au tao feta fo ita basa ngga tamahoko rame-rame.'

²⁴ Basa de hatahori neondak katelun mai. Boe ma ana nafada nae, 'Papa! Au bubuluk papa ia hatahori dale batuk. Papa ha'i nala hata fo hatahori laen taok, ma ketu-koru nala hata fo hatahori laen sele-tandek. ²⁵ Au amata'u, boso losak doi kara iar mopo sara, boe ma papa hukun au. Huu naa de au afuni atalololen. Ndia ia,

papa! Simbo mala falik kana leo, huu papa doin saku esa ia, bei tema-tema!’

²⁶ Malanggan naa namanene nala naa, boe ma ana mbokan nae, ‘O ia, hatahori neonda manggarauk ma mbera-barek mate'en! Mete ma o bubuluk ena mae, au ha'i hata fo hatahori laen taok, ma ketu-koru ala hata fo hatahori laen seletanden, ²⁷ tao hata de o ta muu mbeda au doing nai kada bank? Mita fo au fali, na, au bisa hambu bunan, mae ba'u anak ka oo malole boe!’

²⁸ De malanggan naa nadenu ndia hatahori neondan laen nae, ‘Ha'i mala doik naa numa ndia mai, fo loo liman neu hatahori neondak mana hambu bunak doik saku lima naa. ²⁹ Hatahori fo mana koladu nalole hata fo ana to'un ena, neu ko ana hambu tamba no'uk ka bali. Tehuu hatahori fo ta mana koladu hata fo ana to'uk naa ena, neu ko ara ha'i rala basabasan numa ndia mai.✧

³⁰ Humu mala hatahori neondak fo nanalan taak ia. Le'a roroson fo nggari henin neni dea naa neu. Elan numa naa fo ana bu'i nakarereu ma doidoso neu mamana makiuk naa!’”✧

Lamatuak Yesus nafada la'e-neu dae-bafok fai mate'en, neu Ana nae naketu basa hatahorir dede'an

³¹ Basa boe ma Yesus kokolak nakandoo nae, “Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, neu ko konda fali pake Au Amang koasan ta neni babanggak, sama-sama ua Ndia atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai. Boe ma Au anggatuuk uu Au kadera man-parenda ta neni babanggang, fo

✧ **25:29** Mateos 13:12; Markus 4:25; Lukas 8:18 ✧ **25:30** Lukas 19:11-27; Mateos 8:12; 22:13; Lukas 13:28

parisa basa hatahorir leleo-lala'on.✧ ³² Neu ko basa hatahorir fo mana leo nita nai dae-bafok ia, mai rasare Au. Boe ma Au bingga sara, sama leo mana lolo bingga heni bibi lombo numa bibi hiek mai, fo dadi reu bubuak dua. ³³ Hatahorir mana leo-la'o tungga Manetualain hihii-nanaun, Au tao sara reu Au boboa konang. Tehuu laen nara tao sara reu Au boboa kiing. ³⁴ Lelek naa, Au to'u parenda sama leo Manek. Neu ko Au afada hatahorir marai Au boboa konang ae, 'Eir ia, ndia simbo baba'e-babatik numa Au Amang mai. Mai fo maso meni Ndia uman fo Ana sadia memak kana ena, numa makasososan mai soa-neu ei. ³⁵ Au oke ei, nahuu fai bakahulun neu Au ndoe, ei fee Au u'a. Neu Au dale mada, ei fee Au inu. Au mai, sama leo hatahori deak, tehuu ei simbok mala Au nai ei umam. ³⁶ Au bua-lo'a taak, tehuu ei fee Au bua-lo'a. Au amahedi, tehuu ei mai malalau Au. Au nai bui dale, tehuu ei mai tiro-dangga Au.'

³⁷ Hatahori dale ndoos marai Au boboa konang naa ramanene talo naa, neu ko ara raselu rasafali rae, 'Lamatuak, talo bee ia? Lamatuak nae, Lamatuak ndoe, boe ma ai fee O mu'a. Lamatuak dale mada, boe ma ai fee O minu. ³⁸ Lamatuak sama leo hatahori deak, boe ma ai simbok maso nai ai uman. Lamatuak bua-lo'a taak, boe ma ai fee. ³⁹ Lamatuak namahedi, boe ma ai miu malalau. Lamatuak nai bui, boe ma ai miu tulu-fali. Tehuu neu faik bee ai tao basa matak kara leo naak?'

⁴⁰ Neu ko Au aselu sara ae, 'Mamahere neu Au! Huu neu ei tao basa matak kara raa soa-neu Au hatahoring nggara, mae tao soa-neu hatahori ta

✧ **25:31** Mateos 16:27; 19:28

kambareek kara oo, na, ei tao naa soa-neu Au ena boe!’

⁴¹ Boe ma Au afada hatahorir marai Au boboa kiing raa ae, ‘Weeh, hatahori manggarauk kara ein! Manetualain nakatoo ei ena. Malai heok numa ia mai! Neu ko Au adenu hatahorir piru ei meni a'i mbila ta kala matek miu. Huu Manetualain sadia memak mamana doidosok naa ena, fee nitur ma sira malangga mo'on. ⁴² Au husi heni ei, nahuu neu Au ndoe, ei ta fee Au u'a. Neu Au dale mada, ei ta fee Au inu. ⁴³ Au mai sama leo hatahori deak, tehoo ei ta simbo Au nai ei umam. Au bua-lo'a taak, tehoo ei ta fee Au bua-lo'a. Au amahedi, tehoo ei ta mai malalau Au. Au nai bui, tehoo ei ta mai tulu-fali Au.’

⁴⁴ Hatahori manggarauk kara raa ramanene rala naa, neu ko ara raselu rae, ‘Lamatuak, talo bee ia ena? Lamatuak nae, Lamatuak ndoe, tehoo ai ta fee O mu'a. Lamatuak dale mada, tehoo ai ta fee O minu. Lamatuak sama leo hatahori deak, tehoo ai ta simbok maso nai ai uman dale. Lamatuak bua-lo'an taa, tehoo ai ta fee. Lamatuak namahedi, tehoo ai ta miu malalau. Lamatuak nai bui, tehoo ai ta miu tulu-fali. Tehoo neu faik bee ai tao Lamatuak talo naa?’

⁴⁵ Neu ko Au aselu sara ae, ‘Mamahere neu Au! Huu neu ei ta tulu-fali hatahori ta kambareek kara, na, naa sama leo ei ta tulu-fali Au.’

⁴⁶ Boe ma hatahori manggarauk kara raa, hambu doidosok rakandoo losa doon naa neu. Tehoo hatahori dale ndoos sara, hambu masoi-masodak rakandoo ro Manetualain losa doon naa neu.”✧

26

Hatahori Yahudi malanggan nara sangga dalak fo rae tao risa Lamatuak Yesus

(Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2; Yohanis 11:45-53)

¹ Neu Yesus fee nenorik basa dede'ak kara raa neu sara ena, boe ma Ana nafada Ndia ana nunin nara nae, ² "Ei bubuluk ena, neu ko faik dua bali te ita fai malolen, ndia Feta Paska. Neu ko neu faik naa, hambu hatahori se'o heni Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia. Boe ma ara paku risa Au nai ai nggangek lain."☆

³ Faik naa, malangga anggama Yahudi malanggan nara ma lasi-lasi hadak kara rakabua numa Kayafas uman. Kayafas naa, ndia malangga anggama Yahudi malangga ina-huun. ⁴ Ara sangga dalak fo rae humu Yesus no neneek, fo tao risan. ⁵ Tehuu ara dudu'a fo rala harak rae, "Makatataak dei! Ita boso humu Yesus lai-laik, nahuu fai maloler deka-deka ena. Boso losak hatahori no'uk kara mana hii Yesus, ara ramue."

Inak esa mbo'a mina kaboo menik mabeli neu Lamatuak Yesus

(Markus 14:3-9; Yohanis 12:1-8)

⁶ Nai nggorok Betania, hambu hatahori esa, nade Simon. Fai bakahulun hatahorir nunuten, nahuu ana hambu hedi kusta. Tehuu hatematak ia ana hai ena. Faik naa, fai maloler bei ta losa, boe ma Yesus asa reu ra'a numa Simon uman. ⁷ Neu ara ra'a, boe ma inak esa mai natonggo no Yesus. Ana to'u boto esa, neni taok numa batu

☆ **26:2** Kalua numa Masir mai 12:1-27

mabeli mai.* Boto naa isin, mina kaboo menik fo belin seli. De inak naa femba tepa boto naa leusain. Boe ma ana mbo'a nakafafaak koe-koe mina naa neu Yesus langgan, fo dadi tanda ana fee hada-horomatak neu Yesus.

⁸ Tehuu neu Yesus ana nunin nara mete-rita inak naa tao talo naa, boe ma ramanasa, de ara rakokola aok rae, “Weeh! Tao hata de ana nggari heni hiek mina kaboo menik fo mabelin seli naa! ⁹ Malole lenak ana se'o mina naa! Mita fo doin, baba'en neu hatahori mana tofa-tarak kara!”

¹⁰ Tehuu Yesus bubuluk sira dudu'an naa, boe ma Ana kokolak nae, “Ei hae makasususak inak ia! Elan numa naa leo! Au amahoko, nahuu ana mbo'a mina kaboo menik neu Au ao-mbaang ena. ¹¹ Hatahori mana tofa-tarak kara soa rai ei taladam mara. Tehuu ta dook ka bali, te Au ia, ta sama-sama ua ei ena.✧ ¹² Ma inak ia mbo'a mina ia, ana sadia Au ao-mbaang ena, sama leo ana fee rambe memak Au ao-mbaang mamaten. Huu Au sodang ta dook ka ena bali. ¹³ Masaneda matalolole, ee! Nai bee a mesan, Manetualain Tutui Malolen natanggela nai dae-bafok ia, neu ko ara oo tui inak ia malolen boe, mita fo basa hatahorir rasanedan.”

Yudas nala harak no anggama Yahudi malangan nara fo loo lima Lamatuak Yesus neu sara (Markus 14:10-11; Lukas 22:3-6)

¹⁴ Hambu hatahori esa numa Yesus ana nuni kasalahunu duan nara mai, nade Yudas Iskariot.

* **26:7** Boto naa, ara taon numa batu mabeli, fo hatahorir bisa to'in. Susura Malalaok dede'a Yunani nae boto naa ara taon numa batu fo naden *ἀλάβαστρος* ('*alabastros*'). Mete nai Lukas 7:37-38 ✧ **26:11** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 15:11

Faik naa oo, ana kalua neu sangga malangga anggama Yahudi malanggan nara boe fo nae loo lima Yesus neu sara. ¹⁵ Losa matan nara, boe ma ana natane nae, "Papa sara ein, ee! Mete ma au tulun humu Yesus naa, na, ei fee au hata?"

Boe ma ara raselu rae, "Mete ma o nau se'on neu ai, na, ai bae." Basa boe ma, ara reke rala doi lilo fulak telu hulu, de loo lima sara reu Yudas. [☆] ¹⁶ Basa naa, Yudas la'o dea neu, de ana mulai sangga dalak fo nae loo lima Yesus neu sara.

Lamatuak Yesus na'a feta Paska no ana nunin nara

(Markus 14:12-21; Lukas 22:7-14, 21-23; Yohannis 13:21-30)

¹⁷ Tungga teuk, hatahori Yahudir raena fai maloler doon faik hitu. Ara seseik fai maloler raa rae, 'Feta Roti Ta Pake Laru Ta'ik'. [†] Faik naa, feta sangga mulai ena, boe ma Yesus ana nunin nara mai ratanen rae, "Papa! Le'odaen ia, ita muste buka ita fai malolen nara. Dadi Papa nau fo ai miu hala bibi lombo, ma sadia mamana feta Paska nai bee?"

¹⁸ Boe ma Ana naselu nae, "Ei maso meni kota miu, neu ko ei matonggo mia touk esa. Mafadan mae talo ia, 'Ka'a, ee! Papa Meser nameda nae ta dook ka te Ana mate ena. De Ana noke mamanak nai ka'a uman, fo Ana paken tao feta Paska sama-sama no ana nunin nara.'"

[☆] **26:15** Sakaria 11:12 [†] **26:17** Feta naa, nasameda neu faik fo hatahori Yahudir bei-ba'in nara ralai la'o ela dae Masir. Lelek naa, ara la'o no lai-laik. Huu naa de, ta raena fai no'uk fo rumu kaifuu sira roti lepa-nggeen pake laru ta'ik. Lees *Kalua numa Masir mai* 12:6, 15.

19 Yesus ana nunin nara ramanene rala naa, boe ma ara reu tao tungga Ndia kokolan naa. De ara sadia feta Paska neu naa.

20 Neu fai le'odae ena, boe ma Yesus no ana nuni kasalahunu duan nara ranggatuuk ra'a feta.

21 Neu ara ra'a, boe ma Ana kokolak nae, “Ei nenene, ee! Hambu esa numa ei mai, ndia neu ko se'o heni Au uni hatahori laen nara uu.”

22 Ara ramanene rala naa, boe ma dalen nara rameda ta malole. De ara esa-esak ratane neu Yesus rae, “Hatahori fo Papa kokolak naa, ta ndia au, hetu?”

23 Boe ma Ana naselu nae, “Hatahori mana boro rotin nai manggo ia sama-sama no Au, ana ndia neu ko se'o heni Au.✧ 24 Masaneda, ee! Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, muste mate sama leo ara surak memak kana nai Manetualain Susura Malalaon. Tehuu besa-besa! Hatahori mana nae se'o heni Au naa, neu ko ana lemba-nasaa nala ndia sosoen! Malole lenak mete ma inan ta bonggi sana!”

25 Basa naa, Yudas oo tungga natane boe nae, “Neu ko hatahori fo Papa kokolak naa, ta ndia au, hetu?”

Tehuu Yesus naselu nae, “Memak o mesa ngga ndia mae leo naa ena. Te see bali?”

Lamatuak Yesus nafada nae, roti no oe anggor naa dadi tanda fo tasaneda neu Ndia

(Markus 14:22-26; Lukas 22:14-20; 1 Korentus 11:23-25)

26 Neu ara bei ra'a, boe ma Yesus so'u botik roti balok esa, de noke makasi neu Manetualain. Boe ma Ana fifi'i ba'e roti naa, de Ana loon neu

✧ **26:23** Sosoda Kokoa-kikiok kara 41:10

ana nunin nara, ma nafada nae, “Roti ia, Au aombaang. Ei ha'i malan fo mi'a leo!”

²⁷ Basa naa, Ana ha'i nala nggalas esa sofek no oe anggor, de noke makasi neu Manetualain. Basa boe ma, Ana oo loon neu ana nunin nara boe, ma nafada nae, “Ei basa ngga ha'i malan fo minu. ²⁸ Oe anggor ia, Au daang. Neu ko Au mate, Au daang titi henin fo tao nasoi-nasoda neu hatahori no'uk kara ruma sala-singgon nara mai. Daak ia, dadi bukti fo fee nesenedak nae, hata fo Manetualain helu-bartaan naa ena, memak hatematak ia ana dadi ena. De, ha'i malan fo minu leo! ✧ ²⁹ Tehuu nenene matalolole! Numa le'odaen ia neu, Au ta inu oe anggor ena bali. Neu ko mete ma Au ua Au Amang manggatuuk to'u parenda nai nusa tetuk do inggu temak ena, dei fo Au inu bali ua ei.”

³⁰ Basa boe ma ara soda sosodak esa fo koa-kio Manetualain. Le'odaen naa oo, ara kalua reni letek Setun reu boe.

*Lamatuak Yesus nafada memak nae, neu ko Petrus laka ta nalela Ndia
(Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34; Yohanis 13:36-38)*

³¹ Neu ara bei la'ok naa, Yesus nafada memak ana nunin nara nae, “Neu ko le'odaen ia, ei basa ngga malai la'o ela Au. Sama leo ara surak memak kana nai Manetualain Susura Malalaon nae,

‘Neu ko Manetualain tao nisa mana lolo,
de bibi lombon nara ralai sasarak.’ ✧

✧ **26:28** Kalua numa Masir mai 24:8; Yermia 31:31-34 ✧ **26:31** Sakaria 13:7

³² Memak Au mate. Tehuu mete ma Au asoda fali numa mamates mai ena, neu ko Au ahani ei nai profensi Galilea naa.”✠

³³ Tehuu Petrus nasabara nae, “Papa! Leo mae basa hatahori laen nara ralai la'o ela Papa, tehuu Au ta alai!”

³⁴ Boe ma Yesus naselu nae, “Talo naa Pe'u, do? Mamahere Au! Le'odaen ia, manu bei ta kokoa, tehuu o laka la'e telu ena mae, o ta malela Au!”

³⁵ Tehuu Petrus natetea nae, “Taa, Papa! Mete ma Papa mate, au oo mate tungga sama-sama boe. Au ta alai la'o ela Papa!” Petrus nonoon laen nara oo, esa-esak nae leo naa boe.

Lamatuak Yesus hule-haradoi numa osi Getsemani

(Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46)

³⁶ Basa de, Yesus asa la'ok rakandoo reni letek Setun reu, losa osi esa, nade *Getsemani*.‡ Numa naa, Ana nafada ana nunin nara nae, “Ei manggatuu taak mai ia dei, huu Au ae uu hule-haradoi nai naa.” ³⁷ Tehuu Ana noke no Petrus, Yakobis, ma Yohanis, fo telu sara reu sama-sama roon. Mulai numa naa neu, Ndia dalen sona ma ta natetu faa boe na. ³⁸ Ara bei fo la'ok doo-doo faa, te Ana nafada sara nae, “Au daleng susa nalan seli! Au ameda nok bali ae mate a ena. Ei manggatuuk be'e manea mia Au nai ia dei.”

³⁹ Boe ma Ana hodok mata neu faa, de sendek luu-langgan fo hule-haradoi nae, “Papa! Mete ma Papa nau, na, Au hae lemba-asaa doidosok

✠ **26:32** Mateos 28:16 ‡ **26:36** Nai dede'a Ibrani, ‘Getsemani’ soso-ndandaan nae, ‘buas fo paken kabi mina numa setun boan mai’.

ia. Tehuu boso tungga Au hihii-nanaung; naa fo tungga kada Papa hihii-nanaun.”

⁴⁰ Ana hule-haradoi basa, boe ma fali neni Ndia ana nuni katelun nara neu. Tehuu ara sunggu seli. Ana fafae sara, boe ma Ana kokolak no Petrus nae, “Heeh, Pe'u! Tao hata de ei sunggu? Au uu losak ka numa naa, tehuu ei ta bisa be'e manea faa boe na! ⁴¹ Kukuku maneu ei matam mara dei, fo mambadeik manea mia Au! Ei dalem mara memak nau tao neulauk, tehuu ei ao-inam mara barakai taak. Dadi malole lenak ei hule-haradoi, fo mete ma hambu soba-douk, na, ei bisa makatataka mala.”

⁴² Basa de, Ana la'o neu hule-haradoi bali nae, “Papa! Mete ma Au muste lemba-asaa doidosok ia, na, naa fo tungga kada Papa hihii-nanaun leo.” ⁴³ Ana hule-haradoi basa, boe ma fali neni ana nuni katelun nara neu. Tehuu ara sunggu seluk ena bali, nahuu matan nara ramabera ralan seli.

⁴⁴ Boe ma Ana la'o ela sara, fo neu hule-haradoi la'e esa bali. Ana noke seluk neu Amak fo boso la'o ela Ndia lemba-nasaa doidosok naa, tehuu naa fo tungga kada Amak hihii-nanaun leo. ⁴⁵ Ana hule-haradoi basa, boe ma fali neu fafae nambadedeik ana nunin nara nae, “Ei bei sunggu makandoo ia, do? Mambadeik leo! Hatahori fo mana nae se'o heni Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, deka ena. Hatematak ia ara rae humu Au, fo loo liman neni hatahori mang-garauk liman nara reu. ⁴⁶ Heeh! Mambadeik leo! Buka ei matam mara fo mete sudi neni naa neu dei! Hatahori fo mana nae se'o heni Au naa, mai ena.”

Hatahori mo'o-inahuuk kara radenu hatahorir fo reu humu Yesus

(Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53; Yohanis 18:3-12)

⁴⁷ Neu Yesus bei kola-kola talo naa, Yudas mai ena no hatahori no'un seli. Ara mai reni tafa mukuk ma tongga fo rae humu Yesus. Ara tao talo naa, tungga parenda numa malangga anggama Yahudi malanggan nara ma lasi-lasi hadak kara mai. ⁴⁸ Yudas fee tanda memak kasa nae, "Ei mete matalolole, ee! Hatahori bee fo au iduk naa, humu malan leo! Ndia naa, ndia hatahori naa fo ei sanggak!"

⁴⁹ Neu ara losa Yesus, boe ma Yudas neni Yesus matan neu tutik kana, de nae, "Soda-molek, Papa Meser!" Boe ma Yudas holu nalan ma idun.

⁵⁰ Boe ma Yesus natanen nae, "Heeh, Yudas! O mamaim ia, o mae tao hata, na, taon leo!" Boe ma hatahori no'uk kara raa mata reu, fo rae humu Yesus.

⁵¹ Medak neu te Yesus hatahorin esa lesu nala felan, de sambu naketu hatahori esa ndi'i doon. (Hatahori mana makahinak naa, ndia malangga anggama Yahudi malangga ina-huun hatahori neondan.) ⁵² Yesus mete-nita naa, boe ma nafadan nae, "Mbeda falik fela neni manan neu. Hatahori mana leo-la'o no tafa, neu ko ana mate oo, no tafa boe. ⁵³ O ta bubuluk, do? Au bisa oke Au Amang fo nadenu Ndia atan nara rifu-rifuk kara§ ruma nusa tetuk do inggu temak mai, fo tulu-fali Au. ⁵⁴ Tehuu haen leo. Ela sara ruma naa fo hatahori iar humu rala Au. Te basan

§ 26:53 Susura Malalaok dede'a Yunani nae, *legion* salahunu dua. Soldadu Roma legion esa, fama te hatahori rifun nee.

neni surak memak kana nai Manetualain Susura Malalaon dale la'e-neu Au naa, muste dadi.”

⁵⁵ Boe ma Yesus kokolak no hatahori no'uk kara mana mai humun naa nae, “Heeh! Ei du'a mae, Au ia, hatahori manggarauk, do? Tao hata de ei mai humu Au menik tafa mukuk ma tongga? Naa te tungga faik Au anori ei nai Manetualain Uma Huhule-haradoi Ina-huun dale, tehuu ta hambu hatahori esa boe na tao hata-hata mbali Au.✧ ⁵⁶ Tehuu elan numa naa leo! Mai, humu mala Au leo! Basa iar neni surak memak kana numa lele uluk mai nai Manetualain Susura Malalaon dale ena.”

Yesus ana nunin nara mete-rita talo naa, boe ma ara ramata'u ralan seli. De ara ralai la'o elan.

Ara roo Lamatuak Yesus neni hatahori mana maketu-maladi dede'a anggamar neu

(Markus 14:53-65; Lukas 22:54-55, 63-71; Yohanis 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Basa boe ma hatahorir mana humu Yesus raa, roo Yesus neni malangga anggama Yahudi malangga ina-huun Kayafas uman neu, nahuu hatahori mo'o-inahuuk kara rakabua rai naa ena. Sira ndia malangga anggama Yahudi malanggan nara, meser anggamar, ma lasi-lasi hadak kara. ⁵⁸ Neu ara to'u roon neu naa, Petrus oo la'o bambi-bambi tungga dea, losa malangga ina-huuk naa uman boe. Petrus oo maso neni uma bebelan neu boe, fo nangatuu sama-sama no hatahorir marai naar. Huu ana nau bubuluk hata ndia neu ko ana dadi. ⁵⁹ Numa uma naa dale, malangga anggama Yahudi malanggan nara rakokola aok roo basa hatahorir mana maketu-maladi dede'a anggama. Basa sara

✧ **26:55** Lukas 19:47; 21:37

sangga bukti fo nau sangga dala neketuk hukun mates neu Yesus. ⁶⁰ Tehuu leo mae ara fee sakasii pepekok no'un seli oo, ara ta hambu bukti hata esa boe na, fo ara bisa pake boe. Neu mate'en, ara hambu hatahori sakasii dua. ⁶¹ Sakasii kaduak kara raa rae, "Ai mamanene mita Hatahori ia kokolak nae, 'Neu ko Au andefa heni Uma Huhule-haradoi Ina-huuk. Tehuu nai faik telu dalen oo, Au ambaririik falik kana boe.'"☆

⁶² Boe ma malangga anggama Yahudi malangga ina-huun naa nambariik neu basa hatahorir mana manggatuuk rai naa matan. De ana natane Yesus nae, "O mamanene hatahori no'uk ka rakasasa'ek salak neu O ena. Tao hata de O kada tutundindiik?" ⁶³ Tehuu Yesus ta naselu hata esa boe na. Boe ma malangga ina-huuk naa natanen bali nae, "Au ae atane ia! Tehuu O muste maselu tebe-tebe sama leo O maselu mbali Manetualain mana masodak nai nusa tetuk do inggu temak. Hambu hatahori nae, O ia, Karistus, Manetualain Anan fo Ana helu-bartaan ena numa lele uluk mai naa. Tebe naa, do?"

⁶⁴ Boe ma Yesus naselu nae, "Memak tebe, sama leo papa kokolan naa. Tehuu masaneda, ee! Neu ko ei basa ngga mete-mita Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia. Neu ko Au anggatuuk nai nusa tetuk do inggu temak nai Manetualain boboa konan fo to'u parenda sama-sama ua Ndia, mana maena koasa mate'en. Basa naa, neu ko Au kond fali mai pake soso'ak."☆

⁶⁵ Malangga ina-huuk naa namanene nala naa,

boe ma ana namanasa nalan seli, losa ana sii nasida badu narun. Boe ma ana bolu nafada basa hatahorir mana manggatuuk ruma naa nae, “Wuuh! Ita ta parluu sakasii bali! Ei mamanene no ei ndi'i doo heli-helim ena, Ndia kokolan naa, hetu! Ana so'uk aon dadi neu Manetualain Anan. Ia, nakadadaek Manetualain ia ena! Ei basa ngga bubuluk ena mae, tungga ita anggama hohoro-lalanan, mete ma hambu hatahori tao aon sama leo Manetualain, na, hatahori naa muste maten!⁶⁶ Dadi hatematak ia, ei mae maketu hata?”

Boe ma basa sara bolu rae, “Hatahori ia memak sala tetebes! Dadi muste hambu hukun mates!”⁶⁷

⁶⁷ Ma hambu hatahori hida mata reu pura ambe neu Yesus. Boe ma ara popoko rakamiminak kana ma famban.⁶⁸ Basa boe ma ara rakatitiik kana rae, “Heeh! O ia, Karistus, hetu? Hena O selu sudik kana! See ndia tutu O?”

Petrus kokolak la'e telu nae, ndia ta nalela Lamatuak Yesus
(Markus 14:66-72; Lukas 22:56-62; Yohanis 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Faik naa, Petrus bei nanggatuuk numa uma bebelan. Boe ma ata inak esa mai kokolak noon nae, “Bebeik kara ia, o tungga sama-sama mua Yesus, hatahori Nasaret naa boe, hetu?”

⁷⁰ Tehuu ana laka neu hatahori no'uk kara raa matan nae, “Taa! Tao hata de o matane talo naa! Au ta alela sana, ma.” ⁷¹ Basa boe ma Petrus la'o dea neu nambariik neu mba'a lelesu matan.

Boe ma hambu inak laen mete-nitan numa naa. De ana nafada hatahorir marai naa nae,

☆ **26:66** Malangga Anggamar Hohoro-lalanan 24:16 ☆ **26:67** Yesaya 50:6

“Wee, bebeik kara au mete-ita hatahori ia, sama-sama no Yesus, hatahori Nasaret naa.”

⁷² Boe ma Petrus nasabara nae, “Fama te, o kamuluk! Au ta alela Hatahori naa, ma! Au sumba-soo!”

⁷³ Ta dook ka bali, hatahori laen nara maruma naa, kokolak roon bali rae, “Weeh! O boso pepeko-leleko bali mae, o ta sama-sama mua hatahori naa! Ai mamanene o kokola-dadasin naa, sama tetar no hatahori Galilea!”

⁷⁴ Tehuu ana mulai o'ole-a'ali, boe ma ana laban nae, “Heeh! Au sumba-soo pake Manet-uain naden! Au ta alela Hatahori naa!” Ndaa no ana kokolak talo naa, boe ma manu kokoa.

⁷⁵ Petrus namanene nala manu kokoan naa, boe ma nasaneda Yesus kokolan bebeik kara nae, “Manu bei ta kokoa, tehuu o laka la'e telu ena mae, o ta malela Au.” Petrus nasaneda nala naa, boe ma ana nalai dea neu de bu'i nasakekedu.

27

Hatahorir le'a roo Yesus neni nggubenor Pilatus neu

(Markus 15:1; Lukas 23:1-2; Yohanis 18:28-32)

¹ Bei huhua anan seli, basa hatahorir mana parisa dede'a anggama raa, rala harak fo rae tao risa Yesus. ² Huu naa de ara futu-pa'a roo Yesus neu nasare nggubenor Pilatus. Ara nau fo nggubenor fee hukun mates neun.*

*Yudas londa aon, de maten
(Nedenuk kara Tutuin 1:18-19)*

* **27:2** Lelek naa, hatahori Yahudir ta raena haak fo hukun mates hatahori. Huu naa de ara le'a roo Lamatuak Yesus neni man-parenda Roma neu.

³ Neu Yudas bubuluk nae, Yesus hambu hukun mates, boe ma ana fale dalen, nahuu ana se'o heni Yesus. De ana fali neni malangga anggama Yahudi malanggan nara, ma lasi-lasi hadak kara neu fo fee falik doi lilo fulak telu hulu naa. ⁴ Ana nafada nae, "Au akilu-asala ena, nahuu au loo lima Hatahori ta naena salak hata esa boe na."

Tehuu ara raselu rae, "Weeh! Ai ta nau tao matak mia o bali! O mesa ngga ndia lembamasaa kilu-salak naa." ⁵ Boe ma Yudas toko falik doik kara raa reni Uma Huhule-haradoi Inahuuk reu. De ana kalua neu londa aon losa maten.

⁶ Boe ma malangga anggama Yahudi malanggan nara raduduru rala doik kara fo Yudas nggari henik kara ena naa. Ara rakokola aok rae, "Ita ta bole tao falik doik kara iar reni peti doik neu, nahuu doik kara iar manggenggeok. ⁷ Dadi malole lenak ita teu hasa tala dae faa numā mana tao ure dae mai. Mete ma hambu hatahori fe'ek mate, ma ta hambu hatahorir ralelan, na, ita bisa tatoin neu naa." ⁸ Basa boe ma ara pake doik naa fo reu hasa dae naa. Huu naa de losa hatematak ia, hatahorir seseik dae naa rae, 'Dae Daak'.[☆]

⁹ No dalak naa, ara tungga hata fo Manetualain mana to'u dede'an Yeremia kokolak memak kana ena nae,

"Ara pake doi lilo fulak telu hulu fo hasa dae.

Ara pake doik naa, nahuu doik desi naa, ara rasi'e paken fo bae neu hatahori esa belin, tungga hata fo hatahori Isra'el asa raketu memak.

[☆] **27:8** Nedenuk kara Tutuin 1:18-19

10 Dae naa, ara hasan numa mana tao ure dae mai,
tunggu Manetualain parendan neu au.”☆

Lamatuak Yesus nasare nggubenor Pilatus

(Markus 15:2-5; Lukas 23:3-5; Yohanis 18:33-38)

11 Neu hatahorir le'a roo Yesus losa nggubenor, boe ma ana natane Yesus nae, “Talo bee? O ia, tebe-tebe hatahori Yahudir Manen, do?”

Yesus naselu nae, “Tebe. Papa kokolak ndaa naa ena.”

12 Neu malangga anggama Yahudi malanggan nara ma lasi-lasi hadak kara rakasasa'ek salak matak no'uk ka neu Yesus, tehoo Ana ta naselu hata esa boe na.

13 De nggubenor natanen nae, “O ta mamanene sira kokolan naa? Ara fee salak neu O no'un seli ena. Tehoo tao hata de O ta bala sara boe?!”

14 Tehoo Ana ta naselu faa boe na, losa nggubenor naa heran bali-bali.

Nggubenor Pilatus naketu hukun mates neu Lamatuak Yesus

(Markus 15:6-15; Lukas 23:13-25; Yohanis 18:39—19:16)

15 Tungga teuk, mete ma hatahori Yahudir tao feta Paska, hatahori no'uk kara rasi'e here rala hatahori bui esa fo nggubenor nakambo'ik kana. 16 Faik naa, hambu hatahori bui esa, nade Barabas.† Basa hatahorir bubuluk ndia naa see, nahuu manggaraun sudi selik kana. 17 Faik naa oo hatahori no'uk kara reni nggubenor Pilatus

☆ **27:10** Sakaria 11:12-13; Yermia 18:2-4; 19:1-11; 32:6-15

† **27:16** Susura dede'a Yunani ketuk surak rae, ‘Yesus Barabas’, ma ketuk bali surak rae, kada ‘Barabas’.

reu boe, fo roke ana nakambo'ik hatahori bui esa, tungga sira si'en. Boe ma Pilatus natane sara nae, "Malole! Tehuu au akambo'ik see? Nai ia oo, hambu Barabas ma hambu Yesus fo hatahorir raseiseik kana rae, Karistus boe. Au akambo'ik see? Ei here leo." ¹⁸ (Nggubenor kokolak talo naa, huu ana bubuluk malangga anggama Yahudi malanggan nara le'a roo Yesus neni ndia neu, nahuu ara mbiri rala Yesus seli.)

¹⁹ Neu nggubenor bei parisa dede'ak naa, boe te saon haitua harak feen nae, "Papa, ee! Besa-besa, ou, huu Yesus ia Hatahori ta naena salak hata-hata. Huu Ndia ia, de le'odaek ka au ala me'i ta malole. Losa hatematak ia oo, au bei ameda ta neulauk boe." ²⁰ Tehuu malangga anggamar ma lasi-lasi hadak kara raa dudunggu hatahori no'uk kara raa, fo ara roke nggubenor nakambo'ik Barabas, ma hukun mates Yesus. ²¹ De ana natane seluk bali neu sara nae, "Numa hatahori kaduak kara iar, au akambo'ik see?"

Boe ma basa sara raselu rame-rame rae, "Barabas! Makambo'ik kada Barabas leo!"

²² Boe ma ana natane sara nae, "Metete ma talo naa, na, au tao hata neu Yesus ia, fo hatahorir raseiseik kana rae, Karistus?"

Boe ma basa sara eki rame-rame rae, "Paku tao misan nai ai ngganggek leo!"

²³ De nggubenor natane seluk nae, "Ndia salan hata? Au parisan ena, tehuu au ta hambu salak hata esa boe na!"

Tehuu basa sara boe eki rahere bali rae, "Tao misan! Pakun neu ai ngganggek leo!"

²⁴ Doo-doo boe ma Pilatus bubuluk nae, ndia ta bisa tao hata-hata bali, huu hatahori no'uk

kara raa rae ramue-anggik ena. Huu naa de ana ha'i nala oe fo safe liman neu hatahorir raa matan nara, ma nafada nae, "Au ta lemba-asaa Hatahori ia mamaten! Naa fo ei ndia lemba-masaa malan!"[☆]

²⁵ De hatahori no'uk kara raa eki raselu rae, "Hou, neu leo! Naa fo ai mia ai umbu-anan nara ndia lemba-masaa mala Ndia daan naa!"

²⁶ Pilatus namanene nala naa, boe ma ana nae, "Neu leo." De ana nakambo'ik Barabas tungga sira hihiin. Basa boe ma ana parenda mana manear, fo poko-femba Yesus pake fifiuk.‡ Poko-femba basan, boe ma soldadur le'a roo Yesus fo rae reu paku tao risan nai ai nggangek lain.

Soldadur rakatitiik rakamiminak Lamatuak Yesus

(Markus 15:16-20; Yohanis 19:2-3)

²⁷ Basa naa, soldadur le'a roo Yesus neni sira kota batun bebela loan neu. Numa naa, ara roke rala sira nonoon nara batalion esa. § ²⁸ Boe ma ara rabua Yesus badu naru mbila kara-karak esa.* ²⁹ Ma ara ha'i rala ai kanggouk ndanan fo nanen dadi solangga. Boe ma ara nde'i solangga

☆ **27:24** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 21:6-9 ‡ **27:26** Soldadu Romar pake fifiuk fo neni i'ik numa tali banda rouk, taruk hida. Boe ma ara pa'a dui tandek, do engge tandek neu tali su'un nara. Mete ma poko-femba la'i-la'ik kana pake fifiuk naa, lofa heni rouk kara. § **27:27** Soldadur mamanan naa, nai dede'a Latin, roken rae, *praetorium*. Soldadur raa mamana heli-helin nara rai uma dines eko-feon. Susura Malalaok dede'a Yunani nae, ara roke sira nonoon, *speira* esa. Speira esa naa, sama leo soldadu natun nee. * **27:28** Mateos surak nae, badu naruk ia, 'mbila kara-karak'. Markus surak nae, 'mbila marangeok'.

kanggouk naa neu Yesus langgan, fo rakamiminak kana, sama leo ara rae so'uk mane beuk pake solangga manek. De ara rakatoto'uk ai esa neu lima konan, nok bali tete'e ai man-parenda. Boe ma ara sendek luu-langgan nara mbalin, ma rakatitiik kana rae, "Hada-horomatak neu hatahori Yahudir Manen." ³⁰ Boe ma ara pura ambe neu Yesus, ma ha'i rala tete'e ai naa numa liman mai, de delu rakamiminak langgan. ³¹ Ara rakatitiik rakamiminak basa Yesus, boe ma ara buka heni badu naruk naa. De ara feen pake falik buah-lo'an nara. Basa boe ma ara le'a roon neni kota Yerusalem dean neu, fo rae reu pakun nai ai nggangedek lain losa maten.

*Ara paku Lamatuak Yesus neu ai nggangedek
(Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43; Yohanis 19:17-27)*

³² Neu ara bei la'ok fo le'a roo Yesus, ara ratonggo ro hatahori kota Kirene esa, bei fo nae maso neni kota Yerusalem neu. Ndia naden, Simon. Ara rakasetik kana fo lemba-nasaa nala ai nggangedek naa nggati Yesus. ³³ Boe ma ara losa mamananak esa, nade *Golgotaa*. (Nai dede'a Aram, sosoa-ndandaan nae, "Mamana langga duik.") ³⁴ Numa naa, ara rae fee Yesus ninu anggor neni babalik no modo malik, mita fo Ana nakatataka nala hedis. Yesus ninu nala kada faa, boe ma ana timba henin.✧

³⁵ Basa boe ma ara paku Yesus neu ai nggangedek lain. Ma soldadur le'a lot fo sangga bubuluk see ndia hambu Yesus buah-lo'an.✧ ³⁶ Boe

✧ 27:34 Sosoda Kokoa-kikiok kara 69:22

✧ 27:35 Sosoda

Kokoa-kikiok kara 22:19

ma ara ranggatuuk ranea Yesus numaa. ³⁷ Ara oo surak neu papak esa boe nae,

“IA YESUS, HATAHORI YAHUDIR MANEN”

De ara paku papak naa neu Yesus langgan ndandaan lain fo rafada huun hata de sira fee hukun mates neun.

³⁸ Numa naa oo ara paku rakanisa hatahori na'o manu-meo dua boe. Esa neu Yesus boboa konan; esa neu boboa kiin.

³⁹ Basa hatahorir mana la'ok resik naa, mete-rita Yesus. Boe ma ara korombi'e bafan nara, de rakatitiik kana.† ✧ ⁴⁰ Ara eki mbalin rae, “Hoi! O mae O bisa mandefa heni Manetualain Uma Huhule-haradoi Ina-huun, basa de mambadedeik falik kana nai faik telu dalen, hetu? Mete ma O tebe-tebe Manetualain Anan, na, soba O makambo'ik aom, fo konda numaa ai ngganggek naa mai leo.”✧

⁴¹ Leo naak oo malangga anggama Yahudi malanggan nara, meser anggamar ma lasi-lasi hadak kara tungga rakatitiik Yesus boe rae,

⁴² “Ana tao nasoi-nasoda hatahori laen ena, tehoo Ana ta bisa tao nasoi-nasoda Ndia ao helihelin! Ana nae, Ndia ia hatahori Isra'el Manen! Mete ma talo naa, na, malole lenak Ana konda memak numaa ai ngganggek naa mai. Mete ma ita mete-tita talo naa, dei fo ita tamahere neun.

⁴³ Mete ma tebe-tebe Ndia Manetualain Anan, naa fo

‘Ana namahena neu Manetualain.

De mete ma Manetualain nau Ndia, na,

† **27:39** Hatahori Yahudir si'en, ndia kakale langgan nara fo dadi tanda nae, sira rakatitiik hatahori. ✧ **27:39** Sosoda Kokoa-kikiok kara 22:8; 109:25 ✧ **27:40** Mateos 26:61; Yohanis 2:19

mita fo Manetualain tao nasoi-nasodan.' "☆

⁴⁴ Na'o manu-meo kaduak kara raa oo, tungga rakatitiik kana talo naa boe.

Lamatuak Yesus mamaten

(Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49; Yohanis 19:28-30)

⁴⁵ Basa naa, makiu-makahatuk tatana nala mamanak naa, numa ledo namatetu losa li'u telu ledo bobon. ⁴⁶ Ndaa no li'u telu ledo bobon, boe ma Yesus eki pake dede'a Aram nae, "*Eli! Eli! Lema sabaktani?*" (Sosoa-ndandaan nae, "Au Lamatuang! Au Manetualaing, ee! Tao hata de Amak nasadea la'o ela Au talo ia?")☆

⁴⁷ Hambu hatahori hida deka-deka ruma naa ramanene Yesus haran naa. Boe ma rae, "Hoi! Ei mamanene dei. Ana nanggou Elia, Manetualain mana to'u dede'an lele uluk naa!" ⁴⁸ Boe ma hatahori esa nalai neu ha'i lombu fo boron neni anggor makeis neu. De ana nato lombu naa neu tete'e ai su'un, boe ma soron neni Yesus bifi doon neu, fo Ana musi.☆

⁴⁹ Tehuu hambu hatahori laen bali kokolak nae, "Tahani dei, fo ita mete sudik kana, Elia nae mai tao nasoi-nasodan, do taa?"

⁵⁰ Boe ma Yesus eki seluk bali no hara berak, de maten.

⁵¹ Nai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk dale, hambu tema ririndi loak esa neni londak fo babata Manetualain Kama Malalao Mate'en. Ndaa no Yesus ketu ani hahaen, boe ma tema ririndik naa sii ba'en neu dua, numa lain mai losa dae. Boe ma dae nanggenggo, losa batu mo'ok kara

☆ **27:43** Sosoda Kokoa-kikiok kara 22:9 ☆ **27:46** Sosoda Kokoa-kikiok kara 22:2 ☆ **27:48** Sosoda Kokoa-kikiok kara 69:22

fanggi ba'es sara. ✧ ⁵² Rates sara oo ratahuka boe. Ma Manetualain hatahorin mana matek kara ena, Ana tao nasoda falik ketuk ruma mamates mai. ⁵³ Neu Yesus nasoda fali numa mamaten mai ena, boe ma ara kalua ruma rates mai, de maso reni Yerusalem reu. Hatahori no'uk ka mete-rita sara ruma naa.

⁵⁴ Numa Golgotaa, hambu komedan no soldadun nara mana ranea Yesus ai ngganggen. Neu ara mete-rita dae-inak nanggenggo, ma basa hata fo mandadik naa ena, boe ma ara ramata'u ralan seli. Ara rakokola aok rae, "Awii! Hatahori ia, memak tebe-tebe Manetualain Anan!"

⁵⁵ Numa naa oo, hambu inak hida fo ara tungga mete Yesus mamaten numa dook ka mai boe. Ara tunggan numa Galilea mai ena, huu ara ndia raono-lalaun numa bakahulun mai. ⁵⁶ Numa inak kara raa mai, hambu Maria numa nggoro Magdala mai, Maria esa bali (ndia Yakobis ma Yusuf inan), ma Sabadeus saon (ndia Yakobis no Yohanis inan). ✧

Ara ratoi Lamatuak Yesus

(Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56; Yohanis 19:38-42)

⁵⁷ Numa naa, hambu hatahori kamasu'ik esa numa nggorok Arimatea mai, nade Yusuf. Ana tungga Yesus nenorin dook ka ena. Yesus mamaten naa, tuda la'e-ndaa fai kaliman. Be'e-mai tuda la'e-ndaa hatahori Yahudir fai huhuleharadoin. Huu naa de, neu ledo sangga tesa, boe ma Yusuf sangga dalak fo nae nakonda memak Yesus ao-mbaa mamaten numa ai nggangek lain mai. ⁵⁸ De ana neni nggubenor Pilatus

✧ **27:51** Kalua numa Masir mai 26:31-33 ✧ **27:56** Lukas 8:2-3

neu, fo noke Yesus ao-mbaa mamaten. Boe ma nggubenor parenda fo ara loo lima mamates naa neu Yusuf. ⁵⁹ Boe ma Yusuf neni Golgotaa neu. De ana nakonda Yesus ao-mbaa mamaten numa ai ngganggek naa mai. Boe ma ana mbomboti natalolole ao-mbaa mamates naa, no tema beuk mabeli. ⁶⁰ Faik naa, hatahorir bei fo to'i basa bolok esa numa lete batu fo sadia memak rates fee Yusuf no nufanelun nara, mete ma ara mate. De Yusuf asa ko'o roo Yesus ao-mbaa mamaten fo reu taon neni bolok naa neu. Boe ma ara loli rala batu mo'ok esa, de tatana ratalololen neu bolok naa lelesun. Basa naa, Yusuf asa fali reu sara leo.

⁶¹ Faik naa, Maria numa Magdala mai ma Maria laen naa oo tungga losa mamanan naa boe. Ara nggua-nggua mbali bolok naa.

Nggubenor nadenu hatahorir fo ranea mamanak ratoi Lamatuak Yesus ao-mbaa mamaten

⁶² Neu be'e-mai, ndaa no hatahori Yahudir fai hahae tao ue-osan. Boe ma malangga anggama Yahudi malanggan nara ma hatahori Farisir reu rasare nggubenor. ⁶³ Ara rafada rae, "Papa nggubenor, ai masaneda neu mana kedi-irak bei masodak, ana kokolak nita nae talo ia: 'Memak Au mate, tehoo seli faik telu boe ma Au asoda fali numa mamates mai.'[☆] ⁶⁴ Huu naa de papa tulun madenu soldadur fo ranea ratalolole rates naa, losa fai katelun. No dalak naa, Ndia ana nunin nara ta bisa loi rala ao-mbaa mamaten, fo kedi-ira hatahorir rae, Ana nasoda fali numa mamaten mai ena. Mete ma ara kedi-ira talo naa,

[☆] **27:63** Mateos 16:21; 17:23; 20:19; Markus 8:31; 9:31; 10:33-34; Lukas 9:22; 18:31-33

naa manggaraun lena ara kedi-ira fai bakahulun naa, neu ara rae Ndia ia, ndia Karistus.”

⁶⁵ Nggubenor namanene nala naa, boe ma naselu nae, “Malole boe! Tehuu ei kahatahori mana manear. Malole lenak pake kada sira leo, fo reu ranea ratalolole mamanan naa.”

⁶⁶ Boe ma ara reni mamanan naa reu, ma roo sira hatahori mana manean nara. Losa naa, ara segel rakamate batu manai rates lelesu bafan.‡ De ara radenu hatahorir raa ranea rakandoo mamanan naa, mita fo hatahori laen boso mai ha'i reni mamates naa.

28

Lamatuak Yesus nasoda fali numa mamaten mai!

(Markus 16:1-10; Lukas 24:1-12; Yohanis 20:1-10)

¹ Neu fai Menggu huhua anan, boe ma Maria numa Magdala mai ma Maria laen naa, reu dangga rates naa. ² Medak neu ma, dae-inak nanggenggo ta hoho'ak. Manetualain atan esa numa nusa tetuk do inggu temak konda mai, de neu loli heni batu mo'ok naa, fo mana tatana bolok naa. Boe ma ana nanggatuuk neu batu naa lain. ³ Ata naa matan nasa'a sama leo ndelas, ma bua-lo'an muti lao ndoos. ⁴ Hatahori mana manear raa ramata'u ralan seli, losa dere faku-faku, ma ara ta bisa rakaundak nok bali hatahori mates.

⁵ Boe ma ata numa nusa tetuk do inggu temak mai naa, nafada inak kara raa nae, “Ei boso

‡ **27:66** Hatahori malelak rae, ara segel no dalak tao abas dook esa neu batu ma bolok rindin pake lak ndule batu.

mamata'u! Au bubuluk ei mai sangga Yesus, Hatahori fo ara paku risak numa ai ngganggek naa. ⁶ Tehuu Ana ta nai ia ena. Ana nasoda fali numa mamaten mai ena, sama leo Ana kokolak memak kana ena. Mai maso dale miu fo mete no ei mata heli-helim, mamanak naa fo ara ralololi Ndia ao-mbaa mamaten. Mamanak naa rouk ena! ⁷ Hatematak ia, ei fali lai-laik leo! Miu mafada ana nunin nara mae, Yesus nasoda fali numa mamaten mai ena. Ana la'ok nakahuluk neni Galilea neu ena. Ara muste reu ratonggo roon nai naa, sama leo fai bakahulun Ana helu-bartaa memak neu sara ena. Mamahere leo. Fali leo fo mafada hata fo au kokolak ia ena!”

⁸ Boe ma inak kara raa ralai kalua la'o ela mamanak naa. Ara ramata'u, tehuu ara oo rameda nemehokok boe. Ara fali lai-laik fo tui basa dede'ak kara raa reu Ndia ana nunin nara.

⁹ Tehuu neu ara bei la'ok numa dalak, medak neu ma Yesus mai natonggo no sara. Ana kokolak nae, “Soda-molek!” Ara mete-rita naa, boe ma reu deka-deka de holu rala ein, ma rakaluku-rakatele neun. ¹⁰ Boe ma Ana kokolak nae, “Boso mamata'u, ee! Miu mafada Au ana nuning nggara, fo reu rahani Au nai Galilea.”

Hatahori mana manear reu tui la'e-neu hata mandadik nai mamanak ratoi Lamatuak Yesus ao-mbaa mamaten ena

¹¹ Neu inak kara raa bei la'ok numa dalak, boe ma hatahori mana manear raa fali reni kota reu. Ara reu tui malangga anggama Yahudi malanggan nara basa mandadik kara raa ena.

¹² Boe ma malanggak kara raa sangga dalak ro lasi-lasi hadak kara, fo fee hatahori mana manear raa doik no'un seli fo tatana bafan nara.

¹³ Malanggak kara raa rafada rae, “Talo ia. Mete ma hatahori ratane, na, ei muste maselu mae, neu fai le'odaek ei sunggu seli. Ta bubuluk te Ndia ana nunin nara mai, de ramana'o reni aombaa mamaten. ¹⁴ Mete ma papa nggubenor namanene dede'ak naa, na, ei boso mamata'u, te neu ko ai ndia mataa mbali tou lasik.”

¹⁵ Boe ma hatahori mana manear raa ha'i rala doik naa. Ara tao tungga malanggak kara raa hihiiin. Huu naa de losa hatematak ia, hatahori Yahudir bei ramahere tutui pepeko-lelekok naa.

Lamatuak Yesus neu natonggo no Ndia ana nunin nara

(Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49; Yohanis 20:19-23; Nedenuk kara Tutuin 1:6-8)

¹⁶ Yesus ana nuni kasalahunu esan nara raa ramanene basa inak kara raa tutuin, boe ma ara la'o reni profensi Galilea reu fo reu ratonggo roon nai letak esa, tungga Ndia hehelubartaan.✧ ¹⁷ Neu ara mete-ritan numa naa, boe ma rakaluku-rakatele neun. Leo mae talo naa, tehoo bei hambu ketuk dalen nara bei raba'e.

¹⁸ Boe ma Ana mai deka-deka no sara, de kokolak nae, “Manetualain fee Au koasa ena, fo Au parenda basa hata manai nusa tetuk do inggu temak, ma basa hata manai dae-bafok. ¹⁹ Dadi ei meni bee miu a mesan, na, muste tui-bengga neu basa hatahori nusa-nusak kara, Au Tutui Maloleng. Ei muste fee nenorik matalolole neu sara, mita fo ara dadi reu Au ana nuning. Ma ei muste sarani sara, fo dadi tanda nae, sira

✧ **28:16** Mateos 26:32; Markus 14:28

rakaesa ro Amak, Ndia Anan, ma Ndia Dula-
dale Malalaon ena.☆ 20 Ma manori sara tao
tunga basa parendar fo Au afada neu ei ena.
Masaneda, ee! Au ua ei taa-taa nai ei taladam
mara, losa dae-bafok fai mate'en.”

☆ **28:19** Nedenuk kara Tutuin 1:8

Rote Tii Alkitab
Genesis and the New Testament in the Rote Tii
language of Indonesia
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Rote Tii
copyright © 2004-2011 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Rote Tii (Tii)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

376f544e-67b9-55a2-9875-b1335ebd71ac